

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**VOIMANPROJISOINTIKYKY OSANA VENÄJÄN
VOIMAPOLITIIKKA**

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti

Toni Mononen

Sotatieteiden maisterikurssi 7

Maasotalinja

Huhtikuu 2018

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 7	Linja Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Toni Mononen	
Opinnäytetyön nimi Voimanprojisointikyky osana Venäjän voimapolitiikkaa	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Huhtikuu 2018	Tekstisivuja 89 Liitesivuja 0
TIIVISTELMÄ Tutkimustehtävänä oli selvittää, miten Venäjä suhtautuu sotilaallisen voimansa projisointiin rajojensa ulkopuolelle ja millainen kyky siihen sillä on? Vastaus selvitettiin määrittelemällä ensin kirjavasti käytetty voiman projisoinnin käsite. Seuraavaksi Venäjän valtiohallinnon virallisasiakirjoja analysoimalla tutkittiin syitä, joiden johdosta Venäjän voisi käyttää sotilaallista voimaa rajojensa ulkopuolella. Lopuksi analysoitiin Venäjän asevoimien kykyjä voiman projisointiin laaditun määritelmän tarkoittamalla tavalla. Tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa käytettiin tutkimusmenetelminä teoreettista käsitteanalyysiä ja sisällönanalyysiä. Tutkimus perustui kirjalliseen aineistoon, joka jakautui kolmeen osaan. Käsitelmäärittelyä varten aineisto muodostui erilaisista olemassa olevista määritelmistä ja käyttötavoista. Venäjän valtiohallinnon näkemyksiä analysoitiin viiden virallisasiakirjan perusteella. Venäjän asevoimien analyysi perustui aikaisemman tutkimuksen, tilastojen, teknisten tietojen sekä yksittäisten uutisten muodostamaan kokonaisuuteen. Voiman projisointikyky on kykyä siirtää ja ylläpitää sotilaallisia suorituskykyjä maan rajojen ulkopuolella. Aikalaisilmiöitä tästä suorituskyvystä ovat ulkomailla olevat tukikohdat, kuljetusilmavoimat, lentotukialusosastot ja strategiset ydinsukellusveneet. Syitä, joiden vuoksi Venäjä voisi käyttää sotilaallista voimaa rajojensa ulkopuolella, ovat ulkomailla asuvien Venäjän kansalaisten suojeleminen aseellisilta hyökkäyksiltä, ulkomailla olevia venäläisjoukkoja vastaan tehtävien hyökkäysten torjuminen, liittolaismaiden puolustaminen, osallistuminen rauhanturvaamiseen, merirosvousta vastaan taistelu ja kuljetusreittien turvaaminen, Venäjän taloudellisten toimien turvaaminen valtamerillä, kansainvälisen terrorismin torjunta, Venäjän kansallisten intressien turvaaminen arktisella alueella, NATO:n laajeneminen sekä Venäjän lipun ja sotilaallisen voiman näyttäminen. Voiman projisoinnin käsitelmäärittelyn piirteiden – maantieteellinen etäisyys, ajallinen kesto ja sotilaallinen kapasiteetti – näkökulmasta Venäjän asevoimien kyvykkyys mainituissa suorituskyvyissä vaihtelee ainoan lentotukialusosaston hyvin rajoitetusta ydinsukellusveneiden globaalisti tehokkaaseen suorituskykyyn. Venäjä on tutkimuksen geopolittis-sotilasstrategisen teorian mukaisesti euraasialainen maa- ja merivalta. Sillä on paljon erilaisia turvallisuuspoliittisia intressejä lähialueillaan, joita se on valmis edistämään myös voimakeinoin. Sotilaallinen voiman projisointi on yksi vaihtoehto, mutta ei ainoa. Koska sotilaallista voimaa voidaan projisoida painostus-tarkoituksessa tai sotilaallisia toimia valmistavana toimenpiteenä, ei voiman käyttö toista osapuolta vastaan sisälly siihen määritelmällisesti. Venäjän kyky edistää intressejään projisoimalla voimaa on vaihteleva, sillä erilaiset potentiaaliset ongelmat jakautuvat maantieteellisesti eri tavoin. Pois lukien ydinsukellusveneiden globaali ulottuvuus ja toimintakyky, Venäjän voiman projisointikyky muilla kolmella suorituskyvyllä rajoittuu alueelle, joka kattaa Euroopan, pääosan Pohjois-Afrikkaa, Lähi-idän ja pääosan manner-Aasiasta.	
AVAINSANAT Venäjä, voiman projisointi, geopolitiikka, sotilasstrategia, käsitteanalyysi, sisällönanalyysi	

VOIMANPROJISOINTIKYKY OSANA VENÄJÄN VOIMAPOLITIIKAA

Sisällys

1 JOHDANTO.....	1
2 TUTKIMUSASETELMA.....	3
2.1 Tutkimustehtävä ja -kysymykset	3
2.2 Tutkimuksen metodiikka	3
2.3 Geopoliittis-sotilasstrateginen teoria tutkimuksen taustalla	7
2.4 Tutkimuksen käsitteet	13
2.5 Tutkimuksen aineisto ja aikaisempi tutkimus	16
2.6 Tutkimusasetelman kritiikki	17
3 VOIMAN PROJISOINTIKYVYN MÄÄRITTELY.....	21
3.1 Olemassa olevat käytötavat.....	22
3.2 Olemassa olevat määritelmät ja ominaispiirteiden synteesi	24
3.3 Lähikäsitteet	35
3.4 Käytännön sovellutukset	39
4 VOIMAN PROJISOINTI VENÄLÄISISSÄ VIRALLISIASIAKIRJOISSA	42
4.1 Venäjän federaation ulkopoliitiikan konsepti 2016	43
4.2 Venäjän federaation kansallinen turvallisuusstrategia 2015.....	45
4.3 Venäjän federaation sotilasdoktriini 2014.....	47
4.4 Venäjän federaation meridoktriini 2015	49
4.5 Venäjän federaation valtiollisen politiikan perusteet sotilaalliselle meritoiminnalle vuoteen 2030 asti.....	50
5 VENÄJÄN ASEVOIMIEN KYKY PROJISOIDA VOIMAA.....	54
5.1 Ulkomailla olevat tukikohdat.....	54
5.2 Kuljetusilmavoimat	63
5.3 Lentotukialusosasto	70
5.4 Strategiset ydinsukellusveneet.....	75
5.5 Pohdintaa	81
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	86
6.1 Jatkotutkimusaiheet	88
LÄHTEET	90

VOIMANPROJISOINTIKYKY OSANA VENÄJÄN VOIMAPOLITIikka

1 JOHDANTO

”Jo 50 vuotta sitten Leningradin kadut opettivat minulle yhden asian: ’Jos tappelua ei voi välttää, pitää iskeä ensin’.”¹ Presidentti Putinin lausunto nyky maailman tilasta kuvaa hyvin sitä tahtotilaa, joka suurvallaksi pyrkivällä Venäjällä kaikista taloudellisista haasteista huolimatta tänä päivänä on. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeisen taantumuksen ajanjakson jälkeen Venäjän virallisena tavoitteen on ollut maan suurvalta-aseman palauttaminen. Se on pyrkinyt kasvattamaan vaikutusvaltaansa niin entisen Neuvostoliiton alueen maissa kuin laajemminkin maailmassa.²

Esimerkiksi Yhdysvaltoihin verrattuna, Venäjän ei ollut kylmä sodan päätyttyä sotilaallisesti kovin aktiivinen omien rajojensa ulkopuolella. Tilanne muuttui 2000-luvulla. Venäjä kävi lyhyen sodan Georgian kanssa vuonna 2008, ja sen jälkeen se on ollut osapuolena esimerkiksi Ukrainan ja Syyrian sodissa. Sotilaallisen toiminnan näkökulmasta Venäjän on siis ottanut askeleen kohti globaalin toimijan roolia käyttämällä asevoimiaan maan rajojen ulkopuolella omien intressiensä ajamiseksi.³

Georgian, Ukrainan ja Syyrian sodat voidaan nähdä jatkumona aktiivisia Venäjän sotilastointia maan rajojen ulkopuolella, joten ne toimivat selvänä perusteluna sille, että Venäjän sotilaallista voimankäyttöä sen rajojen ulkopuolella on syytä tutkia. Aihe on itsessään mielenkiin-

¹ *World Order*, Первый канал, 20.12.2015.

² Blombergs, Fred: Suomen turvallisuuspoliittinen dilemma. *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökoh-tia*. Fred Blombergs (toim.). Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 4. Juvenes Print. Tampere. 2016, s. 490–491, 497; Heusala Anna-Liisa: ’Consolidation’ and ’Securitisation’ of the Russian State. Implications for Power Projection. *Journal on Baltic Security Vol 1, Issue 1, 2015*. Baltic Defence College. 2015, s. 104.

³ Ks. esim. Klein, Margarete *Russia’s military: on the rise?* Transatlantic Academy Paper Series 2015-2016 No 2. Washington. 2016, s. 1–3.

toinen, ja maantieteestä johtuen sillä on kosketuspinta myös Suomeen, vaikka tässä tutkimuksessa asioita ei Suomen näkökulmasta tarkastellakaan. Globaalisti tarkasteltuna Venäjän selvästi aktiivisempi rooli eri konfliktien yhtenä toimijana on peruste sille, että on hyödyllistä pyrkiä muodostamaan kuva siitä, millaisiin sotilasoperaatioihin Venäjä tarvittaessa kykenee. Vaikka aseellisen voiman käytössä olisikin clausewitzilaisittain kyse poliittisten päämäärien tavoittelusta⁴, voi olla avartavaa tarkastella asiaa myös siitä näkökulmasta, millaisen maantieteellisen ulottuvuuden voimakeinot tarjoavat politiikan tekemiselle. Venäjän asevoimista on olemassa lukuisia erilaisia analyysyjä, mutta ainakaan Suomessa voiman projisoinnin näkökulmasta laadittua julkista tutkimusta ei näytä olevan saatavilla.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten Venäjä suhtautuu sotilaallisen voimansa projisointiin rajojensa ulkopuolelle ja millainen kyky siihen sillä on. Tutkimuksen toisessa luvussa kuvataan tutkimusasetelma – se miten tutkimus on laadittu. Tutkimusongelmaan vastataan kolmen pääluvun kautta. Luvussa kolme määritellään erilaisissa yhteyksissä varsin kirjavasti käytetty *voiman projisoinnin* käsite. Luvussa neljä Venäjän valtiohallinnon virallisiasiakirjoja analysoimalla selvitetään, millaisissa tilanteissa Venäjä esittää olevansa valmis käyttämään sotilaallista voimaa rajojensa ulkopuolella. Luvussa viisi analysoidaan Venäjän asevoimien tämänhetkistä kykyä projisoida sotilaallista voimaa kolmannessa luvussa laaditun määritelmän tarkoittamalla tavalla.

Tutkimus on geopoliittis-sotilasstrategiseen ajatteluun kytkeytyvä laadullinen tutkimus. Tutkimuksen aineisto koostuu erilaisista julkisista dokumenteista. Aineisto on kerätty ja sitä on täydennetty kiinteässä yhteydessä osana analyysiprosessia hermeneuttisen kehän periaatteen mukaisesti. Tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät ovat teoreettinen käsiteanalyysi sekä induktiivinen ja abduktiivinen sisällönanalyysi.

Lähdekielestä riippumatta tutkimuksessa esiintyvät käännökset ovat kirjoittajan. Tarvittaessa alkuperäinen teksti esitetään alaviitteessä tai sulkeissa tekstin sisällä. Venäjänkielisten nimien ja käsitteiden translitteroinnissa noudatetaan SFS 4900 -standardin mukaisia merkintätapoja. Muista vieraskielisistä nimistä, esimerkiksi georgialaisista paikannimistä, käytetään yksinkertaisuuden vuoksi lähdekielen mukaisia kirjoitusasuja.

⁴ Von Clausewitz, Carl: *On War*. Howard, Michael ja Peter Paret (ed.). Princeton University Press. New Jersey. 1832/1989, s. 87.

2 TUTKIMUSASETELMA

Tutkimuksen tutkimusasetelma rakentuu tutkimustehtävän ja tutkimuskysymysten, tutkimusmenetelmien, tutkittavan ilmiön taustalla olevien teorioiden sekä tutkimuksessa käytettävien käsitteiden kautta. Luvussa esitellään myös aihepiiriin liittyvää aikaisempaa tutkimusta ja tutkimusaineisto sekä tutkimuksen kritiikki. Pääosa tutkimuksen rajauksista esitetään tämän luvun eri kohdissa. Osa rajauksista on luontevampaa ja yksinkertaisempaa esittää vasta asian käsittelyn yhteydessä, joten ne tuodaan esiin luvuissa 3–5.

2.1 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Tutkimuksen tutkimustehtävänä on selvittää, miten Venäjä suhtautuu sotilaallisen voimansa projisointiin rajojensa ulkopuolelle ja millainen kyky siihen sillä on?

Tutkimustehtävään vastataan seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

1. Mitä on voimanprojisointikyky?
2. Millä perusteella Venäjä esittää voivansa käyttää sotilaallista voimaa rajojensa ulkopuolella?
3. Millainen on Venäjän asevoimien kyky projisoida sotilaallista voimaa?

Strategian tutkimuksessa on tärkeää, että ei keskitytä liikaa sotien teknisiin ja operatiivis-taktisiin ulottuvuuksiin. Siksi tämän tutkimuksen tutkimusasetelma voidaan nähdä tutkimus-ilmiöön sodan paradigmaattisen näkökulman kautta katsovana. Sodan paradigma jakautuu käsitteellisiin ja materiaalsiin tekijöihin. Käsitteelliset tekijät muodostuvat uhkakuvista, käsityksistä sodankäynnin luonteesta, kuten legitiimeistä tavoitteista ja keinosta sekä käsityksistä asevoimasta, kuten sen tehtävistä, organisaatiosta ja toimintatavoista. Materiaalisia tekijöitä ovat käytettävissä olevat resurssit ja teknologinen kapasiteetti, jotka määrittävät, millaisia järjestelmiä voidaan hankkia.⁵ Tämän tutkimuksen asetelma on rakennettu niin, että tutkimus-ilmiötä lähestytään kokonaisuutena sekä käsitteelliset että materiaaliset tekijät huomioiden.

2.2 Tutkimuksen metodiikka

Tämä tutkimus on luonteeltaan laadullinen, koska tutkittavasta ilmiöstä kerättyä aineistoa ei analysoida arvoja saavien muuttujien kautta, vaan siitä luonnollisen kielen keinoin tehtyjen

⁵ Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä: Sodan tutkimus strategian näkökulmasta. *Muuttuva sota* (toim. Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä). Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitos. Gummerus Kirjapaino OY. Jyväskylä. 2005, s. 15–22.

kirjauksia perusteella.⁶ Tieteenfilosofian näkökulmasta tutkimus on näin ollen relativistiseen traditioon ja konstruktivistiseen tietokäsitykseen perustuva. Epistemologisesti tarkasteltuna niin voiman projisointikyvyn käsitteen muodostus, venäläisissä virallisasiakirjoista tulkittavat näkökulmat kuin Venäjän asevoimien kyky projisoida voimaa ovat tutkijan subjektiivisia tulkintoja todellisuudesta. Tutkimus on näin ollen tutkittavaa ilmiötä ymmärtämään pyrkivä.

Tutkimuksen aineisto on pääasiassa erilaisiin kirjallisiin dokumentteihin perustuva. Mitatun empiirisen aineiston puuttuminen johtaa Kanasen mukaan siihen, että tiedonkeruu- ja analyysivaihe kytkeytyvät toisiinsa. Kerätyn aineiston analysointi tuo esiin uusia tietotarpeita, jolloin aineistoa kerätään lisää. Prosessi ei etene lineaarisesti vaan hermeneuttisen kehän periaatteita noudattaen.⁷ Dokumenttiaineiston perusteella tehtävä tutkimus vaatii usein myös eri lähteistä saatavien tietojen muokkaamista, yhdistelemistä ja tulkitsemista sekä tietojen lähdekriittistä arviointia.⁸ Tätä tutkimusta varten on kerätty mahdollisimman laaja, julkisesti saatavilla oleva dokumenttiaineisto, jotta tutkimuskysymyksiin voidaan perustellusti vastata.

Aineiston analyysimenetelminä käytetään teoreettista käsiteanalyysia ja kahta erityyppistä sisällönanalyysia. Kolmannessa luvussa laaditaan käsiteanalyysin avulla määritelmä voiman projisointikyvyn käsitteelle. Neljännessä luvussa venäläisiä virallisasiakirjoja analysoidaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Venäjän asevoimien voiman projisointikykyä analysoidaan viidennessä luvussa abduktiivisen analyysin periaattein, sillä kolmannen luvun käsitelmäärittely ohjaa teorianomaisesti analyysin päälinjoja, mutta yksityiskohtainen analyysi tapahtuu pääasiassa aineistolähtöisesti.

Käsiteanalyysissa pyritään tieteessä käytettyjen käsitteiden piirteiden kuvaamisella käsitteen yksiselitteiseen määrittämiseen.⁹ Käsitteiden määrittely rajaa ja täsmentää käsitteen ja antaa sille merkityksen. Tällainen kielellinen normittaminen sitoo yhteen käsitteen ja sen merkityksen.¹⁰ Käsitteen lyhyen kuvaamisen lisäksi käsitteen määritelmän avulla jokin ilmiö selitetään tutuilla ja yleisesti ymmärrettävillä termeillä.¹¹

⁶ Puusa, Anu & Pauli Juuti: Mitä laadullinen tutkimus on? *Menetelmäviidakon raivaajat*. Puusa, Anu & Pauli Juuti (toim.). Johtamistaidon opisto. Hansaprint. 2011, s. 47–48.

⁷ Kananen, Jorma: *Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Jyväskylän yliopistopaino. 2008, s. 56–57.

⁸ Hirsjärvi, Sirkka; Pirkko Remes & Paula Sajavaara: *Tutki ja kirjoita* (6. painos). Tammi. Helsinki. 2003, s. 176.

⁹ Puusa, Anu: Käsiteanalyysi tutkimusmenetelmänä. *Premissi 4/2008* (s. 36–43). Luettu 5.10.2016 [http://www.academia.edu/3310906/Käsiteanalyysi_tutkimusmenetelmänä]. 2008, s. 37.

¹⁰ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2003), s. 142.

¹¹ Huttunen, Mika: *Monimutkainen taktiikka*. Väitöskirja. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1, Taktiikan tutkimuksia n:o 2/2010. Edita Prima Oy. Helsinki. 2010, s. 23.

Käsiteanalyysimalli, jota tässä tutkimuksessa käytetään, on kahdeksanportainen sovellus Wilsonin vuonna 1963 kehittämästä 11-portaisesta mallista¹². Analyysin vaiheet ovat käsitteen valinta, analyysin tavoitteiden määrittäminen, käsitteen olemassa olevien käyttöperiaatteiden tunnistaminen, käsitteen piirteiden tunnistaminen, esimerkkitapauksen määrittäminen, käsitteeseen liittyvien ja siitä poikkeavien sekä rajatapausten määrittäminen, ennako-oletusten ja seurausten tunnistaminen sekä empiiristen tarkoitteiden kuvaaminen.¹³

Tässä tutkimuksessa käsiteanalyysin vaiheet ovat seuraavat:

1. Käsitteen valinta: Tutkimuksessa analysoidaan *sotilaallista voiman projisointikykyä*. Koska käsitettä käytetään yleisimmin muodossa *voiman projisointikyky*, ei tässä tutkimuksessa jatkossa toisteta sanaa *sotilaallinen* käsitteen edessä.
2. Analyysin tarkoituksena on määritellä labeasti käytetty käsite. Käsitteiden löyhä käyttö johtaa siihen, että jokainen käyttää käsitteitä oppimallaan tai haluamallaan tavalla.¹⁴ Analyysin tuloksena syntyy selkeä määritelmä käsitteelle, minkä lisäksi laadittua määritelmää käytetään analyysityökaluna tutkimuksen viidennessä luvussa.
3. Käsitteen olemassa olevia käyttötapoja tutkitaan alaluvussa 3.1.
4. Alaluvussa 3.2 analysoidaan olemassa olevien määritelmien ominaispiirteitä, jotta voidaan vertailla niitä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia, joita määritelmässä on.
5. Edellisten vaiheiden perusteella määritellään voiman projisointikyvyn käsite.
6. Lähikäsitteiden esittelyllä selvennetään alaluvussa 3.3 sitä ilmiökenttää, johon voiman projisointikyvyn käsite liittyy, jotta käsitteiden väliset erot tulevat selviksi.
7. Alaluvussa 3.4 esitetään esimerkkien kautta käsitteen ja siihen olennaisesti liittyvien käsitteiden suhdetta toisiinsa. Esimerkit osoittavat samalla, että käsite esiintyy määritellyllä tavalla myös käytännössä.

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen menetelmä, jonka soveltamisesta tutkimuksissa on olemassa useita erilaisia kuvauksia. Lisäksi teoriaohjaava- ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi luovat analyysin tekoon hieman erilaiset lähtökohdat. Yhteistä näille on se, että tavoit-

¹² Ks. Wilson, John: *Thinking with Concepts*. Cambridge University Press. 1969. Tätä mallia on Suomessa esitellyt muun muassa professori Anu Puusa ja sen käyttö on tieteenfilosofisesti perustelua, koska strategia ja Puusan edustama taloustiede tutkimusaloina sijoittuvat yhteiskuntatieteiden kenttään. Mika Huttunen käytti tämän analyysimallin sovellusta Maanpuolustuskorkeakoululle laatimassaan väitöskirjassa. Puusan mukaan käsiteanalyysin tekeminen noudattelee hermeneuttisen kehän periaatteita siten, että analyysin aikana saatujen tietojen johdosta voidaan uudelleen arvioida ja tarvittaessa korjata jotain aikaisempaa vaihetta. (Puusa (2008), s. 41.) Analyysi ei siis ole yksi suoraviivainen tapahtuma, vaan osa vaiheista voi tapahtua päällekkäin ja aikaisempiin vaiheisiin voidaan tarvittaessa palata.

¹³ Olszewski Walker, Lorraine & Kay Coalson Avant: *Strategies for Theory Construction in Nursing (Fourth Edition)*. Pearson Education Inc. New Jersey. 2005, s. 65–74.

¹⁴ Huttunen (2010), s. 24.

teena on tuottaa tutkittavasta ilmiöstä aineiston perusteella yleisessä muodossa oleva tiivis ja selkeä kuvaus.¹⁵

Aineistolähtöinen analyysi on luonteelta induktiivista, eli tulokset syntyvät ainoastaan aineiston, ei aikaisemman tiedon perusteella. Abduktiivinen (teoriaohjaava) analyysi puolestaan lähtee aineistosta, mutta teoriaa käytetään apuna analyysissä. Induktio ja deduktio siis vuorottelevat. Sisällönanalyysin kolmas muoto on teorialähtöinen analyysi, jossa tulokset syntyvät deduktiivisen päättelyn tuloksena.¹⁶ Tuomi ja Sarajärvi esittävät, että analyysin tekeminen puhtaan induktiivisesti, on hyvin haastavaa, sillä tutkijan omat asenteet ja ennakkotiedot vaikuttavat analyysin tekoon. Usein olisi turvallisempaa puhua teoriasidonnaisesta (abduktiivinen) analyysistä, jolloin tiedostetaan selkeästi, että tutkimusaiheesta aikaisemmin tiedossa oleva vaikuttaa tutkijan tekemään analyysiin.¹⁷ Tämän tutkimuksen neljännessä luvussa tapahtuva venäläisten virallisiasiakirjojen analyysi on luonteeltaan induktiivinen, sillä syitä, joiden takia Venäjä voisi käyttää sotilaallista voimaa rajojensa ulkopuolella, esitetään ainoastaan määritetyn aineiston perusteella. Myös viimeisessä luvussa tehtävä Venäjän asevoimien analyysi on luonteeltaan aineistolähtöinen, mutta kolmannen luvun käsitelmäärittely ohjaa, mitä suorituskyykyjä analysoidaan, joten kokonaisuutta voidaan pitää abduktiivisena analyysinä.

Analyysityypistä huolimatta sisällönanalyysin prosessirakenne on kuvattu eri lähteissä eri tavoin.¹⁸ Koska laadullisen tutkimuksen alalla ei juuri ole olemassa standardoituja analyysitapoja, lähestymistapa kannattaa valita tutkimuskohtaisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.¹⁹ Tämän tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaiset vaiheet sisällönanalyysille ovat (1) analyysiyksiköiden määrittely, (2) aineiston läpikäynti ja havaintojen koostaminen analyysiyksi-

¹⁵ Kananen (2008), s. 94.

¹⁶ Sama, s. 90–91.

¹⁷ Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi. Gummerts kirjapaino OY. Jyväskylä. 2003, s. 98–99.

¹⁸ Hermann lähestyy analyysiprosessia kahdeksan kysymyksen kautta: (1) Sisältääkö tutkimusongelma merkitysten erottamista kommunikaatiosta, (2) Miten ja millaisia aineistoja on saatavilla, (3) Johtaako tutkimusongelma laadulliseen vai määrälliseen analyysiin, (4) Käsitelläänkö aineistoa instrumentaalisen vai kuvaavana, (5) Mitä tekstistä analysoidaan ja millä perusteella, (6) Voidaanko tutkimuksessa ottaa huomioon konteksti, (7) Onko tutkimus toistettavissa ja (8) Vastaako analyysi alkuperäiseen kiinnostuksen aiheeseen. (Hermann, Margaret: *Content Analysis. Qualitative Methods in International Relations. A Pluralist Guide*. Klotz, Audie & Deepa Prakash (eds.). Houndmills: Palgrave Macmillan. 2008, s. 151) Tuomen ja Sarajärven mukaan analyysin vaiheet ovat tyypillisesti (1) kiinnostavien asioiden määrittely, (2) aineiston läpi käynti ja kiinnostavien asioiden erottelu, (3) erotellun aineiston tyypittely ja (4) yhteenvedon kirjoittaminen. (Tuomi & Sarajärvi (2003), s. 94). Kananen mukaan vaiheet ovat aineiston litterointi, analyysiyksikön määrittely, aineistoon perehtyminen, aineiston koodaus, alaluokkien etsiminen, vuoropuheluaineiston kanssa tutkimuskysymysten mukaisesti, luokkien yhdistäminen sekä jäsentely ja kuvaaminen. (Kananen (2008), s. 94). Puusan mukaan analyysin vaiheet voivat olla esimerkiksi analyysiyksikön valinta, aineistoon tutustuminen, aineiston pelkistäminen, aineiston kategorisointi ja tulkinta. (Puusa, Anu: *Laadullisen aineiston analysointi. Menetelmäviidakon raivaajat*. Puusa, Anu & Pauli Juuti (toim.). Johtamistaidon opisto. Hansaprint. 2011, s. 117).

¹⁹ Puusa (2011), s. 114.

köiden perusteella, (3) yhteenvedon kirjoittaminen ja (4) johtopäätösten tekeminen. Vaiheisiin kaksi ja kolme sisältyy lisäaineiston kerääminen havaittujen tarpeiden perusteella.

Neljännän luvun asiakirja-analyysissä analyysiyksikkönä toimii toinen tutkimuskysymys, ”Millä perusteella Venäjä esittää voitavansa käyttää sotilaallista voimaa rajojensa ulkopuolella?”. Virallisiasiakirjat käydään läpi analyysiyksikön mukaiseen kysymykseen vastauksia etsien ja niistä koostetaan yhteenvedo. Tutkimuksen lopussa tehdään johtopäätöksiä, jotka yhdistävät eri lukujen aiheista tehdyt yhteenvedot.

Viidettä lukua varten analyysiyksikköiden muodostamat rungot muodostuvat kahdella tavalla. Ensinnäkin, suorituskyyvyt, joita Venäjän asevoimista tutkitaan, määräytyvät sillä perusteella, mitä suorituskyykyjä kolmannessa luvussa määritetty kuuluvaksi voiman projisointikyvyn käsitteeseen. Tämä jaottelu muodostaa alaluvut viidenteen lukuun. Toisekseen, näistä suorituskyyvyistä tutkitaan pääasiallisesti niitä ominaisuuksia, jotka käsitelmäärittelyn perusteella ovat voiman projisointikyvyn ominaispiirteitä. Nämä piirteet ilmenevät käytännössä eri tavoin eri suorituskyyvyissä, mutta joka tapauksessa niiden kautta muodostuu se tapa, jolla kutakin suorituskyykyä alaluvuissaan käsitellään. Suorituskyykykohtaiset yhteenvedot kirjoitetaan viidenteen lukuun, minkä lisäksi viidennen luvun lopussa pohditaan tutkimuskysymyksiin saatujen vastausten muodostamaa kokonaisuutta.

2.3 Geopoliittis-sotilasstrateginen teoria tutkimuksen taustalla

Erilaiset teoriat käsittelevät ja selittävät samoja ilmiöitä eri näkökulmista, mutta tämän tutkimuksen näkökulmasta on luontevinta ankkuroida tutkimusilmiö geopoliittiseen ja sotilasstrategiseen ajatteluun²⁰. Näillä kahdella tutkimusalalla on selkeä keskinäinen yhteys, ja toisaalta voiman projisointikyvyn käsite, valtiolliset virallisiasiakirjat ja asevoimien suorituskyyvyt liittyvät niihin molempiin. Kahta teoriaa yhdistelevä lähestymistapa mukailee Legron ja Moravcsikin ajatusta yhtenäisteorian hyödyllisyydestä perustuen siihen, että yksinään mikään perinteisistä kansainvälisen politiikan teorioista ei ole selitysvoimainen kaikissa tilanteissa.²¹

²⁰ Tässä alaluvussa esitellään vain länsimaisten tutkijoiden teoreettista ajattelua, mutta tutkijan näkemyksen mukaan ne ovat selkeitä yleisesityksiä aiheesta ja tutkimuksen kannalta relevantteja. Esimerkiksi Lalun mukaan venäläinen ja neuvostoliittolainen sotataidollinen ajattelu on ollut Pietari I:n (1672–1725) ajoista alkaen selkeässä vuorovaikutuksessa länsimaisen sotataidollisen ajattelun kehittymisen kanssa. Venäjällä on eri aikoina otettu vaikutteita länsimaisesta ajattelusta, kehitetty länsimaisen ajattelun huonoina pidettyjä ideoita paremmiksi ja toisaalta kehitetty sotataitoa oma-aloitteisesti omien tarpeiden ja ominaispiirteiden edellyttämällä tavalla. (Lalu, Petteri: *Syvää vai pelkästään tiheää?* Väitöskirja. Taktiikan laitos. Julkaisusarja 1: No. 3 / 2014. Maanpuolustuskorkeakoulu. Juvenes Print. Tampere. 2014, s. 13–308.)

²¹ Legro, Jeffrey W. & Andrew Moravcsik: Is Anybody Still a Realist? *International Security*, Vol 24, No. 2 (Fall 1999, s. 5-55). MIT Press. 1999, s. 50–53.

Geopolitiikka-sanaa kansainvälisten suhteiden tutkimuksen alalla on ensimmäisenä käyttänyt ruotsalainen Rudolf Kjellén.²² Kjellén esitti, että valtioita toimijoina pitäisi pyrkiä ymmärtämään juridisten valtiosääntöopin kohteiden sijaan keskenään kanssakäymisissä olevina järjestelmätason organismeina. Tällaiset valtiot koostuvat viidestä eri piirteestä, jotka ovat maantiede, kansa, hallinto, talous ja yhteiskunta.²³ Kuten jäljempänä käsitelmäärityksen yhteydessä esitetään, myös Venäjällä nähdään valtion koostuvan vastaavanlaisista osista. Mäkisen mukaan yksi neljästä geopolitiittisen tutkimussuuntauksen perusajatuksista on koko maailman käsittäminen toimintaympäristöksi, jossa valtioiden välisiä suhteita hoidetaan. Tätä ajattelua ovat ilmentäneet muun muassa Alfred Thayer Mahanin ajatus maa- ja merivalloista ja Halford Mackinderin sydänmaa–reuna-alue-ajattelumalli.²⁴

Mahanin 1890 julkaiseman pääteoksen analyysi perustuu tarkasteluajanjaksolla vallinneeseen kolonialismin aikakauteen ja sen aikana käytyihin sotiin. Mahanin mukaan vahva merivalta on maailmassa ylivoimainen esimerkiksi mannervaltoihin verrattuna, koska ”Englanti on siellä, missä Englannin laivasto on”. Vahvan merivallan piirteinä hän pitää suotuisia maantieteellisiä olosuhteita ja sijaintia, väestöä ja hallintoa.²⁵ Mackinderiä pidetään geopolitiikan varsinaisena perustajana, vaikka hänen 1900-luvun alussa julkaisemissaan teksteissä ei käsitettä edes mainita.²⁶ Hänen johtopäätöksensä manner- ja merivaltojen välisistä suhteista oli, että olosuhteista ja resursseista johtuen Euroasiaan mannerta hallitseva mannervalta on todennäköisesti maailman vahvin suurvalta. Hän päätyi poliittis-maantieteelliseen näkemykseen, jonka mukaan Euroasia on maailman sydänalue, jota ympäröivät erilaiset reuna-alueet. Tuolloin Venäjä²⁷ vaikutti selkeimmältä ehdokkaalta Euroasian mantereen valtiaaksi, vaikka Mackinder tunnisti esimerkiksi Japanin ja Kiinan riskitekijöiksi Venäjän valta-asemalle.²⁸

²² Kjellén, Rudolf: *Valtio elinmuotona* (Staten som livsform, suom. Aarne Anttila). Arvi A. Karisto Oy. Hämeenlinna. 1919, s. 52.

²³ Sama, s. 50–53.

²⁴ Mäkinen, Sirke: *Russian Geopolitical Visions and Argumentation*. Dissertation. Department of Political Science and International Relations. University of Tampere. Juvenes Print. Tampere. 2008, s. 35–36.

²⁵ Mahan, Alfred Thayer: *The Influence of Sea Power Upon History, 1660–1783* (12th edition). Little, Brown and Company. Boston. 1918, s. 29, 320.

²⁶ Mäkinen (2008), s. 34.

²⁷ Venäjä itse ilmoittaa tuoreessa ”Sotilaallisen meritoiminnan doktriinissaan” olevansa sekä maa- että merivalta, jonka täytyy tästä roolistaan johtuen huomioida erilaisten käynnissä olevien geopolitiittisten prosessien näkökulmat. Doktriinin mukaan voimakas Sotalaivasto on välttämätön geopolitiittisessä tilanteessa, jossa maailma on muuttumassa kohti moninapaista järjestelmää. (*Основы государственной политики Российской Федерации в области военно-морской деятельности на период до 2030 года (2017)*, VI/52–53. Luettu 15.1.2018 [<http://static.kremlin.ru/media/acts/files/0001201707200015.pdf>]).

²⁸ Mackinder, Halford: *The Geographical Pivot of History*. The Geographical Journal. Vol 23, No. 4 (Apr 1904) Luettu 7.12.2016 [<http://intersci.ss.uci.edu/wiki/eBooks/Articles/1904%20HEARTLAND%20THEORY%20HALFORD%20MACKINDER.pdf>]. 1904, s. 421–437.

Mäkisen mukaan toinen piirre geopolitiikan alan keskustelussa on maailman eri osien luokittelu termeillä kuten kehittynyt–kehittymätön tai pohjoinen–etelä. Tähän lähestymistapaan liittyy usein myös sisäänrakennettu ajatus siitä, että länsimainen yhteiskunta on mittari, johon muun maailman kehitystä verrataan. Kolmas piirre geopolitiikassa ajattelussa liittyy valtiokeskeisyyteen. Valtiot ovat suvereenia toimijoita, ja yhteiskuntien rajat määrittyvät valtioiden rajojen mukaan. Sisä- ja ulkopolitiikka ovat kaksi toisistaan erillistä asiaa, sillä vaikka valtion sisällä käytäisiinkin jonkinlaista keskustelua sisäpoliittisista asioista, määrittyy valtion toiminta ulospäin valtioiden välisen kilpailun kautta. Neljäs olennainen tekijä on valtaan liittyvä nollasumma-ajattelu. Valtioiden välinen kilpailu johtuu vallan jakautumisesta nollasumma-ajattelun perusteella, sillä koska valta on suhteellista, yhden valtion kasvanut valta vähentää automaattisesti jonkin toisen valtion valtaa. Vallan tai johtajuuden tavoittelu on olennaista valtion selviytymiselle.²⁹

Geopoliittisen ajattelun kytkeytymistä käytännön toimintaa ohjaaviin periaatteisiin, kuten sotilasstrategiaan, on havaittavissa esimerkiksi Mackinderin kirjoituksissa. Freedmanin mukaan hän korosti sitä, että Euraasiaa hallitsevan suurvallan menestymisen edellytyksenä oli muun muassa rautateiden ja moottoriajoneuvojen kehittymisen resurssien kuljettamiselle luomat mahdollisuudet. Kyse oli siis kyvystä siirtää resursseja pitkiä matkoja. Siten mannervalalla oli mahdollisuus luoda merivoimat, joiden suorituskyky olisi tarvittaessa suurempi kuin saarivaltiolla (merivalta). Vaikka Mackinder ei kirjoituksissaan noteerannut ilmavoimien merkitystä samassa mielessä kuin maa- ja merivoimia, pätee vastaava logiikka Freedmanin mukaan myös ilmaulottuvuuteen.³⁰

”*Sotilasstrategian* käsite on vähintään yhtä epäselvä kuin strategiankin.” Kerttusen mukaan sotilasstrategia sijoittuu poliittisen ideologian ja tieteellisen teorian välimaastoon. Sitä käytetään niin teoreettisessa keskustelussa kuin käytännön toiminnassa, ja usein myös eritasoisiiin ilmiöihin liittyen. Tämän seurauksena tieteelliseen tapaan esitetyt näkemykset sotilasstrategisista ilmiöistä voivat kuitenkin olla aikaan ja kirjoittajan poliittisiin tarkoituksiin sidottuja.³¹ Freedmanin mukaan sotilasstrategisen ajattelun syntymisen taustalla vaikutti tarve liittää poliittiset päämäärät aikaisempaa kiinteämmin sodankäyntiin.³² Myös Bowdish tunnistaa soti-

²⁹ Mäkinen (2008), s. 35–36.

³⁰ Freedman, Lawrence: *Strategy. A History*. Oxford University Press. New York. 2013, s. 120–121.

³¹ Kerttunen, Mika: *Kuinka sota voitetaan. Sotilasstrategiasta ja sen tutkimisesta*. Strategian laitos. Julkaisusarja 2, Tutkimuslustoja No 45. Maanpuolustuskorkeakoulu. Edita Prima Oy. Helsinki. 2010, s. 1–3, 7.

³² Freedman (2013), s. 241–242.

lasstrategian epäteoreettisuuteen, mutta hän esittää, että kapea-alaisista sotilasstrategian ”mi-ni-teorioista” voi muodostaa yläkäsitteeksi kattavamman sotilasstrategian teorian.³³

Sotilasstrategisessa keskustelussa painotukset sisällön teoreettisuuden ja pragmaattisuuden välillä ovat vaihdelleet. Kerttunen erottelee sotilasstrategisesta keskustelusta neljä pääajanjak-soa, jotka ovat lineaarinen, geosentrinen, kolmiulotteinen ja rationaalisinstitutionaalinen aika-kausi. Lineaarisen aikakauden edustaja on esimerkiksi Sunzi, jonka kirjoituksissa esiintyvät periaatteet kohdistuvat laajasti sekä valtion johtamiseen että sotatoimien käymiseen. Geosent-risen aikakauden edustajia ovat esimerkiksi Clausewitz ja Jomini, joista ensimmäisen ajatuk-set vastaavat nykyäänkin valtavirrassa olevaa käsitystä sotilasstrategian luonteesta. Vaikka Jomini pyörsikin jyrkkiä näkemyksiään myöhemmin, hänen esitetään yleensä erottaneen, Clausewitzistä poiketen, sotilasstrategisen ajattelun politiikasta. Lisäksi hänen näkemyksensä perustuivat ajatukseen sodankäyntiä ohjaavista universaaleista laeista tai periaatteista, kuten yhtenäinen johto, voiman keskittäminen tai yksinkertaisuus.³⁴

Kolmiulotteisen aikakauden taustalla olivat teollisen ja teknisen kehityksen luomat mahdolli-suudet sotateknisten ja -taidollisten innovaatioiden tekemisessä. Vaikka Mahan näkikin vah-vojen merivoimien olevan mahdollisuus poliittisen vaikutusvallan ulottamiseen merten taak-se, ohjasivat sukellusveneiden ja lentokoneiden kehittäminen sotilasstrategista ajattelua voi-makkaasti pragmaattisempaan suuntaan.³⁵ Historiassa vaikuttaa olevan piirteenomaista, että teknologisten innovaatioiden operatiivis-taktisten käyttöperiaatteiden kehittämistä tarkastel-laan aluksi poliittisen tason näkökulmasta, kunnes havaitaan suorituskykyjen rajalliset mah-dollisuudet. Toisaalta kolmiulotteisen aikakauden tuotteena esimerkiksi ydinaseiden yleisty-misen vaikuttavuus poliittisella tasolla merkittävänä suorituskykyinä ei vielä ole hävinnyt.³⁶

Kerttusen mukaan tällä hetkellä käynnissä olevalle rationaalis-institutionaaliselle aikakaudelle on ominaista esimerkiksi vaikutusperusteinen operointi, boydilainen lähestymistapa vastusta-jaan moraalisen-henkisen-fyysisen kokonaisuutena, kriisinhallintaoperaatioiden asevoimien suo-rituskyvyille asettamat vaatimukset ja kriisejä kohtaan entistä kokonaisvaltaisemman lähes-tymistavan kehittyminen.³⁷ Eletään aikakautta, jossa yhdistyy painotuksia ja piirteitä aikai-summista kausista. Asevoimia voidaan käyttää eri tavoin eri tilanteissa, mutta pääosin ollaan

³³ Bowdish, Randall G.: *Military Strategy: Theory and Concepts*. Dissertation. Department of Political Science. University of Nebraska
[<http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1026&context=poliscitheses>]. 2013.

³⁴ Kerttunen (2010), s. 9–21.

³⁵ Sama, s. 24–35.

³⁶ Sama, s. 24–31.

³⁷ Sama, s. 35–43.

sitä mieltä, että toiminnalla pitää olla selkeään poliittiseen päämäärään perustuva tarkoitus. Toisaalta, johtuen esimerkiksi länsimaissa laskeneesta tappionsietokyvystä, strategiatason ratkaisuja etsitään edelleen sotateknisten innovaatioiden operatiivis-taktiselle tasolle luomista mahdollisuuksista käydä sotaa. Hyvä esimerkki on vastustajaan vaikuttaminen miehittämättömillä ilma-aluksilla tehtävillä iskuilla.

Bowdishin esitys sotilasstrategian teoriaksi muodostuu Kerttusen lailla sotataidon historian esimerkkien avulla mutta perustuen erilaiseen kriteeristöön. Hänen mukaansa läpi historian on keskusteltu vaihtelevasti erilaisista kokonaisuuden kannalta kapea-alaisista sotilasstrategian alastrategioista. Alastrategioita yhdistää se, että niihin liittyy niin fyysisiä kuin psykologisia piirteitä. Erot ovat koskeneet erilaisia painotuksia fyysisen ja psykologisen toimintaulottuvuuden välillä. Alastrategiat ovat hävittäminen (engl. *extermination*), uuvuttaminen (engl. *exhaustion*), tuhoaminen (engl. *annihilation*), uhkaaminen (engl. *intimidation*) ja kumouksellisuus (engl. *subversion*).³⁸

Hävittämisessä on kyse siitä, että vihollinen tuhotaan fyysisesti kokonaan. Yksinkertaisin esimerkki tästä on kansanmurha. Uuvuttamisessa pyritään kuluttamaan loppuun joko vihollisen kyky aseelliseen taisteluun tai sen tahto jatkaa taistelua poliittisen päämäärän puolesta – tai molemmat. Tästä esimerkkinä toimii sissisodankäynti. Tuhoamisella³⁹ tavoitellaan vihollisen sodankäyntikyvyn tuhoamista ratkaisutaisteluissa joko fyysisin keinoin tai murtamalla asevoimien henkisen yhtenäisyyden. Tästä esimerkkejä ovat liike- ja kulutussodankäynti. Uhkaamisessa olennaista on viholliseen kohdistuva väkivallan uhka. Sillä pyritään psykologisen vaikutuksen kautta joko saamaan vihollinen toimimaan halutulla tavalla tai pidättäytymään toimimasta. Tästä esimerkkejä ovat esimerkiksi ydinasestrategiat ja terrorismi. Kumouksellisen strategian keskiössä on vihollisen psykologinen lannistaminen, jotta se saadaan luopumaan poliittisista tavoitteistaan. Tästä esimerkkejä ovat muun muassa terrorismi ja vallankumoukset.⁴⁰

Edellä oleva voidaan pelkistää siten, hävittämisstrategiassa vihollinen nähdään puhtaasti fyysisenä kohteena, kun se voidaan kumouksellisessa strategiassa nähdä täysin psykologisena.

³⁸ Bowdish (2013), s. 241.

³⁹ Bowdishin jaottelun voidaan nähdä ainakin osittain esiintyvän myös venäläisessä sotataidollisessa käsitteistössä ja ajattelussa. Lalun mukaan esimerkiksi Aleksandr Svetšin (1868–1938, keisarillisen ja puna-armeijan sotateoreetikko, kenraalimajuri) esitti, että sota jakautuu poliittisen, taloudellisen ja sotilaallisen rintaman toimintaan. Näistä aseellisen rintaman toiminta piti hänen mukaansa järjestää joko tuhoamiseen (kuten yllä) tai näännyttämiseen (vrt. uuvuttaminen) tähtäävän strategian mukaisesti. (Lalu, Petteri: Vähällä verelläkö? Näkikö puna-armeija ja sen kehittäjät tulevan sodan kuvan ”oikein”? *Tuleva sota. Ennustamisen sietämätön vaikeus*. Tynkkynen, Vesa (toim.). Maanpuolustuskorkeakoulu. Otavan Kirjapaino OY. Keuruu. 2017, s. 127–131).

⁴⁰ Bowdish (2013), s. 241–245, 252.

Molemmissa on luonnollisesti joitain piirteitä myös janan vastakkaisesta päästä. Uuvuttaminen, tuhoaminen ja uhkaaminen ovat tapauskohtaisesti molempia ulottuvuuksia eri tavoin yhdisteleviä. Kuten edellisistä esimerkeistä käy ilmi, kukin sotilasstrategian alastrategia voidaan myös toimeenpanna hyvin erilaisin keinoin tai välinein. Lisäksi on luonnollista, että käytännössä poliittisia tavoitteita voidaan pyrkiä saavuttamaan joko yhdistelemällä eri strategioiden piirteitä alusta asti tai vaihtamalla strategiasta toiseen prosessin edetessä.⁴¹ Siihen, millaista sotilasstrategiaa tai sodankäytäntöä voiman projisoiminen ilmentää, palataan myöhemmin tässä raportissa.

Sotilasstrategiaa on teoretisoinut myös yhdysvaltalainen Arthur F. Lykke Jr., jonka näkökulma⁴² perustui käsitekolmikkoon tavoitteet (engl. *ends*), keinot (engl. *ways*) ja välineet (engl. *means*). Tämä malli voidaan mieltää sotilaallisen toiminnan strategiselle, operatiiviselle kuin taktisellekin tasolle. Tärkeää on kyetä erottamaan sotilaallista toimintaa ohjaavat poliittiset tavoitteet sotilaallisista. Sotilasstrategisia tavoitteita voivat olla esimerkiksi pidäkkeen muodostaminen uhkaa vastaan, erilaisten yhteyksien suojaaminen ja kotimaan puolustaminen. Keinot puolestaan ovat järjestelmätason ratkaisuja, joita on tehty sotilaallisten kyvykkyyksien muodostamiseksi, kuten voiman näyttö, joukkojen etupainoinen sijoittaminen, strategiset reservit, kollektiivinen turvallisuus tai kyky voiman projisoimiseen. Varsinaisia välineitä ovat esimerkiksi strategiset ja tavanomaiset joukot, sotamateriaali ja asejärjestelmät.⁴³

Esimerkiksi Mahan käsitteli teoksissaan sekä meristrategian päämääriä (tavoitteet) että laivastoilla toteutettavia sotatoimia (keinot) ja laivastojen koostumusta ja laivojen suunnittelua (välineet).⁴⁴ Myös Bowdish esittää, että huolimatta kulloinkin sovellettavasta sotilasstrategian alastrategiasta, tai niiden hybridistä, edellä kuvattu kolmijakoinen mekanismi on yleispätevä. Eri alastrategioihin liittyvät keinot ja välineet voivat olla hyvin erilaisia, mutta kullekin niistä tavoitteenasettelu tulee poliittisen tason päämäärien kautta.⁴⁵ Tämän tutkimuksen näkökulmasta sotilasstrateginen ajattelu kytkee toisiinsa geopoliittisen ajattelun ja siihen liittyvät poliittiset tavoitteet sekä voimanprojisointikyvyn käsitteen ja asevoimien suorituskyvyt.

⁴¹ Bowdish (2013), s. 242–250.

⁴² Lykken esityksessä on paljon samoja piirteitä, kuin edellä mainitussa Raitasalon ja Sipilän esityksessä sodan tutkimisesta kokonaisvaltaisen sodan paradigman kautta. Merkittävimmät erot ovat siinä, että sodan paradigma on tutkimusorientoitunut ja huomioi myös uhkakuvat (ainakin osin poliittisen tason ulottuvuus), kun Lykke puolestaan pyrkii selkeästi pragmaattisen ja toimeenpanoon johtavan strategian luomiseen.

⁴³ Lykke Jr., Arthur F.: *Defining Military Strategy. S=E+W+M. Military Review. May 1989.* US Army Command and General Staff College. Luettu 9.12.2017

[<http://cgsc.contentdm.oclc.org/cdm/ref/collection/p124201coll1/id/504>]. 1989, s. 3–6.

⁴⁴ Kerttunen (2010), s. 9, 19, 21, 24.

⁴⁵ Bowdish (2013), s. 241–242.

Tämän tutkimuksen kohde – Venäjän voimanprojisointikyky – kytkeytyy geopolitiittisotilasstrategiseen ajatteluun monin eri tavoin. Kjellénin ajatukset kansainvälisen järjestelmän valtiokeskeisyydestä ja valtion rakentumisesta osista, kuten hallinto ja kansa, ovat yhdenmukaisia tutkimuksen Venäjää tarkastelevan näkökulman kanssa. Venäjän toiminnan tarkastelu valtion virallisiasiakirjojen kautta korostaa näkökulmaa Venäjästä nykyisen hallintonsa johdossa toimivana valtiollisena toimijana. Venäjä on Mackinderin kuvaamalla tavalla euraasia-lainen mannervalta, jonka asevoimien käytössä ja kehittämisessä voidaan nähdä muun muassa mahanilaisia ajatuksia merivoimien roolista vaikutusvallan ulottamisessa kauemmaksi omilta rajoilta. Pragmaattisesta näkökulmasta tarkasteltuna venäläiset virallisiasiakirjat kytkevät mahdollisesti geopolitiittiseen ajatteluun perustuvat poliittiset tavoitteet poliittis-hallinnollisen prosessin kautta asevoimien kehittämiseen ja niiden mahdolliseen käyttöön. Toisaalta tutkimuskysymysten muotoilu itsessään heijastelee jaottelua tavoitteet, keinot ja välineet.

2.2 Tutkimuksen käsitteet

Venäjällä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa ensisijaisesti Venäjän federaation hallintoa. Puhuttaessa Venäjän toimista, kuten esimerkiksi neljännessä luvussa, viitataan Venäjän federaation hallinnon virallisiasiakirjojensa kautta julkilausumiin kantoihin. Venäjän voidaan nähdä koostuvan esimerkiksi kansalaisista, yhteiskunnasta, maa-alueesta ja valtiohallinnosta.⁴⁶ Näin ollen korostettakoon, että Venäjän hallinnon toiminta ei sellaisenaan välttämättä vastaa esimerkiksi Venäjän kansan näkemyksiä asioista. Toisaalta myöskään esimerkiksi Venäjän tiedeyhteisön näkemyksiä tutkimusilmiöstä ei ole tämän tutkimuksen puitteissa mahdollista käsitellä.

Venäjän asevoimilla (ven. *Вооруженные Силы Российской Федерации*) tarkoitetaan puolustusministeriön alaisia joukkoja kolmessa eri puolustushaarassa, jotka ovat Maavoimat, Sotalaivasto sekä Ilma- ja avaruusvoimat, ja kahta erillistä aselajia, jotka ovat Strategiset ohjusjoukot sekä Maahanlaskujoukot.⁴⁷ Venäjällä on myös muita aseellisia joukkoja kuin edellä mainitut.⁴⁸ Näiden joukkojen suorituskyvyt eivät sisälly tähän tutkimukseen, koska niiden tarkastelu venyttäisi työn laajuutta. Asevoimien tarkastelu on nykytilaa kuvaava ja aineiston kerääminen päätettiin vuoden 2017 loppuun.

⁴⁶ Стратегия национальной безопасности Российской Федерации 2015, I/6. Luettu 16.1.2018 [https://doc.mil.ru/documents/quick_search/more.htm?id=12074117@egNPA#txt]. Tämä virallisiasiakirjan jaottelu noudattaa samanlaista lähestymistapaa kuin esimerkiksi edellä kuvattu Kjellénin esitys valtion rakenteesta.

⁴⁷ Министерство обороны Российской Федерации. Luettu 23.1.2017 [http://structure.mil.ru/structure/forces/type.htm].

⁴⁸ Военная доктрина Российской Федерации 2014, III/18 Luettu 16.1.2018 [http://www.mid.ru/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/589760]. Muita aseellisia joukkoja ovat esimerkiksi turvallisuuspalvelu FSB:n alaiset rajavartioujoukot. (Морская доктрина Российской Федерации 2015, III/46. Luettu 15.1.2018 [http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/uAFi5nvux2twaqjftS5yrIZUVTJan77L.pdf]).

Voimalla (engl. *power*) viitataan tässä tutkimuksessa sotilaalliseen voimaan (engl. *military power*). Englanninkielen sana *power* käännetään toisinaan myös muotoon *valta*. Yleisimmin tällaista limittäin käyttämistä esiintyy niissä yhteyksissä, joissa puhutaan pehmeästä vallasta, kuten poliittinen vaikutusvalta tai kovasta vallasta, kuten sotilaallinen voima.⁴⁹ Yhdysvaltojen puolustusministeriön mukaan kansalliset voimavarat (engl. *national power*) koostuvat poliittisesta, taloudellisesta, sotilaallisesta ja informaatioon liittyvästä voimasta.⁵⁰ Tässä tutkimuksessa *voimalla* viitataan sotilaalliseen voimaan, koska *voiman projisoinnista* puhuttaessa tarkoitetaan yleensä juuri sotilaallista voimaa.

Sotilaallinen suorituskyky on käsite, jolla pyritään tarkemmin kuvaamaan sotilaallisen voiman muodostumista. Kosolan mukaan ”suorituskyky on kyky saavuttaa haluttu vaikutus määritellyissä olosuhteissa”. Suorituskyky on näin ollen tehtäväsidonnainen. Puolustusvoimien määritelmän mukaan suorituskyky rakentuu henkilöstön, materiaalin, käyttöperiaatteiden, organisaation ja informaation kautta.⁵¹ Yhdysvaltojen puolustusministeriön mallissa suorituskyky koostuu käyttöperiaatteista, organisaatiosta, koulutuksesta, materiaalista, johtamisesta, henkilöstöstä, toimitiloista ja yhteensopivuudesta. Englannin puolustusministeriön mallissa osatekijöinä ovat puolestaan koulutus, laitteisto, henkilöstö, informaatio, käyttöperiaatteet, organisaatio, infrastruktuuri ja logistiikka.⁵²

Sotapotentiaali on käsite, joka määritellään samankaltaisesti kuin suorituskyky. Sen osatekijöitä ovat fyysiset, konseptuaaliset (käsitteelliset) ja moraaliset tekijät. Fyysisiä tekijöitä ovat esimerkiksi olemassa oleva organisaatio ja sen käytössä oleva materiaali. Käsitteellisillä tekijöillä viitataan asevoimien käyttötapoihin, joita voidaan arvioida doktriinien, joukkojen ryhmittelyyn, harjoitusten ja toteutettujen sotilasoperaatioiden avulla. Moraalisiin tekijöihin kuuluvat muun muassa organisaatiokulttuuri, taistelijoiden moraalit ja johtajien laatu.⁵³ Sotapotentiaalin käsitteellä korostetaan sitä, että sotilaallisen voiman riittävyys aseellisessa konfliktissa liittyy voiman suhteellisuus suhteessa vastakkaiseen osapuoleen. Kuten esimerkiksi Westerlund ja Norberg esittävät, jotta Venäjän asevoimien sotapotentiaalia (engl. *fighting power*, ven. *боевая мощь*) jossain tietyssä sotilaallisessa konfliktissa voisi arvioida, pitäisi

⁴⁹ Mearsheimer, John: Structural realism. *International Relations Theories second edition*. Oxford University Press. 2010, s. 72.

⁵⁰ US Department of Defense. *The Dictionary of Military and Associated Terms: Power projection*. Luettu 12.12.2016 [http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp1_02.pdf]. Skyhorse Publishing. New York. 2010.

⁵¹ Kosola, Jyri: *Vaatimustenhallinnan opas*. Maanpuolustuskorkeakoulu Sotatekniikan laitos Julkaisusarja 5 No 12. Juvenes Print. Tampere. 2013, s. 71.

⁵² Sama, s. 12–13.

⁵³ Norberg, Johan; Fredrik Westerlund, Carolina Vendil Pallin & Roger Roffey: *Russia's Armed Forces in 2016. Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2016* (ed. Gudrun Persson). Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI. 2016, s. 23.

ottaa huomioon myös muun muassa vastakkaisen osapuolen suorituskyvyt, molempien osapuolten liittolaisuussuhteet ja ympäristö jossa taistelut käydään. Näiden analyysien jälkeen olisi mahdollista esittää arvioita aseellisen konfliktin lopputuloksesta esimerkiksi pelattujen sotapelien perusteella.⁵⁴

Tässä tutkimuksessa ei ole tarkoitus eikä mahdollista perehtyä kaikkiin erilaisiin aseellisiin konflikteihin, joissa Venäjä voisi joskus olla osapuolena. Myös moraalisten tekijöiden arviointi on hyvin haastavaa tai mahdotonta. Näin ollen asevoimien suorituskyvyissä keskitytään ruotsalaisen Totalförsvarets forskningsinstitutin tutkijoiden tapaan Venäjän *oletettuun sotapotentialiin* fyysisten ja konseptuaalisten tekijöiden kautta. Määritelmien samankaltaisuudesta huolimatta sotapotentialiaali on tässä tutkimuksessa suorituskyvyn yläkäsite. Edelliseen verrattuna suorituskyky-käsitettä käytetään tarkoittamaan jonkin voimanprojisoinnin osatekijän ominaisuuksien kokonaisuutta ilman, että huomioitaisiin niiden toiminta jollain tietyllä maantieteellisellä alueella.

Voimapolitiikka on käsite, jolla on julkisessa keskustelussa luonnehdittu hyvin yleisesti esimerkiksi Venäjän sotilaallisia toimia viime vuosina.⁵⁵ Mearsheimerin mukaan voima on suurvaltapolitiikan valuuttaa⁵⁶, joten voimapolitiikka voidaan nähdä yhtenä tapana käytännössä toteuttaa suurvaltapolitiikkaa. Mearsheimerin mukaan suurvaltojen välisen voimatasapainon määrittelyssä on keskiössä taloudellisten ja väestöllisten resurssien pohjalta rakennettava sotilaallinen voima.⁵⁷ Venäjä itse ilmoittaa käyttävänsä muun muassa poliittisia, sotilaallisia, taloudellisia, juridisia ja informaatioon liittyviä keinoja kansallisen turvallisuutensa takaamiseksi.⁵⁸ Näin ollen voimapolitiikka voidaan käsittää *voiman* eri ulottuvuuksiin liittyvien keinojen päämäärätietoisena käyttämisenä valtion merkittävimpien tavoitteiden edistämiseksi. Tässä tutkimuksessa keskiössä on keinovalikoiman sotilaallinen ulottuvuus.

⁵⁴ Westerlund, Fredrik & Johan Norberg: The Fighting Power of Russia's Armed Forces in 2016. *Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2016* (ed. Gudrun Persson). Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI. 2016, s. 67–68.

⁵⁵ Ks. esimerkiksi Stubb, Alexander. 2015. Puhe Paasikiviseurassa 24.3.2015. Luettu 25.11.2016 [https://asiakas.kotisivukone.com/files/paasikivi-seura.fi.kotisivukone.com/paaministerin_puhe_paasikivi-seurassa_24032015.pdf]; Niinistö, Jussi. 2016. Puhe Turvallisuus pohjolassa -seminaarissa 3.10.2016. Luettu 25.11.2016

[http://www.defmin.fi/ajankohtaista/puheet/puolustusministeri_niiniston_puhe_turvallisuus_pohjolassa_-_seminaarissa_3.10.2016.7984.news]

⁵⁶ Mearsheimer, John: *The Tragedy of Great Power Politics*. W.W. Norton & Company. New York. 2001, s. 12.

⁵⁷ Sama, s. 55.

⁵⁸ *Стратегия национальной безопасности Российской Федерации 2015*, I/6.

2.5 Tutkimuksen aineisto ja aikaisempi tutkimus

Tutkimuksen tutkimusaineisto on jaoteltavissa kolmeen eri osaan. Ne ovat (1) käsitelmäärityksessä käytettävät lähteet ja aikaisempi tutkimus, (2) lähteinä käytettävät venäläiset virallisasiakirjat sekä niihin liittyvä aikaisempi tutkimus sekä (3) lähteinä toimivat Venäjän asevoimien nykytilasta tai tulevaisuuden näkymistä laaditut aikaisemmat tutkimukset sekä muut katsaukset, artikkelit ja tietokannat.

Voiman projisointikyvyn käsitteen määrittelyn osalta aikaisempaa tutkimusta on varsin vähän. Yksi tällainen on Gartzken ja Braithwaiten tutkimus *Power, Parity and Proximity. How Distance and Uncertainty Condition the Balance of Power*⁵⁹, jossa pohditaan voimaprojisointia mahdollisten vihollisten maantieteellisen etäisyyden näkökulmasta. Markowitzin ja Farissin artikkelissa *Going the Distance: The Price of Projecting Power*⁶⁰ puolestaan analysoidaan, miten valtioiden voimaprojisointikyky, teknologisen kehityksen taso ja taloudellinen vauraus kytkeytyvät toisiinsa. Käsitelmääritykseen lähteiksi löytyy runsaasti erilaisia suoria ja epäsuoria määritelmiä. Määritelmän piirteiden määrittämiseen sekä laaditun määritelmän asemoimiseen muiden käsitteiden joukkoon käytetään yhteensä noin 50 lähdetä. Dokumentit ovat tutkimusartikkeleita, asevoimien doktriineja, sanakirjoja ja uutisia. Dokumentit ovat suomen-, englannin- ja venäjänkielisiä. Esimerkiksi tutkimukseen mahdollisesti liittyvää ranskan-, saksan- tai japaninkielistä aineistoa ei tutkijan kielitaidosta johtuen voida hyödyntää.

Tutkimuksen neljännessä luvussa lähdeaineistona toimivat Venäjän valtiohallinnon virallisasiakirjat. Niistä tutkimukseen on valittu *Venäjän federaation ulkopoliittikan konsepti 2016*, *Venäjän federation kansallinen turvallisuusstrategia 2015*, *Venäjän federaation sotilasdoktriini 2014*, *Venäjän federaation meridoktriini 2015* sekä *Venäjän federaation valtiollisen politiikan perusteet sotilaalliselle meritoiminnalle vuoteen 2030 asti (2017)*.⁶¹ Myös kyseisten dokumenttien edellisiin versioihin on tutustuttu, mutta tutkimusasetelman näkökulmasta ne eivät eronneet merkittävästi tuoreimmista versioista. Aikaisemmasta tutkimuksesta tutkimuskirjallisuutena käytetään esimerkiksi Pentti Forsströmin *Venäjän vuonna 2020: Arvioita soti-*

⁵⁹ Gartzke, Erik & Alex Braithwaite: *Power, Parity and Proximity. How Distance and Uncertainty Condition the Balance of Power*. Luettu 2.2.2017 [pages.ucsd.edu/~egartzke/papers/parity_power_place_09292011.pdf] 2011.

⁶⁰ Markovitz, Jonathan N & Christopher J. Fariss: *Going the Distance: The Price of Projecting Power*. Routledge. Luettu 28.9.2016 [https://dornsife.usc.edu/jonathan-markowitz/research/]. 2013.

⁶¹ Tutkimuksessa käytetään alkuperäiskielisiä dokumentteja, joiden nimet vastaavassa järjestyksessä ovat Концепция внешней политики Российской Федерации 2016, Стратегия национальной безопасности Российской Федерации 2015, Военная доктрина Российской Федерации 2014, Морская доктрина Российской Федерации 2015 sekä Основы государственной политики Российской Федерации в области военно-морской деятельности на период до 2030 года (2017).

laspolitiikasta ja sen perusteista sekä neuvostoliittolaisen ja venäläisen sotataidon kehittymistä käsittelevää Petteri Lalun väitöskirjaa *Syvää vai pelkästään tiheää?*

Huolimatta muutamien tieteellisten artikkeleiden nimistä⁶² ei Venäjän asevoimien voiman projisointikykyä käsittelevää tutkimusta löytynyt tämän tutkimuksen aineistoa kerätessä, vaikka muutamien muiden valtioiden osalta sellaisia on olemassa.⁶³ Sen sijaan Venäjän sotilaallisia suorituskykyjä muista näkökulmista tarkastelevia tutkimuksia on saatavilla. Viimeisessä pääluvussa hyödynnetään esimerkiksi FOI-tutkimuslaitoksen tutkimuksia *Russia's strategic mobility. Supporting 'Hard Power' to 2020?* ja *Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2016* sekä moskovalaisen strategia- ja teknologia-analysikeskuksen (CAST) analyysia *Russia's New Army*. Näitä laajoja katsauksia täydennetään aihepesifeistä tutkimuksista, artikkeleista ja tietokannoista saatavilla tiedoilla.

2.6 Tutkimusasetelman kritiikki

Perinteiset reliabiliteetin ja validiteetin käsitteet sopivat laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin heikosti. Siitä huolimatta asioita kuten, tutkimuskohteen eheä määrittely, päätelyketjujen läpinäkyvyys, tutkimusmenetelmien kuvaaminen ja sopivuus tutkimukseen, tutkimusasetelman rakenne ja aineiston riittävyys, pitäisi arvioida. Tärkeää on myös argumentaation perusteellisuus ja sen sitominen teoriaan.⁶⁴ Tämän tutkimuksen luotettavuuden arviointi perustuu käsitteisiin *luotettavuus, siirrettävyys, riippuvuus ja varmistettavuus*.⁶⁵

⁶² Ks. esimerkiksi Braun, Thomas: The Russian Military in 2020: Russia's Way Back to Power Projection? Implications for NATO. *The Quarterly Journal*. Spring 2012. Luettu 1.2.2017 [http://connections-qj.org/article/russian-military-2020-russias-way-back-power-projection-implications-nato]. 2012; Granlund, Robert: *Russian Power Projection and Power Ministries*. Bachelor's Thesis. Luettu 23.9.2017 [http://fhs.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A630197&dswid=4355] Försvarshögskolan. Ruotsi.2012; Heusala (2015); Richards, Jason; Gregory Panaccione, Richard Mereand, Stacy Groff & Jeff Bowen: *Russia. Demographic Trends and the Projection of Military Power*. Conference Papers. International Studies Association. 2008.

⁶³ Ks. esimerkiksi Blumenthal, Dan: The Power Projection Balance in Asia. *Competitive Strategies for the 21st Century: Theory, History, and Practice* (ed. Thomas G. Mahnken). Luettu 13.12.2016 [https://www.aei.org/wp-content/uploads/2012/08/-blumenthal-the-power-projection-balance-in-asia_15335565654.pdf]. Stanford University. 2012; Ladwig III Walter C: *India and Military Power Projection. Will the Land of Gandhi Become a Conventional Great Power? Asian Survey Vol. 50 Number 6. University of California*. 2010; Peters John E.; David Shlapak & Timothy Liston: Allied Power Projection Capabilities. *Persian Gulf Security: Improving Allied Military Contributions*. Luettu 23.9.2017 [https://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1245.html] 2001.

⁶⁴ Aaltio, Iris & Anu Puusa: Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. *Menetelmäviidakon raivaajat*. Puusa, Anu & Pauli Juuti (toim.). Johtamistaidon opisto. Hansaprint. 2011, 153–163; Puusa, Anu & Matti Kuittinen: Laadullisen tutkimuksen luotettavuus- ja arviointikysymyksistä. *Menetelmäviidakon raivaajat*. Puusa, Anu & Pauli Juuti (toim.). Johtamistaidon opisto. Hansaprint. 2011, s. 167–178.

⁶⁵ Guba, Egon G. & Yvonna S. Lincoln: *Fourth Generation Evaluation*. SAGE Publications. USA. 1989, s. 233–243. Alkuperäiskieliset käsitteet vastaavassa järjestyksessä *credibility, transferability, dependability, confirmability*.

Luotettavuudessa on kyse tutkimuksen sisäisestä validiteetista, joka rakentuu esimerkiksi syy-seuraus -suhteiden selkeän kuvaamisen ja tulosten reaali maailman vastaavuuden kautta.⁶⁶ Strategian tutkimuksen alalla syy-seuraus -suhteiden⁶⁷ olemassaolon toteennäyttäminen on usein haastavampaa kuin luonnontieteissä. Esimerkiksi sotilasstrategiaan liittyvän tavoitteet-keinot-välineet -tarkastelun yksi heikkous on se, että valitun välineen käyttäminen ei aina välttämättä johda haluttuun tavoitteeseen.⁶⁸ Kausaliteetin toteutumatta jääminen jossain tilanteessa voi olla osoitus siitä, että sekä alkuperäinen tilanteenarvio poliittisen tavoitteen saavuttamiseen tarvittavista keinoista ja välineistä on epäonnistunut. Toisaalta, esimerkiksi venäläisten virallisiasiakirjojen näkökulmien ja toteutettujen sotilasoperaatioiden perusteella ei voida varmasti esittää, että nähdyt toimenpiteet johtuivat jostain asiakirjoissa esitetystä syyistä. Tulosten vastaavuutta ”todellisuuteen” on pyritty perustelemaan erilaisten käytännön esimerkkien kautta. Näiden asioiden onnistumista sekä argumentaation johdonmukaisuutta ja esitystavan selkeyttä on raporttia kirjoitettaessa pyritty arvioimaan pyytämällä vertaispalautetta yhteensä neljältä muulta opiskelijalta.

Siirrettävyydessä on kyse tutkimuksen ulkoisesta validiteetista, eli siitä, onko tulokset yleistettävissä.⁶⁹ Tutkimuksen rajausten sekä käytetyn aineiston ja menetelmien selkeällä kuvaamisella on pyritty siihen, että ulkopuolinen tarkastelija hahmottaa, minkä raja-arvojen puitteissa tulokset on saavutettu. Tutkimusasetelman ja -menetelmien osalta on huomioitava, että laadullisen tutkimuksen luonteesta, kuten tutkijan mahdollisista ennakko-odotuksista ja lähteaineiston valinnasta, johtuen myös tutkimuksen tulokset ovat jollain tavalla värittyneet. Ne eivät sinällään kuvaa ”todellisuutta”.⁷⁰ Tämä pätee etenkin sisällönanalyysiin, koska induktiivisessa lähestymistavassa tutkijan subjektiivisella tulkinnalla on iso rooli. Abduktiivisella otteella tehdyissä osuuksissa teoria on ohjaamassa tutkijan tulkintaa, mutta subjektiivisuutta ei silti voi täysin sulkea pois esimerkiksi aineistosta ja tuloksista tehtävistä johtopäätöksistä.

⁶⁶ Guba & Lincoln (1989), s. 234–236.

⁶⁷ Kausaliteetti on ilmiö, joka psykologisesti tarkasteluna ilmenee ihmismielen tekemien johtopäätösten ja tulkinnan kautta. Esimerkiksi yhteiskuntatieteiden alalla sitä ei sellaisenaan voi aukottomasti havaita tai mitata. Psykologisista ominaisuuksista johtuen ihmismielellä on taipumusta muun muassa etsiä järjestystä ja säännönmukaisuuksia satunnaisten tapahtumien joukosta; tulkita muiden toimintaa rationaaliseksi ja suunnitelmalliseksi, vaikka kyseessä olisi epäonnistuminen tai onnekas sattuma; rinnastaa syy ja seuraus laadultaan tai vakavuudeltaan samankaltaisiksi; tulkita muiden toimijoiden toiminnan johtuvan toimijoista itsestään, vaikka omaan itseen liittyen syitä etsitään usein ulkopuolisista tekijöistä; yliarvioida oman toiminnan vaikuttavuutta ja havaita korrelaatioita todellisuudessa toisistaan riippumattomien ilmiöiden välillä. Nämä kuvaavat tilanteita, joissa ihmismieli usein tulkitsee syy-seuraus -suhteen olevan olemassa, vaikka kyseessä olisi joukko satunnaisia tapahtumia. (Heuer, Richards J. Jr: *Psychology of Intelligence Analysis*. CIA Center for the Study of Intelligence. Reprinted by Pherson Associates, LLC. 2007, s. 127–146).

⁶⁸ Kerttunen (2010), s. 57, 59–61.

⁶⁹ Guba & Lincoln (1989), s. 234–242.

⁷⁰ Kiviniemi, Kari: Laadullinen tutkimus prosessina. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2* (toim. Valli, Raine & Juhani Aaltola). PS-kustannus. Juva. 2015, s. 77.

Teoreettisen käsiteanalyysin heikkoutena on, että selkeästä operationalisoinnista huolimatta prosessiin ei ole yksityiskohtaisia sääntöjä, vaan tutkija joutuu tekemään valintoja. Toisinaan tutkijat ylimäärittelevät käsitteitä lisäämällä niihin piirteitä, jotka eivät ole tosiasiallisesti olennaisia.⁷¹ Käsittemäärittelyyn sisältyy pyrkimys käsitteen universaaliin määrittelyyn, mutta on selvää, että esimerkiksi tutkijan tiedostamattomat kulttuurilliset ja omaan aikakauteen liittyvät tekijät vaikuttavat analyysin laatimiseen. Molempien tutkimusmenetelmien soveltamisessa tutkija on pyrkinyt kirjoittamaan auki päättelyketjunsä, jotta lukijalla on mahdollisuus seurata niitä ja toisaalta tulla saman aineiston perusteella erilaisiin johtopäätöksiin.

Riippuvuudella tarkoitetaan käytettyjen menetelmien kuvaamisen lisäksi myös tutkimusprosessin selkeää kuvaamista.⁷² Tutkimuksen toisessa luvussa on kuvattu, miten eri menetelmiä on käytetty tässä tutkimuksessa ja tämä raportti kokonaisuutena on kuvaus tutkimusprosessista. Raportin rakennetta ja kieliasua on hiottu useiden välivaiheiden kautta mahdollisimman selkeän esitystavan saavuttamiseksi.

Varmistettavuudessa on kyse tutkimusaineistosta ja sen perusteella tehdyistä tulkinnoista.⁷³ Tutkimuksessa on noudatettu sotataidon laitoksen käskemiä viittauskäytäntöjä, joten myös ulkopuolisen tarkastajan on mahdollista perehtyä lähdeaineistoon sekä sen perusteella tehtyihin analyyseihin. Aineiston osalta on huomioitava, että vaikka se on kohtuullisen laaja, se on tieteelliseltä painoarvoltaan kirjava. Suomalaisen tiedeyhteisön ylläpitämän Julkaisufoorumin julkaisukanavien tasoluokituksella⁷⁴ ylimmälle 3-tasolle yltää tutkimuksessa käytetyistä lähteistä esimerkiksi *International Security* sekä *Routledge* julkaisijana. 2-tason luokituksen on saanut esimerkiksi *Asian Survey* ja 1-tason *Asia-Pacific Review*, *Bulletin of the Atomic Scientists*, *Civil Wars* ja *Journal on Baltic Security*. Muun muassa Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisut ovat tasolla 0, jolle tasolle ja sen alapuolelle luonnollisesti sijoittuvat myös muut vähemmän tieteelliset julkaisut ja esimerkiksi uutiset. Osaa käytetyistä lähteistä ei ole luokiteltu Julkaisufoorumin toimesta. Tässä tutkimuksessa lähteen hyödyllisyyttä on pyritty arvioimaan myös sen käyttötarkoituksen perusteella, joten vaikkapa uutinen voi olla validi lähde esimerkiksi tapahtumiin liittyvien päivämäärien tai niiden yleisluontoisen kuvailun osalta.

On myös huomioitava, että Venäjä-aiheiseksi tutkimukseksi aineistoa rajasi se, että tutkijan kielitaito mahdollistaa venäjänkielisen aineiston käyttämisen rajoitetusti. Aineistotyypeistä on

⁷¹ Olszewski Walker & Coalson Avant (2005), s. 74–78.

⁷² Guba & Lincoln (1989), s. 242.

⁷³ Sama, s. 242–243.

⁷⁴ Julkaisufoorumi. Luettu 16.11.2017 [<http://www.julkaisufoorumi.fi/>]. Julkaisufoorumi-luokat ovat: 3 = korkein taso; 2 = johtava taso; 1 = perustaso; 0 = arvioitu, mutta ei täytä tason 1 kriteereitä.

todettava, että käsiteanalyysiä varten saavutettiin tietynlainen saturaatio, sillä analyysiin sisällytettiin käytännössä kaikki lähteet, jotka tutkija analyysiä varten onnistui löytämään. Toisaalta on esitetty valtaosassa laadullisista, väitöskirjatasoa alemmista tutkimuksista aineiston laajuus on useimmiten liian pieni.⁷⁵

Virallisiasiakirjojen käytössä lähteenä on huomioitava, että niillä pyritään viestimään – mahdollisesti myös harhauttamaan – muille valtioille ja toimijoille.⁷⁶ Lalun mukaan sotilasdoktriinit ovat Venäjä-tutkimukselle ”valtiojohdon tahtoa ja strategista viestintää sisältäviä lähteitä”.⁷⁷ Toisaalta sotilasdoktriini on myös Venäjällä sisäiseen käyttöön tarkoitettu strateginen ohjausasiakirja, josta ei tosin julkisuutensa vuoksi ole syytä vetää liian yksityiskohtaisia johdopäätöksiä.⁷⁸ Sama logiikka pätee todennäköisesti myös muihin virallisiasiakirjoihin. Venäjän näkemyksiä toimintansa oikeutuksista voisi kuitenkin tutkia myös esimerkiksi presidenttien puheiden kautta, jolloin myös tutkimustulokset voisivat olla toisenlaisia.

Asevoimien suorituskykyihin liittyen aineisto on kirjavaa. Lähteinä on julkisia tutkimuksia, joiden lähteet ovat myös olleet lähtökohtaisesti julkisia. Venäjän toteuttamiin sotilasoperaatioihin sekä sen asejärjestelmien suorituskykyihin liittyvät arviot ovat näin olleen suuntaa antavia. Tämän tutkimuksen ongelmanasetteluun liittyen tiedon tarkkuus on kuitenkin riittävä oikeansuuntaisen käsityksen muodostamiseksi. Asevoimien suorituskykyihin liittyviin kysymyksiin on jouduttu hakemaan vastauksia myös uutisista ja internetsivustoilta, joiden tieteellinen painoarvo ei ole yhtä suuri kuin tutkitulla tiedolla.

Tutkimusasetelman keskittyessä Venäjään valtiona ja asevoimien käyttäjänä profiloituu tutkimus selkeästi geopolitiikan ja poliittisen realismin traditioon. Tässä lähestymistavassa ilmiöitä pelkistetään siten, että valtiot ovat toimijoita kansainvälisessä järjestelmässä⁷⁹, eivät esimerkiksi valtioiden päämiehet henkilöinä. Valinta on perusteltu, sillä läpinäkymättömyydestään huolimatta Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikka on ollut 2000-luvulla varsin päämäärätietoista ja siten myös johdonmukaista.⁸⁰

⁷⁵ Tuomi & Sarajärvi (2003), s. 87.

⁷⁶ Sipilä, Joonas & Tommi Koivula: *Kuinka strategiaa tutkitaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Julkaisusarja 2: Tutkimuslauseita no 50. Juvenes Print. Helsinki. 2013, s. 67–69.

⁷⁷ Lalu (2014), s. 331.

⁷⁸ Forsström, Pentti: Venäjän sotilasdoktriini ja sen kehittyminen. *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*. Kesseli, Pasi (toim.) Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5. 2016, s. 61–80.

⁷⁹ Mearsheimer (2001), s. 3.

⁸⁰ Lalu, Petteri: Venäläinen sodan kuva. *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*. Kesseli, Pasi (toim.) Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5. 2016, s. 56; Mankoff, Jeffrey: *Russian Foreign Policy. The Return of Great Power Politics* (2nd edition). Rowman & Littlefield Publishers Inc. Lanham. 2012, s. 9-10.

3 VOIMAN PROJISOINTIKYVYN MÄÄRITTELY

Voiman projisointikyvyn käsitteen määritelmälle on tarve, koska olemassa olevat käytötavat ja määritelmät ovat varsin kirjavia. Lisäksi määritelmän laatiminen on tarpeellista, koska viimeisessä pääluvussa määritelmän piirteitä käytetään analyysirunkona Venäjän federaation asevoimien suorituskykyä analysoitaessa. Voima voidaan määritellä muutenkin kuin sotilaallisesti, joten voiman projisointikyky voi jossain muussa yhteydessä saada myös toisenlaisen merkityksen.

Verbin projisoida alkuperä on latinankielen sanassa *proicere*, joka tarkoittaa *heittää vastaan*.⁸¹ Englanninkielinen *to project* tarkoittaa heijastamista, eli sitä, että jossakin oleva asia siirretään sellaisenaan toiseen paikkaan. Käsitettä käytetään abstraktisti esimerkiksi psykologian alalla tarkoittamaan sitä, että joku ”heijastaa omaa pahaa oloaan toiseen” tai ”kirjailija on projisoinut päähenkilöön oman itsensä”.⁸² Sillä myös kuvataan jotakin konkreettisempaa, kuten sitä, että tietokoneella oleva kuva heijastetaan videotykillä valkokankaalle.⁸³ Näissä esimerkeissä johonkin toisaalle heijastettu asia kopioituu, eli se säilyy myös lähtöpaikassaan. Sotilaalliset suorituskyvyt ovat konkreettisia asioita, joten ne eivät luonnollisestikaan voi olla kahdessa paikassa samanaikaisesti. Näin ollen analyysi lähtee liikkeelle siitä ajatuksesta, että projisointi on sotilaallisten suorituskykyjen liikuttamista.

Yhtenä syynä voiman projisointikyvyn käsitteen toisinaan sekavalle käytölle ovat kielelliset erot. Esimerkiksi englanninkieliset sanat *power* ja *force* kääntyvät molemmat suomeen sanaksi *voima*. Englanninkielessä on olemassa ilmaukset *power projection* ja *force projection*. Yhdysvaltain puolustusministeriön sanaston mukaan *power projection* käsittää sotilaallisten keinojen lisäksi myös poliittiset, taloudelliset ja informaatioon liittyvät keinot.⁸⁴ Sotilaallisen voiman projisoinnista käytetään näin ollen ilmausta *force projection*.⁸⁵ Tästä huolimatta monet tutkimukset määrittävät voiman projisoinnin jotenkin toisin, kuten ”*We define power projection as the deployment of military force*”.⁸⁶ Voiman (*power*) projisointi on siis asevoimien joukkojen sijoittamista tai lähettämistä jonnekin. Käytettiin tutkimuksen aineistossa kumpaa tahansa ilmausta, on valtaosassa tapauksista asiayhteydestä ymmärrettävissä, mistä puhutaan, joten erikielisten vastineiden haasteet eivät merkittävästi haittaa käsittemäärittelyn laatimista.

⁸¹ Turtia, Kaarina: *Otavan uusi sivistyssanakirja*. Otavan Kirjapaino OY. Keuruu. 2010, s. 459.

⁸² Rycroft, Charles: *A Critical Dictionary of Psychoanalysis*. Penguin Books, London. 1995, s. 139–140.

⁸³ *Kielitoimiston sanakirja*. 2. osa L-R. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Gummerus kirjapaino OY. Jyväskylä. 2006, s. 551.

⁸⁴ US Department of Defense. 2010. *The Dictionary of Military and Associated Terms: Power projection*.

⁸⁵ US Department of Defense. 2010. *The Dictionary of Military and Associated Terms: Force projection*.

⁸⁶ Markovitz & Fariss (2013), s. 123.

3.1 Olemassa olevat käyttötavat

Analyysin aluksi on olennaista, että määritelmän muodostamista varten tunnistetaan käsitteen erilaisissa merkityksissä ilmenevät käyttötavat.⁸⁷ Koska käsite on rajattu muotoon *sotilaallisen voiman projisointikyky*, on epätodennäköistä, että analyysin ulkopuolelle jäisi saman käsitteen erimerkityksellisiä käyttötapoja. Sen sijaan sotilaallisessa merkityksessään voiman projisointikyvyn käsitettä käytetään turvallisuuspoliittisessa keskustelussa melko rutiininomaisesti, mutta hyvin epämääräisesti. Asiayhteydestä ei selviä toisinaan lainkaan, millaiseen kykyyn käsitettä käytettäessä viitataan. Erityisesti tämä korostuu mediassa ja muussa julkisessa viestinnässä.

*”Kiinan ja Pakistanin välinen suhde on Intialle edelleen vaikea ongelma samoin kuin arviot siitä, että Kiina yrittää piirittää Intian niemimaan laivastoasemilla ja estää Intian sotilaallisen voiman projisoimisen Intian valtamerellä.”*⁸⁸

*”Puolustusvoimien komentaja Jarmo Lindberg totesi Venäjällä olevan nopea kyky sotilaallisen voiman projisoimiseen sekä Venäjällä että sen ulkopuolella, josta osoituksena ovat viime aikoina pidetyt isot valmiusharjoitukset.”*⁸⁹

*”Kyky reagoida nopeasti on tällä hetkellä EU:n erityisen huomion keskipisteenä. Euroopassa on runsaasti perinteistä sotilaallista kapasiteettia tankkeja, lentokoneita, laivoja, miehistöä. Tästä huolimatta vain kourallinen Euroopan maita pystyy projisoimaan sotilaallista voimaansa kauemmaksi omien rajojen ulkopuolelle.”*⁹⁰

Ensimmäisestä lainauksesta, kuten koko kyseissä raportissa muutenkaan, ei käy ilmi, millaista voimaa Intia on projisoimassa Intian valtamerelle. Toisessa lainauksessa, Suomi-Areenassa käydyssä keskustelussa, puolustusvoimain komentaja on antanut ilmaukselle hieman maantieteellistä perspektiiviä jaotteleamalla ilmiön maan rajojen sisä- ja ulkopuolella tapahtuvaksi, mutta suorituskyvyn sisältö ei tule tässäkään yhteydessä ilmi. Kolmannessa lainauksessa, silloisen puolustusministerin pitämässä puheessa, puhutaan jo erilaisista asejärjestelmistä yleisesti ottaen, mutta viitattaessa voiman projisointikykyyn jää epäselväksi, millaisia suorituskykyjä mainituilla harvoilla Euroopan mailla on. Käsitettä käytetään siis eräänlaisena toteamukseksi kuvaamatta lainkaan, mitä sillä tarkalleen ottaen tarkoitetaan.

⁸⁷ Olszewski Walker & Coalson Avant (2005), s. 67.

⁸⁸ Pöhlö, Aapo: *Intian talous uuteen nousuun – keinona myös uusi ulkopolitiikka*. Luettu 12.12.2016 [<http://formin.fi/public/default.aspx?contentid=334347&contentlan=1&culture=sv-FI>]. 2015.

⁸⁹ Kotkavirta, Johannes: *”Onko Venäjä uhka Suomelle? Puolustusvoimien komentaja ja puolustusministeri vastaavat”* Luettu 12.12.2016 [<http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-2000000962906.html>] *Iltasanomat* 17.7.2015.

⁹⁰ Häkämies, Kari. Puhe CSIS:n tilaisuudessa Washingtonissa 6.9.2007. Luettu 12.12.2016 [http://www.defmin.fi/?661_m=3333&s=270].

Voiman projisoinnin käsitettä käytetään myös hyvin eri suuruusluokkaa olevista ilmiöistä. Edellä esitettiin, että Intia ja Kiina saattavat olla jonkinlaisella voiman projisointiin liittyvän vastakkainasettelun tiellä Intian valtamerellä. Toisaalta on uutisoitu, että suomalaiset evp-upseerit ovat olleet sitä mieltä, että

*”Rannikkojääkäripataljoonaamme kuuluu iskevä porras, jolla on valmius projisoida nopeasti voimaa valittuun kohteeseen.”*⁹¹

Kansainvälisen turvallisuuden tutkimuksen piirissä esiintyy toisinaan sama haaste kuin mediassakin, eli käsitettä käytetään ilman, että artikkelista tai tutkimuksesta käy mitenkään ilmi, mihin kykyihin käytännössä viitataan.

*”Johtopäätöksemme on, että kyetäkseen projisoimaan voimaa erilaisiin alueellisiin ja kansainvälisiin tapahtumiin liittyen, Brasilia pyrkii syventämään integraatiota Etelä-Amerikassa.”*⁹²

Yleisempää turvallisuuspoliittisen keskustelun parissa on se, että käsitettä käytetään joko niin, että se määritellään hyvin epäselvästi tai niin, että käsitteen sisällön ymmärtäminen jää lukijan pääteltäväksi asiayhteydestä. Joka tapauksessa näistä käyttötavoista on jo tulkittavissa niitä piirteitä, joita asiayhteydessä oletettavasti sisällytetään käsitteeseen voiman projisointi.

*”Venäjän asevoimien suorituskyky on parantunut merkittävästi viimeisen 2–3 vuoden aikana. Voiman projisointi on nopeutunut ja ulottuu pidemmälle: esimerkiksi Venäjän operaatiosta Syyriassa ei ollut lännessä selkeää kuvaa etukäteen, mutta logistinen tuki operaatiolle toimi hyvin. Niin risteilyohjuksia ampuvat alukset ja sukellusveneet, ilmavoimat sekä informaatio- ja kyberoperaatiot samoin kuin operaation keskitetty johto puolustusministeriön yleisesikunnasta toimivat erittäin koordinoitusti.”*⁹³

*”Kiinan asevoimilta puuttuu kyky ylläpitää projisoitua sotilaallista voimaa pidempiä aikoja. Suorituskykyjen osalta puutteita on merellisen huollon järjestämisessä ja ilmatankkauskyvyssä. Kiinalla ei ole nykyaikaisin ilmatorjuntajärjestelmin varustettuja hävittäjäaluksia, ydinsukellusveneitä tai ulkomailla olevia tukikohtia. Edellä mainittujen suorituskykyjen lisäksi Kiinan on kehitettävä kyky käyttää ilmavoimia mereltä käsin, mikäli se haluaa saavuttaa merkittävän kyvyn projisoida voimaa.”*⁹⁴

*”Strategisilla reserveilla toteuttavaan voiman projisointiin tarvittavan ilma- ja merikuljetuskyvyn rakentaminen voi kestää vuosia.”*⁹⁵

⁹¹ Verkkouutiset 8.3.2015. Entä jos vihreät miehet saapuisivat? Näin Ahvenanmaata puolustetaan. Luettu 12.12.2016 [http://www.verkkouutiset.fi/kotimaa/aland_puolustus-33017].

⁹² Dos Reis, Elton Gomes & Augusto W.M. Teixeira Jr.: *Regional integration, power projection and international insertion: Brazil's strategy towards alternative integration projects*. Luettu 13.12.2016 [paper-room.ipso.org/papers/paper_2056.pdf]. International Political Science Association (IPSA) -järjestön konferenssi. 2009, s. 2.

⁹³ Martikainen, Toivo; Katri Pynnöniemi, Sinikukka Saari et al: *Venäjän muuttuva rooli Suomen lähialueilla*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 34/2016. 2016, s. 32.

⁹⁴ Blumenthal (2012), s. 179.

⁹⁵ Lykke (1989), s. 7.

”Voiman projisointi merelliselle toiminta-alueelle tai sieltä maihin sisältää laajan kirjon hyökkäyksellisiä operatioita, joilla pyritään tuhoamaan vihollisen joukot, niiden logistinen tuki tai estämään vihollisen joukkojen käyttö niiden asejärjestelmien kannalta hyödyllisellä tavalla. Voiman projisointi voidaan toteuttaa esimerkiksi maihinnousuoperaationa tai kontrolloimalla merialueita.”⁹⁶

”Ohjusammuntojen lisäksi Venäjän merivoimat on osoittanut kykenevänsä projisoidaan voimaa sen eri laivastoista Välimerelle ja Mustallemerelle. Sisältäähän sen Väli-merellä toimiva taisteluosasto taistelu- ja huoltoaluksia mm. Pohjoisesta ja Itämeren laivastosta sekä Kaspienmeren laivueesta.”⁹⁷

Thompsonin mukaan voiman projisointi voidaan laajasti määritellä ”kyvyksi rakentaa vaikutusvallan infrastruktuuri”, mikä sisältää asioita, kuten joukkojen ja materiaalin sijoittaminen sekä yhteistyösopimusten solmiminen. Käsitettä voidaan tarkentaa kyvyksi kohdistaa etäällä olevalle kriisialueelle oikeanlaiset suorituskyyvyt, mukaan luettuna sotilaalliset suorituskyyvyt. Voiman projisointiin käytettävät joukot ovat tavallisesti jotain muita joukkoja kuin strategisia, kuten ydinasejoukot, tai konventionaaliseen sotaan suunniteltuja joukkoja.⁹⁸

Edellä olevat esimerkit tukevat sanan projisoida alkuperän mukaista olettaa siitä, että voiman projisoinnissa on kyse sotilaallisten suorituskyykyjen siirtämisestä. Vaikuttaisi myös siltä, että koska joukkoja on kyettävä tukemaan tai huoltamaan alueella, jonne ne on siirretty, liittyy voiman projisointiin ajallinen ulottuvuus. Projisoituja suorituskyykyjä on jollakin tavalla kyettävä ylläpitämään alueella, jonne se on siirretty. Sotilaallisista suorituskyykyistä edellä oleviin esimerkkeihin sisältyy hyvin erilaisia mainintoja tavoista vaikuttaa viholliseen, joten seuraavassa alaluvussa syvennyttään tarkemmin käsitteen voiman projisointi sisältöön.

3.2 Olemassa olevat määritelmät ja ominaispiirteiden synteesi

Jotta voiman projisointiin liittyvistä teemoista voidaan keskustella, tarvitaan jonkinlainen selkeä määritelmä. Olszewski Walkerin ja Coalson Avantin mukaan käsitteen ominaisuuksien ja piirteiden määrittäminen on käsiteanalyysin ydintehtävä. Tämän työvaiheen tarkoituksena on löytää ne piirteet, jotka useimmin yhdistetään käsitteen käyttöön. Samalla havaitaan piirteitä

⁹⁶ Department of the US NAVY: *Naval doctrine publication 1. Naval warfare*. Luettu 13.12.2016 [https://www.usnwc.edu/Academics/Maritime--Staff-Operators-Course/documents/NDP-1-Naval-Warfare-(Mar-2010)_Chapters2-3.aspx]. 2010.

⁹⁷ Raunu, Mika: Venäjän merivoimien kaukovaikuttaminen Syyriassa. *Sotilasaikakauslehti. Toukokuu 5/2017*. Upseeriliitto. Printing fellows. AI-Paino, Mikkeli. 2017, s. 40.

⁹⁸ Thompson, Willard Scott: *Power Projection. A Net Assessment of U. S. and Soviet Capabilities*. Transaction Publishers. Luettu 13.12.2016

[https://books.google.fi/books?id=sZ3aigf2ryUC&pg=PA7&lpg=PA7&dq=power+projection+meaning&source=bl&ots=3JtAm87P3M&sig=aY2KtiXcjE4F7CJueHkQaL5X-78&hl=fi&sa=X&ved=0ahUKEwiituvyle_QAhVIDiwKHaAmDtIQ6AEIUDAG#v=onepage&q=power%20projection%20meaning&f=false]. 1962, s. 7–8.

ja ilmiöitä, jotka voidaan myöhemmin esittää käsitteen lähikäsitteinä tai sille vastakkaisina ilmiöinä.⁹⁹

Huttusta mukailten käsite voidaan määritellä kolmella eri tavalla: (1) otetaan käyttöön joku olemassa olevista määritelmistä, (2) määritellään käsite täysin uudelleen, mikäli mikään olemassa olevista määritelmistä ei kelpaa tai (3) laaditaan synteesi olemassa olevista määritelmistä.¹⁰⁰ Kaakkuri-Knuutilan mukaan käsitteen eri määritelmiä vertailtaessa kannattaa aloittaa yksinkertaisimmasta saatavilla olevasta määritelmästä. Tällöin käsittemäärittelyn lähtökohtana on eräänlainen perusmääritelmä, jota voidaan täydentää muista määritelmistä löytyvillä piirteillä, jotta todellisuudesta saadaan hienojakoisempi kuva.¹⁰¹ Analyysin lähtökohdaksi valitaan synteessin muodostaminen olemassa olevista määritelmistä. Synteesiä lähdetään rakentamaan yksinkertaisesta monimutkaiseen.

Edellä olevan perusteella voiman projisointi viittaa siis siihen, että sotilaallista voimaa siirretään paikasta toiseen. Myös yksinkertaisimmat olemassa olevat määritelmät vaikuttavat perustuvan samaan periaatteeseen.

”Maan sotilaallisten suorituskykyjen ulottaminen sen omien maantieteellisten rajojen ulkopuolelle.”¹⁰²

”Voiman projisointi on joukkojen sijoittamista maan rajojen ulkopuolelle.”¹⁰³

”Sotilaallisissa ja diplomaattisissa arvioissa voiman projisointikyky on sotilaallinen suorituskyky, jonka olemassa ololla voidaan antaa ymmärtää, tai varsinaisella käytöllä osoittaa, että maalla on kyky kontrolloida tapahtumia kaukana omista rajoista.”¹⁰⁴

”Voiman projisointi on poliittisen vaikutusvallan ulottamista kauas uhkaamalla käyttäen, tai käyttämällä, sotilaallista voimaa.”¹⁰⁵

⁹⁹ Olszewski Walker & Coalson Avant (2005), s. 68.

¹⁰⁰ Huttunen (2010), s. 191.

¹⁰¹ Kaakkuri-Knuutila, Marja-Liisa: Käsitteenmuodostus. *Argumentti ja kritiikki* (6. painos, toim. Marja-Liisa Kaakkuri-Knuutila). Tammer-Paino OY. Tampere. 2004, s. 342.

¹⁰² Oxford Dictionaries: *Power projection*. Luettu 13.12.2016
[https://en.oxforddictionaries.com/definition/power_projection]

¹⁰³ Markovitz & Fariss (2013), s. 123.

¹⁰⁴ Sangwan, Brig Sukhdeep: *Integrated Force Projection by India*. Vij Books India Pvt Ltd. India. Luettu 14.12.2016

[<https://books.google.fi/books?id=8fepCQAAQBAJ&pg=PA19&lpg=PA19&dq=force+projection&source=bl&ots=dppSD00NwZ&sig=xhgHy963r-YE4dur8W5wX021nQU&hl=fi&sa=X&ved=0ahUKEwiHr53hhPPQAhUBPSwKHSGsDWI4ChDoAQg5MAU#v=onepage&q=force%20projection&f=false>]. 2011, s. 18.

¹⁰⁵ Blair, Dennis C.: Military Power Projection in Asia. *Strategic Asia 2008-2009 Challenges and choices* (eds. Tellis, Ashley J.; Mercy Kuo & Andrew Marble). The National Bureau of Asia Studies. Washington. 2008, s. 393.

Kahdessa ensin mainitussa määritelmässä asiasisältö on käytännössä identtinen. Ilmiö on pelkistetty siten, että sillä tarkoitetaan sotilaallisten suorituskykyjen siirtämistä maan rajojen ulkopuolelle. Kolmannessa esimerkissä on kyse samasta ideasta, mutta määritelmä on tuotu käytäntöön siten, että voiman projisointikyky nähdään työkaluna, jonka olemassa ololla jo itsessään pystytään vaikuttamaan vastapuolen toimintaan. Jos pelkkä suorituskyvyn olemassa olo ei riitä, omalle toiminnalle voidaan saada lisää painoarvoa käytännössä projisoimalla voimaa haluttuun paikkaan. Neljännessä esimerkissä, samoin kuin kolmannessa, viitataan voiman projisointiin clausewitziläisittäin eli poliittisen vaikutusvallan työkaluna. Erona edelliseen on se, että voimaa projisoimalla pyritään joko uhkaamaan toista osapuolta tai käyttämään voimaa tätä vastaan. Blair puhuu siis sotilaallisen *voiman käytöstä* samassa yhteydessä *voiman projisoinnin* kanssa.

Analyysin tässä vaiheessa pysyttäydytään määritelmärunkona ilmauksessa: *voima projisointi on sotilaallisten suorituskykyjen siirtämistä omien rajojen ulkopuolelle*. Näin ollen esimerkiksi erilaisissa sotaharjoituksissa rautateitse ja ilmakuljetteisesti toteutetut joukkojen siirrot Venäjän sisällä eivät ole voiman projisointia.¹⁰⁶ Jäljempänä kuvatulla tavalla nämä ovat ennemminkin joukkojen strategista ryhmittämistä.¹⁰⁷ Blairin ajatukseen voiman käyttämisestä palataan jäljempänä. Seuraavaksi laajennetaan ja tarkennetaan määritelmää analysoimalla muutamien valtioiden virallisiasiakirjoja. Kyse on pääasiassa erilaisista sotilasdoktriineista, joten niiden avulla on mahdollista selvittää, miten valtiot, joilla kyseisiä suorituskykyjä on, suhtautuvat käsitteeseen.

Yhdysvaltojen merijalkaväen ohjesäännön mukaan Yhdysvallat kykenee projisoimaan voimaa joko ilma- tai merivoimilla, tai niiden suorituskykyjen yhteiskäytöllä. Ilmavoimilla kyetään kuljettamaan henkilöstöä ja kalustoa nopeasti haluttuun paikkaan. Ilmavoimien kuljetuskyvyn rajoitteena on suhteellisen pieni kapasiteetti, joka ei mahdollista suurten henkilö- tai tavaramäärien siirtämistä. Merivoimien kuljetuskyky riittää suurtenkin operaatioiden tukemiseen, mutta ilmavoimien kykyyn verrattuna toiminta on hitaampaa. Laajoista sotilasoperaatioista puhuttaessa merivoimien kyky projisoitujen suorituskykyjen huoltoon ja ylläpitoon on ylivoimainen.¹⁰⁸ Merivoimien oma doktriini korostaa edellä olevista seikoista puolustushaaran globaalia ulottuvuutta merellä ja mereltä maalle toteutettavien operaatioiden toimeenpanossa

¹⁰⁶ McDermott, Roger N.: *Russia's strategic mobility. Supporting 'Hard Power' to 2020?* Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI. 2013, s. 56–61; Norberg et al. (2016), s. 52.

¹⁰⁷ Военная доктрина Российской Федерации 2014, III/32–33.

¹⁰⁸ United States Marine Corps: *US Marine Corps Operating Concepts. 2010* (3rd edition). Chapter 6, *Power projection*. Luettu 6.10.2016 [<https://marinecorpsconceptsandprograms.com>]. 2010, s. 90.

ja ylläpidossa.¹⁰⁹ Edellisistä poiketen ilmavoimien doktriini määrittelee voiman projisointiin kuuluviksi ainoastaan hyökkäykselliset operaatiot erilaisia vihollisen kohteita vastaan.¹¹⁰

Yhdysvaltojen maavoimien ohjesäännöstön yleisessä osassa todetaan, että maavoimien laitokset ovat joukkojen kouluttamiseen ja lähtöalueina toimimiseen tarvittavia voiman projisointialustoja (engl. *power projection platform*).¹¹¹ Asiatyhteyden perusteella vaikuttaa siltä, että tällä tarkoitetaan Yhdysvaltojen maaperällä olevia tukikohtia. Ohjesäännön operaatioiden ylläpitoon liittyvässä osassa voiman projisoinnin (engl. *force projection*) määritelmää lähestytään edellä esitetyn Yhdysvaltojen puolustusministeriön määritelmän mukaisesti kansallisten voimavarojen näkökulmasta. Sitä täsmennetään niin, että prosessiin kuuluvat joukkojen mobilisointi, operaatioon lähettäminen (engl. *deployment*), tehtävien toimeenpano operaatiossa (engl. *employment*), ylläpito sekä uudelleen ryhmittäminen (engl. *redeployment*). Lisäksi todetaan, että maavoimien operaatioiden mahdollistajana ja niiden ulottuvuuden parantajana toimii olemassa oleva tai operaatiota varten rakennettava tukikohtaverkosto. Tästä konseptista ohjesäännössä käytetään käsitettä *basing*.^{112, 113} Pelkästään Yhdysvaltojen asevoimien eri puolustushaarojen ohjesääntöjen perusteella on selvää, että eri toimijat määrittelevät voiman projisoinnin käsitteen oman toimintansa näkökulman ja erityispiirteet huomioiden.

Australian meridoktriinin mukaan merellisessä voiman projisoinnissa on kyse joukkojen siirtämisestä merelliselle toiminta-alueelle tai joukkojen hyökkäämisestä sieltä käsin maihin. Poliittisten päämäärien näkökulmasta merellisellä voiman projisoinnilla voidaan joukkojen olemassa olon kautta painostaa epäsuorasti, joukkojen projisoinnilla uhata käytännössä tai viime kädessä suoraan käyttää voimaa vastustajaa vastaan. Voiman projisointioperaatio voi-

¹⁰⁹ *US Naval Doctrine Publication 1. Naval Warfare*. US Navy Luettu 12.1.2018 [https://dnm1gwic.blob.core.windows.net/portals/14/NDP-1-Naval-Warfare-(Mar-2010)_Chapters2-3.pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=fky%2FObDmYK1duAibAvs6HGU%2Bw%2Fb3WLBac1fPdC%2B7L%2FY%3D]. 2010, s. 29.

¹¹⁰ *US Air Force Doctrine*. Glossary: Power projection. US Air Force. Luettu 12.1.2018 [http://www.doctrine.af.mil/Doctrine-Annexes/Air-Force-Glossary/]. 2015.

¹¹¹ *Army Doctrine Publication 1. The Army*. US Army. Luettu 15.1.2018 [https://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/adp/1/adp1.pdf]. 2012, Appendix A-12.

¹¹² Myös Yhdysvaltojen merivoimien käsitteistössä on vuosien varrella esiintynyt tukeutumistoimintaa mahdollistavana konseptina käsite *sea basing*. Käsitettä tutkineen Sam J. Tangredin mukaan sen määritelmät ovat olleet ristiriitaisia ja laajimmillaan sillä on tarkoitettu mahdollisuutta käyttää merta pidäkkeen luomiseen, liittolaisten tukemiseen, turvallisuusyhteistyöhön, voiman projisointiin ja muihin oman alueen ulkopuolella toteutettaviin operaatioihin samalla tavoin kuin maavoimien ulkomailla olevia tukikohtia käytetään (Tangredi, Sam J.: *Sea Basing. Concept, Issues and Recommendations. Naval War College Review, Autumn 2011, Vol 64, No. 4*. US Naval War College. Luettu 15.1.2018 [https://www.hsdl.org/?abstract&did=733517]. 2011).

¹¹³ *Army Doctrine Publication 4. Sustainment*. US Army. Luettu 15.1.2018 [https://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/adp/4-0/adp4_0.pdf]. 2012, s. 12.

daan toteuttaa esimerkiksi merialueen kontrollointina, ilmavoimien merellisenä tukeutumistoimintona, maihinnousuoperaationa tai mereltä maalle -asejärjestelmien käyttönä.¹¹⁴

Britannian meridoktriinissa merellinen voiman projisointi tarkoittaa voimalla uhkaamista tai sen käyttämistä maan rajojen ulkopuolella. Voiman käyttäminen voidaan toteuttaa esimerkiksi maihinnousuoperaationa, ilma-aseilla lentotukialuksilta käsin tai erikoisjoukoilla. Meridoktriinin mukaan myös mereltä maalle -ohjuksilla varustetut ydinsukellusveneet ovat osa voiman projisointikykyä, sillä niiden suorituskyky mahdollistaa pitkäaikaisen operoinnin kaukana omalta alueelta. Niiden siirtämistä avoimesti jollekin alueelle voidaan käyttää painostuskeinona samalla tavalla kuin muitakin sotilasjoukkoja.¹¹⁵

Britannian asevoimien doktriinissa voiman projisoinnista puhutaan vain lyhyesti yhteisoperaatioiden yhteydessä. Tällöin viitataan merivoimien ominaisuuksiin, joihin kuuluvat esimerkiksi kuljetuskyky ja pidempiaikaisen läsnäolon ylläpitäminen. Vaikka voiman projisointi mainitaan vain yhtenä merellisenä toimintona esimerkiksi tiedustelun ja merialueiden kontrollin rinnalla, todetaan että merivoimien tukialusten on kyettävä toimimaan ilma-aseiden merellisinä tukikohtina silloin kuin maatukikohtia ei ole saatavilla.¹¹⁶

Myös näiden muutamien doktriinien tarkastelun perusteella on selvää, että voiman projisoinnissa on kyse sotilaallisten suorituskykyjen siirtämisestä maantieteellisesti. Koska joukkojen liikuttelu tapahtuu maan rajojen ulkopuolelle tai ulkopuolella, on luonnollista, että virallisasiakirjat painottavat myös tarvetta kyetä ylläpitämään siirrettyjä suorituskykyjä. Logistiikalla on siis merkittävä rooli voiman projisointikyvyyssä.

Edellä esitellyt käyttötavat ja määritelmät voiman projisointikyvyille ovat valtaosin länsimaisen tutkimuksen piirissä syntyneitä. Professori Petteri Lalun mukaan venäläiset sotilassanakirjat eivät tunne *voiman projisointikyvyn* käsitettä. Hänen mukaansa sitä käytetään venäläisissä sotatieteellisissä artikkeleissa lähes yksinomaan sellaisissa yhteyksissä, joissa käsitellään ulkovaltojen, yleensä Yhdysvaltojen asevoimien toimintaperiaatteita. Poikkeuksena hän kuitenkin nostaa esiin tammikuussa 2016 ilmestyneen Venäjän sotatiedeakatemian julkaisun, jossa

¹¹⁴ *Australian Maritime Doctrine 2010*. Luettu 22.12.2016

[www.navy.gov.au/sites/default/files/documents/Amd2010.pdf]. 2010, s. 75, 199.

¹¹⁵ *British Maritime Doctrine 2011*. Luettu 22.12.2016

[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/33699/20110816JDP0_10_BMD.pdf]. 2011, 2-14, 2-15, 3-14, 3-19.

¹¹⁶ *British Army Doctrine 2010. Operations*. Luettu 22.12.2016

[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/33695/ADPOperationsDec10.pdf]. 2010, 4-15.

tohtori Anatoli Tsyganok kirjoitti Venäjän asevoimien ryhmittämisestä Syyrian operaatioon.¹¹⁷

Tsyganokin mukaan ennen Venäjän Syyrian operaation alkua Bagdadiin perustettiin neljän osapuolen koordinaatiokeskus, jonka tehtävänä oli informaation kerääminen sekä todennäköisesti myös operatiivinen suunnittelu. Hänen mukaansa Syyriassa käynnistetty sotatoimi oli ennennäkemätön, sillä ensimmäistä kertaa 55 vuoteen toteutettiin Sotalaivaston ja Ilmavoimien yhdistetty voiman projisointi yli tuhannen kilometrin päähän Venäjän rajoista. Tsyganok viittaa muun muassa Latakian ja Hmeimimin tukikohtiin siirrettyihin meri- ja ilmavoimien suorituskykyihin.¹¹⁸ Määritelmällisestä näkökulmasta pohdittuna artikkelista ei käy ilmi ymmärtääkö Tsyganok voiman projisoinnilla vain joukkojen siirtämisen Syyriaan, vai myös esimerkiksi pommituslentojen toteuttamisen siellä olevista tukikohdista käsin.

Venäjänkielisen määritelmän puuttuminen kaventaa tietyllä tavalla nyt laadittavan määritelmän yleistettävyyttä. Toisaalta, jos käsite on puhtaasti länsimainen, eli sitä ei sellaisenaan käytetä Venäjällä eikä sille löydy venäjänkielistä vastinetta, on määritelmä myös perusteltua laatia länsimaisen lähdeaineiston pohjalta. Vaikka Venäjällä ei käsitettä sellaisenaan käytetäisikään¹¹⁹, ei se tarkoita sitä, etteivätkö jotkin heidän sotilaallisista suorituskyvyistään kuuluisi länsimaisen strategian tutkimuksen tarkoittamalla tavalla määritelmän piiriin.

Edellä kuvatuissa määritelmissä ja käyttötavoissa on muutamia selkeitä eroja. Myös virallisasiakirjojen kautta tuli esiin jo aikaisemmin havaittu käsitteellinen ero sotilaallisen suorituskykyjen liikuttelun ja niiden käyttämisen vihollista vastaan välillä. Tätä jaottelua tarkastellaan alaluvussa 3.4. Toinen lisätarkastelua vaativa seikka on se, millaisia sotilaallisia suorituskykyjä käytännössä luetaan voiman projisointikykyyn kuuluviksi. On luonnollista, että virallisasiakirjoissa käsitellään vain valtion käytössä olevia suorituskykyjä, mikä osaltaan selittänee näitä eroja. Kaakkuri-Knuutilan mukaan käsitelmäärityksessä valitut merkitykset on perustelta-

¹¹⁷ Lalu, Petteri, dosentti, everstiluutnantti. Kirjallinen tiedonanto 30.1.2017. Tiedonanto kirjoittajalla. Mainitun artikkelin lopussa julkaisun toimitus toteaa, ”että AVN:n (ven. *Академии Военных Наук*) toimituskunta ei ole yksimielinen kirjoittajan kanssa”. Näin olleen Tsyganokin kirjoitusta, tai mahdollisesti kyseisen käsitteen käyttöä, täytynee pitää jonkinlaisena poikkeuksena venäläisen sotatieteellisen kirjoittelun valtavirrasta.

¹¹⁸ Цыганок, Анатолий Дмитриевич: Группировка Российских Войск в Сирии в Борьбе с Игил (стратегия и сценарий). *Вестник академии военных наук № 1 (54) 2016*. 2016, s. 10–11.

¹¹⁹ Kommentoidessaan länsimaisten tutkijoiden Venäjän toimintaan Ukrainan kriisin yhteydessä liittämää *Full-Spectrum Conflict* -konseptia Lalu on todennut, että ”Venäjän sotataidon ja minkä tahansa muunkin ilmiön kuvaaminen uudenaikaisella teoreettisella mallilla, – –, on hyvä tutkimuksellinen menetelmä. Tieteen ominaisuuksiin kuuluu uusien käsitteiden muodostaminen, niiden kehittäminen ja tarvittaessa luopuminen. Ulkoisen tarkastelijan kehittämien mallien ja käsitteiden käytössä on kuitenkin muistettava, että tutkittavan kohteen ajattelu ja toiminta ei välttämättä tuota sisältöjä tutkijan määrittämien mallien mukaisesti.” (Lalu (2016), s. 47).

va tutkimusongelmasta ja tutkimuksen tavoitteista käsin.¹²⁰ Jotta nyt laadittavaa määritelmää voidaan käyttää analyysityökaluna tutkimuksen kuudennessa luvussa, selvitetään seuraavaksi tarkemmin, mitä sotilaallisia suorituskykyjä luetaan kuuluviksi voiman projisointikykyyn.

Blairin mukaan sotilaallista voimaa voidaan projisoida poliittisista päämääristä riippuen (1) alueelliseen aggressioon, eli miehittämään kiistanalaisia maa- tai merialueita, (2) kostohyökkäyksenä vastapuolen poliittisiin ratkaisuihin, (3) sotilaallisella voimalla uhkaamiseen vastapuolen painostamiseksi, (4) interventiona sisäpoliittisten vaikutusten aikaansaamiseksi, (5) symbolisena voiman näyttönä, (6) rauhanturvaamis- tai -palauttamisoperaatioissa, (7) kauppareittien tai -kuljetusten turvaamiseksi, (8) humanitaarisiin operaatioihin tai (9) toisessa maassa olevien oman maan kansalaisten pelastusoperaatioihin.¹²¹

Blairin tarkastelussa pelkällä voiman projisoinnilla pyritään saavuttamaan asetetut poliittiset tavoitteet esimerkiksi tapauksien 3 ja 5 kohdalla. Toisaalta esimerkiksi kostohyökkäykseen liittyen on selvää, että voimaa pitää myös käyttää vastapuolta kohtaan. Joka tapauksessa tämä kuvaa sitä, että voimaa voidaan projisoida hyvin erilaisiin tarpeisiin liittyen. Pieni määrä oman maan kansalaisia voidaan tilanteesta riippuen pelastaa vähäisilläkin resursseilla, kun toiseen maahan hyökkääminen vaatii todennäköisesti isomman sotilaallisen voiman. Myös se, miten pitkään projisoitua voimaa on kyettävä ylläpitämään, vaihtelee tilanteesta riippuen. Nämä tekijät on otettava huomioon voiman projisointikyvyn käsitettä määriteltäessä.

Majuri Peter A. Lee on todennut opinnäytetyössään, että voiman projisoinnissa on kyse kokonaisuudesta, jossa yhdistyvät liikkuvuus, joustavuus ja teknologia. Jotta voidaan uskottavasti projisoida voimaa, pitää sitä myös kyetä ylläpitämään. Lee vertaili opinnäytteessään ilmavoimien (engl. *Aerospace Expeditionary Force*) ja merivoimien (engl. *Carrier Battle Group*) voiman projisointikykyjä ja tuli siihen tulokseen, että molemmat kykenevät toteuttamaan voiman projisointia vaativien operaatioiden neljä perusvaatimusta. Nämä vaatimukset ovat liikkuvuus (engl. *dominant maneuver*), täsmävaikuttaminen (engl. *precision engagement*), logistiikka (engl. *focused logistics*) ja kattava omasuoja (engl. *full-dimensional protection*).¹²²

Kiinan voimanprojisointikyvyn kehittymistä tutkineen Timothy Heathin mukaan Kiina pystyy lähivuosikymmenten aikana ottamaan kantaa globaaleihin turvallisuusuhkiin entistä itsenäi-

¹²⁰ Kaakkuri-Knuutila (2004), s. 328.

¹²¹ Blair (2008), s. 393.

¹²² Lee, Peter A.: *Power Projection: A Comparison of the Aerospace Expeditionary Force and The Carrier Battle Group*. Monograph. U.S. AIR COMMAND AND STAFF COLLEGE, AIR UNIVERSITY. Alabama. 1999, s. 15, 30.

semmin, koska se kehittää voiman projisointikykyjään voimakkaasti. Näihin kykyihin Heath lukee kuuluviksi lentotukialukset ja merelliset taisteluosastot (engl. *naval task forces*), strategisen ilmakuljetuskyvyn, erikoisjoukot, lentokoneiden ilmatankkauskyvyn sekä Afrikassa ja Lähi-Idässä olevat tukeutumistukikohtat.¹²³

Venäjän asevoimien kehittymistä tutkineen Margarete Kleinin mukaan Venäjän voiman projisointikyky on globaalilla tasolla rajoittunut. Vaikka Venäjällä on monipuolinen ohjusaseistus ja sen ilma- ja merivoimat tekevät vierailuja yhteistyömaiden tukikohtiin¹²⁴ kaukanakin Venäjältä, ei Venäjällä ole kykyä ylläpitää sotilasoperaatiota kaukana omista rajoistaan. Tällaisen kyvyn saavuttaminen vaatisi Kleinin mukaan ainakin jotain seuraavista suorituskyvyistä: valtamerilaivastoa, lentotukialuksia, ilmakuljetuskykyä tai ulkomailla olevia tukikohtia.¹²⁵

Intian voiman projisointikykyä tutkineen Walter Ladwigin mukaan kyseisen suorituskykyyn liittyy sellaisia elementtejä, kuten lentotukialukset, maihinnousualukset, ilmaiskuihin ja ilmakuljetuksiin kykenevät ilmavoimat sekä näiden koneiden ilmatankkauskyky. Vaikka voiman projisoinnissa on näin ollen kyse pelkistetysti ilma- ja merikuljetuskyvyistä, on yhtä merkityksellistä, että kuljetettavat joukot ovat tällaisiin operaatioihin koulutettuja. Operaatioiden onnistumisen kannalta on olennaista, että joukot kyetään huoltamaan ja niitä kyetään johtamaan sen jälkeen, kun ne on alueelle lähetetty. Lisäksi varsinaiset joukkojen siirrot toteuttavat järjestelmät tarvitsevat tuekseen niin merellä kuin ilmassa erilaisia suojaus- ja tukialuksia.¹²⁶

Niin ikään Intian voimanprojisointikykyä tutkineen Brig Sukhdeep Sangwanin mukaan voimanprojisointikykyyn kuuluvat lentotukialukset, strategiset pommikoneet, ballistisia ohjuksia ampuvat sukellusveneet, ydinkäyttöiset sukellusveneet ja strateginen ilmakuljetuskyky sekä erikoisjoukot. Hän mukaansa logistiikalla on merkittävä vaikutus halutun suorituskyvyn ylläpitämiseen operaatioalueella. Tämän takia on hyödyllistä, mikäli operaatioalueella tai sen lähellä on käytössä jonkinlaisia tukikohtia, sillä ne mahdollistavat joukkojen ja materiaalin

¹²³ Heath, Timothy R.: *Developments in China's Military Force Projection and Expeditionary Capabilities*. Luettu 13.12.2016 [www.rand.org/pubs/testimonies/CT450.html] RAND Corporation. 2016, s. 13.

¹²⁴ Loppuvuoden 2008 ja alkuvuoden 2009 välisenä aikana aluksia Venäjän kaikista neljästä laivastosta osallistui satamavierailuihin ja yhteisiin sotaharjoituksiin Välimerellä, Karibianmerellä ja Intian valtamerellä. Esimerkiksi risteilijä *Pietari Suuren* johtaman alusosaston alukset vierailivat eri kokoonpanoilla muun muassa Libyassa, Turkissa, Ranskassa, Venezuelassa, Panamassa, Nicaraguassa, Kuubassa, Etelä-Afrikassa ja Intiassa. Samassa aikaikkunassa toteutettiin myös tukialusristeilijä *Kuznetsovin* kolmas operatiivinen purjehdus Välimerelle. (Gorenburg, Dmitry: *Russian Naval Deployments. A Return to Global Power Projection or a Temporary Blip?* Luettu 24.11.2017 [http://www.ponarseurasia.org/sites/default/files/policy-memos-pdf/pepm_057.pdf]. PONARS Eurasia Policy Memo No. 57. Georgetown University. 2009, s. 1–3).

¹²⁵ Klein (2016), s. 21.

¹²⁶ Ladwig III (2010), s. 1173–1179.

sijoittamisen toiminta-alueelle. Sangwan ei lue mannertenvälisiä ohjuksia tai risteilyohjuksia osaksi voiman projisointikykyä.¹²⁷

Gabor Vörös in mukaan Yhdysvaltojen voiman projisointikyvyn mahdollistavia suorituskykyjä ovat lentotukialusosastot (engl. *Carrier Strike Groups*), merijalkaväen maa- ja ilmakomponentin sisältävät taisteluosastot (engl. *Marine Air-Ground Task Force*), ulkomailla olevat tukikohdat ja erikoisjoukot. Kaikkiin näihin liittyen on hänen mukaansa olennaista, että varsinaisen sotilaallisen suorituskyvyn lisäksi kyseiset joukot kyetään huoltamaan tehokkaasti. Logistiikka toteutetaan pääosin meri- tai ilmakuljetuksin.¹²⁸

Edellä esitellyissä tutkimuksissa toistuvat muutamat sotilaallisiin suorituskykyihin liittyvät teemat, joiden kuulumista voiman projisointikykyjen kirjoon voidaan pitää yleisesti hyväksyttävänä. Kaikissa tarkasteluissa nostettiin esiin lentotukialukset, jotka kykenevät kapasiteettinsa ansioista toimimaan merkittäväällä tavalla merellisenä tukikohtana erilaisille suorituskyvyille. Vaikka yleensä puhutaan vain lentotukialuksista, on voiman projisointikyvyn kokonaisuuden kannalta olennaista, että lentotukialusten yhteydessä toimii pienempiä aluksia esimerkiksi suojaustehtävissä. Parempi termi suorituskyvyille voisi olla esimerkiksi lentotukialusosasto.

Toinen selkeästi esiin nouseva tekijä ovat ulkomailla sijaitsevat tukikohdat. Ne ovat staattisia tukeutumisalueita ja toimivat sijainnistaan riippuen tukeutumisalueena joko maa-, meri- tai ilmavoimien suorituskyvyille tai näille kaikille. Suorituskykyjen ylläpitämisen näkökulmasta erona näillä kahdella on se, että siinä missä laivasto-osasto voi lähteä täydentämään itseään, pitää kiinteisiin tukikohtiin toimittaa täydennykset maitse, meritse tai ilmakuljetuksin.

Kolmanneksi esiin nousi strateginen ilmakuljetuskyky. Edellä mainittujen täydennystehtävien lisäksi ilmakuljetuskyky voi toimia tapauskohtaisesti myös varsinaisena voima projisoinnin välineenä. Vaikka kohdealueella ei olisikaan omia tai liittolaisten olemassa olevia tukikohtia, voidaan ilmakuljetteisesti siirtää sotilaallisia suorituskykyjä ja niiden tarvitsemaa materiaalia haluttuun paikkaan. Tällaisen ilmaoperaatiolla perustetun sillanpääaseman kautta voidaan alueelle toimittaa lisää joukkoja, kalustoa ja muuta materiaalia, eli projisoituja suorituskykyjä kyetään ylläpitämään.

¹²⁷ Sangwan (2011), s. 22–23.

¹²⁸ Vörös, Gabor: *US Global Power Projection: Is the World's Policeman still Credible?* Institute for Foreign Affairs and Trade. Unkari. 2016, s. 5–9.

Edellisiä suorituskykyjä vähemmän mainintoja saivat sukellusveneet, strategiset pommikoneet ja lentokoneiden ilmatankkauskyky. Tutkijan näkemyksen mukaan erilaisin asejärjestelmien varustetut strategiset sukellusveneet kuuluvat tämän tarkastelun logiikan mukaiseen voiman projisointikykyyn. Ne voidaan siirtää merellisessä toimintaympäristössä lähes minne tahansa maailmassa. Johtuen niiden kyvystä pitkäkestoiseen itsenäiseen operointiin suorituskykyä ei tarvitse ylläpitää joukon ulkopuolisin toimenpitein. Mikäli täydennystarpeita tulee, ne kykenevät siirtymään itse täydennettäväksi, kuten muutkin merelliset suorituskyvyt. Mikäli sukellusveneisiin on sijoitettu esimerkiksi mereltä maalle -ohjusjärjestelmiä, voidaan vasta-asapuolta painostaa jo pelkästään siirtämällä sukellusveneet avoimesti ohjusjärjestelmien kantaman päähän kohdealueelta.

Laadittavan määritelmän näkökulmasta voiman projisointikyvyn piiriin eivät kuulu maasijoitettiset ballistiset ohjukset, koska jos näitä asejärjestelmiä käytetään maan rajojen sisäpuolelta, on kyse vaikuttamisesta tai tulenkäytöstä. Jos ne siirretään jonnekin maan rajojen ulkopuolelle, on voiman projisoinnin näkökulmasta merkityksellistä se, millä ne siirretään ja mihin, ja miten niiden suorituskykyä ylläpidetään. Ne voidaan esimerkiksi kuljettaa kuljetusilmavoimilla johonkin ulkomaille olevaan tukikohtaan. Sama logiikka pätee myös erikoisjoukkoihin. Ne ovat yksi keino vaikuttaa viholliseen, mutta ne eivät ole voiman projisointikyvyn osatekijä. Edelleen, tällä hetkellä pinnalla olevat kyber- ja informaatioulottuvuuden vaikuttamiskeinot ovat nimenomaan suoraa vaikuttamista johonkin kohteeseen. Niiden teknisestä ja osin abstraktista luonteesta johtuen ei ole mitään mitä projisoida maantieteellisessä ulottuvuudessa. Saatavilla olevien tietojen perusteella nämä kyvykkyydet eivät myöskään kuulu tutkimuksen rajausten mukaisesti Puolustusministeriön alaisten toimijoiden piiriin.

Rajatapauksien¹²⁹ havaitseminen, käsittely ja määrittely ovat normaali osa käsiteanalyysiä. Rajatapaukset täyttävät useimmat tai lähes kaikki käsitteen ominaisuuksista. Ne kuitenkin myös eroavat yhdellä tai useammalla merkittävällä tavalla käsitteen varsinaisesta määritelmä-

¹²⁹ Ongelmallisimpia rajatapauksia määritelmään sisällytettävien suorituskykyjen osalta ovat *strategiset pommikoneet* (ja ilmatoimintaan liittyvä ilmatankkauskyky). Strategiset pommikoneet kykenevät operoimaan missä tahansa maapallolla, mutta kykenevät vain auttavasti ajallisesti pitkään maantieteelliseen läsnäoloon, toisin kuin sukellusveneet. Tämä on merkittävin peruste niiden määritelmän ulkopuolelle sulkemiselle. Abduktiivisen analyysin periaatteiden mukaisesti esimerkiksi merellisistä suorituskyvyistä määritelmään voitaisiin sisällyttää myös muita suorituskykyjä, kuin aineistossa mainitut. Esimerkiksi Jasen-luokan (ven. *ясень*, projekti 885) *ydinkäytöisillä hyökkäyssukellusveneillä* toiminta-aika ja Kalibr-risteilyohjusten (ven. *калибр*, SS-N-30) kantama ovat merkittävät. (Jane's by IHS Markit. Luettu 12.1.2018 [https://janes.ihs.com/Janes/Display/jfs_4618-jfs_]). Samaa pätee osin myös vanhenemassa olevaan Kirov-luokan (ven. *киров*, projekti 1144) Pjotr Veliki -risteilijään (ven. *Петр Великий*). (Jane's by IHS Markit. Luettu 12.1.2018 [https://janes.ihs.com/Janes/Display/jfs_2577-jfs_]). Näiden merellisten suorituskykyjen määritelmän ulkopuolelle jättäminen perustuu siihen, että niitä ei mainittu tutkimuksen aineistossa ja joidenkin ominaisuuksiensa osalta niiden määritelmän mukaisuus (maantieteellinen etäisyys, toiminta-aika, sotilaallinen kapasiteetti) on tulkinnanvarainen. Lisäksi tutkielman laajuus rajoittaa siinä käsiteltävien asioiden määrää.

mästä.¹³⁰ Edellä mainitut suorituskyvyt eivät täytä riittävällä tavalla seuraavan määritelmän mukaisia piirteitä, toisin kuin käsitteeseen sisällytettävät suorituskyvyt.

Tässä tutkimuksessa voiman projisointikyky määritellään seuraavasti:

Voiman projisointikyky on kyky siirtää ja ylläpitää sotilaallisia suorituskykyjä valtion rajojen ulkopuolella. Sotilaallisesta näkökulmasta olennaisimpia piirteitä voiman projisointikyvyssä ovat maantieteellinen etäisyys ja ajallinen kesto sekä siirrettävän suorituskyvyn sotilaallinen kapasiteetti. Sotilaallista voimaa voidaan projisoida esimerkiksi voiman käyttöä valmistelevana toimenpiteenä tai painostamistarkoituksessa voiman näyttönä.

Kyseinen määritelmä on varsin lähellä esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Kiinan välistä vastakainasettelua tutkineen Nikolaus Scholikin tulkintaa käsitteen sisällöstä. Hänen mukaansa voiman projisointi (*power projection*) voidaan ymmärtää suorituskykyisten joukkojen lähettämisenä tai siirtämisenä eri paikkoihin tarkoituksena vastata kriiseihin, luoda pidäke tai tukea vakautta.¹³¹

Tutkimuksen aineiston kirjavuuteen peilattuna määritelmän laatimisessa merkittävimmän painoarvon saivat kaksi tekijää. Ensinnäkin, määritelmän yhdenmukaisuus käsitteen etymologisen tausta kanssa on järkevää, koska se tekee käsitteen käytöstä intuitiivisempaa. Toisekseen, kuten jäljempänä esitetään, *voiman projisointi* ja *voiman käyttö* ovat kaksi eri ilmiötä, joten käsitteiden pitää olla myös määritelmällisesti erilaisia. Lisäksi, Huttusta mukaillen aikalaisilmiöiden sisällyttäminen määritelmään ei ole järkevää, koska näin määritelmä kestää ajallista tarkastelua paremmin.¹³² Viidennen luvun analyysirungoksi laaditaan määritelmälle tähän aikaan sidottu lisämääre:

Tämän päivän suorituskykyjen näkökulmasta voiman projisointi voidaan toteuttaa lentotukialusosastoilla, strategisilla sukellusveneillä, kuljetusilmavoimilla tai ulkomailla olevien tukikohtien avulla.

Voiman projisointikyvyn käsitteen kirjavasta käytöstä johtuen määritelmän laatiminen ei ollut itsestään selvä tai täysin yksiselitteinen tehtävä. Huhtisen ja Rantapelkosen mukaan käsitteiden yksiselitteinen määrittelemine ei välttämättä ole aina edes hyvä asia, sillä: ”Usein määritelmät lopettavat keskustelun. On syytä muistaa, että vaatimus tieteellisistä määritelmistä il-

¹³⁰ Olszewski Walker & Coalson Avant (2005), s. 70.

¹³¹ Scholik, Nikolaus: Power-projection Vs. Anti-Access / Area-Denial (A2 / AD). *Routledge Handbook of Naval Strategy and Security* (eds. Krause, Joachim & Sebastian Burns). Taylor and Francis Group. 2016, s. 179.

¹³² Huttunen (2010), s. 200.

maisee samalla vaatijan halun saada käsitteen avulla vallankäytöllinen oikeus käsitteen toiminnalliseen alaan.”¹³³

Ongelmallisinta tutkitun aineiston perusteella on määritellä, kuinka kauan siirrettyä suorituskykyä on kyettävä ylläpitämään toiminta-alueella, jotta voidaan puhua projisoidusta voimasta. Kun aikajänne on lyhyt, kyseessä on usein tilanne, jossa joukot siirretään johonkin ja pian sen jälkeen joko hyökätään tai vetäydytään takaisin ilman pidempiaikaista läsnäoloa. Rajanveto on lopulta tilanneriippuvainen tai makuasia, joten tässä analyysissä pyritään välttämään tuolle raja-alueelle menemistä. Sen sijaan määritelmään sisällytettiin sellaisia suorituskykyjä, joiden kyky projisoidun voiman ylläpitoon on viikkoja tai kuukausia. Muutamien määritelmän ulkopuolelle jätettyjen suorituskykyjen puolesta on vahvoja argumentteja, mutta edellä kuvatulla tavalla jotkin niiden puutteet tekevät niistä rajatapauksia, mistä johtuen ne jätettiin määritelmän ulkopuolelle. Tästä huolimatta edellä laadittu määritelmä on perusteltu, yksiselitteinen ja tämän tutkimuksen sisällä käyttökelpoinen.

3.3 Lähikäsitteet

Lähikäsitteet ovat ilmiöitä, jotka ovat määritellylle käsitteelle vastakkaisia, siihen jollakin tavalla liittyviä tai selkeitä rajatapauksia. Näillä ilmiöillä voi olla paljon samoja piirteitä määriteltävän käsitteen kanssa, niillä voi olla yhteinen pääkäsite tai toisaalta ne ovat selkeitä vastakohtia sille.¹³⁴ On syytä huomioda, että myös lähikäsitteiden yksityiskohtainen määrittely – ja siten perusteellinen vertaaminen *voiman projisointikykyyn* – vaatisi niin englannin- kuin venäjänkielisten¹³⁵ käsitteiden perusteellista tutkimusta. Tähän ei ole tässä tutkimuksessa mahdollista ryhtyä, joten lähikäsitteiden määrittelyt ja kuvailut ovat pelkistetympiä.

Voiman projisointikykyyn käsitteen asemoitumista laajempaan kontekstiinsa määrittää merkittävästi käsite *voiman käyttö*. Yhdistyneiden kansakuntien (YK) peruskirjan mukaan kaikkien jäsenvaltioiden on pidättäydyttävä uhkaamasta tai käyttämästä voimaa toisen valtion aluetta

¹³³ Huhtinen, Aki-Mauri & Jari Rantapelkonen: *Taistelut, kokemus ja tieto*. Viestikoulu. Loimaa. 2001, s. 135.

¹³⁴ Olszewski Walker & Coalson Avant (2005), s. 70–72.

¹³⁵ Forsströmin mukaan “Venäläinen tapa analysoida ja muodostaa käsityksiä perustuu pitkän ajan historian tapahtumien ja kehityssuuntien huomioonottamiseen, sekä näistä tehtäviin johtopäätöksiin. Lähtökohtaisesti on siten muistettava, että muodostaessaan käsityksiään sodasta ja sodankäynnistä venäläinen ottaa tarkastelussaan huomioon myös sotahistorian yleensä ainakin 1900-luvulta aina nykyisyyteen asti.” Hänen mukaansa tämä lähestymistapa ei välttämättä näy sellaisenaan esimerkiksi sotilasdoktriineissa, mutta on oletettavaa, että sodan kuva Venäjällä on erilainen kuin länsimaissa ja muutokset siinä tapahtuvat hitaammin. (Forsström, Pentti: *Supervallan kutistuminen - Venäläinen sodan kuvan muutos Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen*. *Muuttuva sota* (toim. Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä). Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitos. Gummerus Kirjapaino OY. Jyväskylä. 2005, s. 127–128).

tai poliittista itsenäisyyttä kohtaan.¹³⁶ Peruskirjassa todetaan myös, että kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai palauttamiseksi YK:n turvallisuusneuvosto voi ryhtyä tarvittaviin toimiin ilma-, meri- tai maasotavoimien avulla.¹³⁷ On pääteltävissä, että edellisen artiklan *voimalla* voidaan tarkoittaa muun muassa sotilaallista voimaa. Sotilaallisen voiman peruskirjan vastainen käyttö voi kohdistua myös maa-alueeseen, minkä tulkitaan tarkoittavan esimerkiksi toisen valtion alueen miehittämistä, vaikka varsinaisia taisteluita ei käytäisikään.

Voiman käyttö voi siis tarkoittaa joko sotilaallisten suorituskykyjen siirtämistä toisen valtion alueelle ilman lupaa tai varsinaista hyökkäystä, tai vastaavaa asejärjestelmien käyttöä, toista valtiota kohtaan. Tämä on erotettava *voiman projisoinnista*, joka on sotilaallisten suorituskykyjen siirtämistä siten, että edellä kuvatun aggressiivisen käyttäytymisen tunnusmerkistö ei vielä täyty. Toisaalta esimerkiksi Australian meridoktriini totesi edellä, että voiman projisointia voidaan käyttää myös uhkaamisen tai poliittisen painostamisen keinona. YK:n peruskirjan toinen artikla kehottaa pidättäytymään myös sotilaallisella voimalla uhkaamisesta. Voiman käyttöön verrattuna uhkaaminen on ilmiönä huomattavasti tulkinnanvaraisempi esimerkiksi kriisitilanteessa, jossa merivoimien joukkoja projisoidaan lähemmäksi toista valtiota, mutta kuitenkin siten, että ne pysyvät kansainvälisillä aluevesillä.

Valtaosa maailman maista on ratifioinut YK:n peruskirjan, joten sen *voiman käytölle* tarjoaman määrittelyn käyttö on perusteltua. Lisäksi esimerkiksi ulkopoliittisessa konseptissaan Venäjä korostaa kansainvälisoikeudellisten sopimusten, kuten YK:n peruskirjan, noudattamisen merkitystä valtioiden välisissä suhteissa.¹³⁸ Jäljempänä kuvataan esimerkkitapausten avulla *voiman projisoinnin* ja *voiman käytön* käsitteiden eroa.

Englanninkielisen lähdeaineiston perusteella voiman projisointikyvyn käsitteeseen helposti sekoittuva käsite on *expeditionary warfare*, jonka suomenkieleen kääntäminen ei ole aivan yksinkertaista. Sillä joka tapauksessa viitataan tapaan käydä sotaa, joten samoissa yhteyksissä käytetään käsitettä *expeditionary forces* niistä joukoista, joilla sotaa käydään.

Yhdysvaltojen puolustusministeriö määrittää tähän sodankäyntitapaan käytettävät joukot joukoksi, joka on organisoitu ulkomailla toteutettavia tehtäviä varten.¹³⁹ Opinnäytteessään Yhdysvaltojen erikoisjoukkojen tukemista *expeditionary warfare* -sodankäynnissä tutkinut maju-

¹³⁶ Charter of the United Nations, Article 2-1. Luettu 2.2.2017 [www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-i/index.html].

¹³⁷ Charter of the United Nations, Article 42.

¹³⁸ Концепция внешней политики Российской Федерации 2016, III/26. Luettu 16.1.2018 [http://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/2542248].

¹³⁹ US Department of Defense. 2010. *The Dictionary of Military and Associated Terms: Expeditionary force*.

ri Christopher H. Robertson määrittelee työssään kyseisen sodankäyntitavan seuraavasti: ”Sotilasjoukkojen nopeaa lähettämistä minne tahansa maailmassa lyhyellä varoitusaajalla, anka-riinkin operatiivisiin ja logistisiin olosuhteisiin, toteuttamaan mitä erilaisimpia operaatioita kaiken luonteisissa kriiseissä”.¹⁴⁰ Tiivistetysti hänen näkemyksensä mukaan kyse on siis sekä joukkojen liikuttelusta että esimerkiksi hyökkäysoperaatioiden toteuttamisesta sen jälkeen.

Vertailun vuoksi Australian meridoktriini käsittelee *expeditionary* operaatioita määritellesään merellisen voiman projisoinnin. Doktriini mukaan merellinen voiman projisointi on joukkojen suuntaamista mereltä maihin, mikä tapahtuu usein osana *expeditionary* operaatiota.¹⁴¹ Voiman projisointi on siis tähän sodankäyntitapaan tai siihen liittyviin operaatioihin sisältyvä käsite. Voiman projisointi voi olla osa *expeditionary* operaatiota.

Edellä olevien esimerkkien perusteella, ja tarkkojen määritelmien puuttuessa, näiden kolmen käsitteen suhteet ovat tutkijan näkemyksen mukaan seuraavat. *Expeditionary warfare* tarkoittaa kauempana kuin välittömästi valtion rajojen ulkopuolella tapahtuvaa sodankäyntiä, jonka onnistuminen vaatii muun muassa kykyä huoltaa operaatioissa käytettäviä joukkoja. Voiman projisointikyky on osa edellä mainittua sodankäyntitapaa, mutta suppeampana ilmiönä se ei ole synonyymi sille. Se tarkoittaa sotilaallisten suorituskykyjen siirtämistä toiminta-alueelle, ja niiden ylläpitämistä siellä. Se ei kata kaikkea sodankäyntiin liittyvää toimintaa, kuten hyökkäämistä vastustajaa vastaan. *Expeditionary forces* tarkoittaa mainitussa sodankäyntitavassa tarvittavia joukkoja. Käsitteenä se on kuitenkin suppeampi kuin voiman projisointikyky. Voiman projisointikyky on suorituskyvyn muodostava kokonaisuus, jonka yksi osatekijä ovat joukot tai asejärjestelmät, kuten jo aikaisemmin on todettu.

Myös venäläisestä sotilassanastosta ja sotatieteellisestä kielestä löytyy *voiman projisointiky-*
vyn lähikäsitteiksi asemoituvia käsitteitä. Yksi tällainen on *проецирование силы*, joka tarkoittaa joko *voiman projisointia* tai *joukkojen suuntaamista* tai *keskittämistä*.¹⁴² Sotilassanakirja ei kuitenkaan anna määritelmää käsitteen sisällölle. Lalun mukaan venäläistä sotataitoa kuvaavissa teksteissä lähinnä *voiman projisoinnin* käsitettä ovat *strateginen ryhmittäminen* (ven. *стратегическое развертывание*) ja liikkuvuus (ven. *мобильность*).¹⁴³

¹⁴⁰ Robertson, Christopher H.: *Support of U.S. Army Special Forces in Expeditionary Warfare*. Monograph. School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College. Yhdysvallat. 2008, s. 16–17, 21.

¹⁴¹ Australian Maritime Doctrine 2010, s. 75.

¹⁴² *Suomi-Venäjä-Suomi sotilassanasto*. Versio 1.60. Risto Kuokkanen. PVMoodle. Luettu 9.1.2017.

¹⁴³ Lalu (2017).

Strateginen ryhmittäminen tarkoittaa toimenpiteitä, joilla rauhan ajan asevoimat liikekannalla pannaan ja ryhmitetään sotaa varten muodostamalla joukkoryhmittymiä sotänäyttämöille, eli strategisiin suuntiin maalla ja merellä sekä oman maan syvyyteen, sekä ryhmittämällä avaruuteen maan kiertoradalle avaruuslaitteita. Strategisen ryhmittämisen tavoitteena on asevoimien taistelukokoonpanon kohottaminen tasolle, joka mahdollistaa järjestäytyneen sodan aloittamisen, vastustajan hyökkäyksen torjumisen sekä ensimmäisten operaatioiden menestyksekkään toteuttamisen. Strateginen ryhmittäminen sisältää asevoimien saattamisen rauhan tilasta sodan kannalle, joukkojen operatiivisen ryhmittämisen sotänäyttämölle, ja strategiselle avaruusvyöhykkeelle; ensimmäisten strategisten reservien ryhmittämisen, joukkojen strategisen uudelleenryhmittymisen oman maan alueilta sotänäyttämölle ja niiden välillä. Strategisen ryhmittämisen organisoivat asevoimien yleisesikunta maan sotilaspoliittisen johdon päätösten mukaisesti.¹⁴⁴

Liikkuvuus tarkoittaa joukkojen kykyä aloittaa toimintansa nopeasti, vaihtaa paikkaansa, ryhmittyä taistelua edeltävään tai taistelun aikaisen järjestykseen ja taistella nopeatempoisesti erilaisissa tilanteissa. Ilmavoimien osalta liikkuvuus tarkoittaa aikaa, joka kuluu tehtävän saamisesta tehtävän aloittamiseen annetulla alueella tai määrättyllä tasalla. Tehtävä voi olla iskujen toteuttaminen, taisteluun ryhtyminen, tiedustelutietojen lähettäminen tai elektronisen häirinnän aloittaminen.¹⁴⁵

Venäjän yleisesikunnan päällikön, armeijakenraali Valeri Gerasimovin sotatiedeakatemiassa pitämässään esitelmässä konfliktien yleisestä ratkaisumallissa hän pelkisti sotilaallisen toiminnan osuuden kolmivaiheiseksi. Kriisin eskaloitumisen näkökulmasta ensimmäinen vaihe on joukkojen olemassaolon synnyttävä strateginen pidäke (ven. *военные меры стратегического сдерживания*) ja kolmas vaihe varsinaiset sotilaalliset toimet (ven. *ведение военных действий*). Näiden vaiheiden välissä oleva toinen vaihe on joukkojen strateginen ryhmittäminen (ven. *стратегическое развертывание*).¹⁴⁶ Strateginen ryhmittäminen tarkoittanee myös Gerasimovin esityksessä joukkojen saattamista toimintavalmiiksi sotilasoperaation toteuttamista varten, kuten edellä esitettyssä puolustusministeriön sanakirjan määritelmässä. Tämä vaihe voi sisältää sotilasoperaatiosta riippuen myös länsimaisen käsityksen mukaisen voiman projisoinnin, mutta tässä yhteydessä asiaa ei eritellä sen tarkemmin.

¹⁴⁴ Министерство обороны Российской Федерации Luettu 1.2.2017

[<http://encyclopedia.mil.ru/encyclopedia/dictionary/list.htm>]. Hakusana: стратегическое развертывание.

¹⁴⁵ Министерство обороны Российской Федерации Luettu 1.2.2017

[<http://encyclopedia.mil.ru/encyclopedia/dictionary/list.htm>]. Hakusana: мобильность.

¹⁴⁶ Lalu, Petteri & Juha-Antero Puistola: *Tutkimuskatsaus 01-2015. Hybridisodankäynnin käsitteestä*. Puolustusvoimien tutkimuslaitos. 2015, s. 2–3.

Lisäksi venäjänkielisessä kirjoittelussa esiintyy myös käsite *экспедиционные силы* (vrt. engl. *expeditionary force*), jolla viitataan esimerkiksi merivoimien suorituskykyjen avulla kauaksi omista rajoista projisoitavaan sotilaalliseen voimaan. Pašin käyttää käsitettä puhuessaan muiden maiden kuin Venäjän kehitteillä olevista suorituskyvyistä.¹⁴⁷ Kuten edellä on jo todettu, englannin kielen käsite *expeditionary warfare* kuvaa pääasiassa laajempaa ilmiötä kuin voiman projisointi. Näin ollen tuon venäjänkielisen ilmauksen sisältöä ei ole tässä yhteydessä syytä tarkastella tarkemmin. Myöskään strateginen ryhmittäminen ja liikkuvuus eivät käsitteinä ole verrattavissa voiman projisointikykyyn ensimmäisen ollessa määritelmään huomattavasti laajempi ja jälkimmäisen suppeampi.

3.4 Käytännön sovellutukset

Voiman projisointikyvyllä ilmiönä ei ole Olszewski Walkerin ja Coalson Avantin tarkoittamalla tavalla ehdottomia ennakoedellytyksiä tai automaattisia seurauksia.¹⁴⁸ Toki valtiolla täytyy olla riittävä sotilas-teknologinen kyky, jotta se kykenee voimaa projisoimaan. Sen sijaan voiman projisoinnista ei automaattisesti seuraa mitään. Jäljempänä esitettävien esimerkkien mukaisesti projisoitua sotilaallista voimaa voidaan tarvittaessa ryhtyä käyttämään toista osapuolta vastaan. Tällöin siirrytään käsitteellisesti aikaisemmin kuvatulla tavalla voiman projisoinnista voiman käyttöön. Vaikka voiman käyttö ei kuulu voiman projisointiin, on sillä merkittävä rooli yhtenä voiman projisointikykyä määritelmällisesti rajaavana lähikäsitteenä. Käsiteanalyysin viimeinen vaihe on käytännön sovellutusten esittäminen, millä edellä mainittujen käsitteen rajojen esiin tuomisen lisäksi pyritään siihen, että osoitetaan teoreettisella otteella laaditun käsitteen määritelmän esiintyvän sellaisenaan myös käytännössä.¹⁴⁹

Huhtikuun toisena päivänä vuonna 1982 argentiinalaiset joukot valtasivat ensimmäisen Iso-Britannialle kuuluneista Falklandin saarista, ja muutamien seuraavien päivien aikana loputkin saaret. Vaikka he etsivätkin samanaikaisesti poliittista ratkaisua konfliktille, britit lähettivät 4.–9.4. välisenä aikana matkaan laivasto-osaston, jonka päätehtävä oli tarvittaessa vallata saaret takaisin. Laivasto-osastoon kuului kaikkiaan yli 100 alusta, joista noin kolmannes oli varsinaisia sota-aluksia ja loput kauppalaivastosta pakko-otettuja ja muita tukialuksia. Sota-aluksista osastoon kuuluivat muun muassa 2 lentotukialusta, 2 maihinnousualusta, 8 hävittäjää, 15 fregattia sekä huolto- ja tukitehtäviin tarkoitettuja aluksia. Kun poliittiseen ratkai-

¹⁴⁷ Пашин, Валентин: Тенденции о флоте и военном кораблестроении. *Военно-Промышленный Курьер*. Luettu 9.1.2017 [http://vpk-news.ru/sites/default/files/pdf/VPK_08_476.pdf]. 2015.

¹⁴⁸ Olszewski Walker & Coalson Avant (2005), s. 72–74.

¹⁴⁹ Sama, s. 73–74.

suun ei päästy, britit aloittivat saarien takaisin valtauksen 25.4. Argentiina antautui 14.6. brittien vallattua saaret takaisin hallintaansa.¹⁵⁰

Falklandin sota on eräänlainen oppikirjaesimerkki merellisen voiman projisoinnin toteuttamisesta. Iso-Britannian oli projisoitava kohtuullisen merkittävä määrä sotilaallista voimaa kauas omalta ydinalueeltaan, sillä huoltotukikohtana toimineelta Ascensionin saareltakin matkaa Falklandille tuli noin 6 000 kilometriä. Käsitteiden sisällön ja sodankäynnin näkökulmasta on selkeä ero, että operaatiossa oli kyse *voiman projisoinnista* siihen asti, kunnes pommitukset ja maihinnousuoperaatioiden toteutus alkoivat. Siihen asti argentiinalaisten olisi ollut ainakin teoriassa mahdollista vetäytyä saarilta, mutta koska näin ei tapahtunut, britit pitäytyivät suunnitelmassaan *käyttää voimaa*. Operaatioalue oli brittien näkökulmasta avomerellä ja kaukana omilta tukeutumisalueilta. Näin ollen heidän kykyään ylläpitää projisoituja suorituskykyjä voidaan pitää operaation ajallisen keston huomioiden varsin hyvänä.

Irakin vallattua Kuwaitin elokuun alkupuolella 1990 käynnistyi prosessi, jonka seurauksena alkoi liittokunnan muodostaminen länsi- ja arabimaista sekä niiden lähettämien joukkojen valmistelu sotatoimiin Irakia vastaan. Varsinaiset sotatoimet alkoivat vasta tammikuussa 1991. Sotatoimen johto määrätyn US CENTCOM:n ajallisesti kriittisin tehtävä oli muodostaa Saudi-Arabiaan riittävä pelote estämään Irakin hyökkäyksen maahan. Muodostettavan joukon oli varauduttava toimimaan omavaraisesti jopa 30 päivän ajan. Ensimmäiset joukot saapuivat Saudi-Arabiaan kahden vuorokauden sisällä käskystä ilmakuljetteisesti. Yhdysvaltojen ilmavoimat lensivät Saudi-Arabiaan kahden ensimmäisen päivän aikana 91 kuljetuslentoa sekä seuraavan kuukauden kuluessa 70 lentoa vuorokaudessa, joiden avulla paikalle saatiin noin 38 000 sotilasta 39 000 tonnia materiaalia. Joukkoja tuotiin paikalle myös meriteitse, mikä mahdollisti raskaamman kaluston ja suuremman tavaramäärän liikuttelun, mutta oli ilmakuljetuksia hitaampi vaihtoehto. Operaatiota varten alueelle lähetettiin myös merivoimien joukkoja, joista alkuvaiheessa esimerkiksi kaksi lentotukialusosastoa.¹⁵¹

Käsitteellisesti tarkasteltuna tässä tapauksessa *voiman projisoinnin* ja *voiman käytön* erot ovat selvät. Alkuvaiheessa suorituskykyjä tuotiin paikalle ja ylläpidettiin kuljetusilmavoimilla, sillä Saudi-Arabiassa ei ollut valmiita tukeutumistukikohtia niin suurille joukkomäärille. Valmistelut kestivät pitkään, joten ajan kuluessa tilanteen voidaan nähdä muuttuneen niin, että ennen kuin taistelut käynnistyivät, Saudi-Arabiaan oli syntynyt (ulkomailla olevia) tukikohtia.

¹⁵⁰ Marshall Cavendish Ltd: *The Falklands War. A day-by-day Account From Invasion to Victory*. Marshall Cavendish Partworks Ltd. London. 2007, s. 1–7, 13–16, 19–217.

¹⁵¹ McCausland, Jeffrey: *The Gulf Conflict: A Military Analysis*. Adelphi Paper 282. (November 1993). The Institute for Strategic Studies. Brassey's Ltd. London. 1993, s. 3, 8–12.

Valmisteluvaiheessa alueelle siirrettiin myös merivoimien suorituskykyjä, kuten lentotuki-alusosastoja. Tämä kaikki oli voiman projisointia, jonka Irak olisi voinut tulkita painostuksena poliittisella tasolla, ja vetäytyä Kuwaitista ja pyrkiä näin liennyttämään tilannetta. Näin ei tapahtunut, vaan toiminta muuttui voiman käytöksi pommitusten ja maahyökkäyksen alettua.

Todettakoon vielä, että *voiman projisoinnin* käsitteen erilaiset määritelmät ja ristiriitaiset käyttötavat voivat johtua tarkastelutasosta. Sotilasstrategisessä ajattelussaan esimerkiksi Lykke sijoitti voiman projisoinnin keinoksi tavoitteiden ja välineiden väliin. Pelkästään tällaisen keinon olemassa olo voi tuottaa sen omistajalle poliittisella tasolla tavoiteltuja asioita (vrt. esim. *Fleet in being*¹⁵² tai ydinaseiden muodostama pidäke). Tavoitteet–keinot–välineet-ajattelussa sotilaalliset tavoitteet ovat alisteisia poliittisille. Näin ollen sotilaallisten tavoitteiden saavuttamiseen tarvittavien keinojen (suorituskykyjen) hankkiminen tapahtuu todennäköisesti myös sotilaspoliittisessa ohjauksessa. Päätös käyttää välinettä (aseellista voimaa) on klassisen ajattelun mukaan vain seuraava keino poliittisen päämäärän saavuttamiselle. Voi-daankin esittää, että käsittelyssä on perusteltua painottaa määritelmiä, jotka katsovat voiman projisointia (sotilas)poliittiselta tasolta.

Pelkistetysti esitettynä esimerkkinä valtio A voi painostaa B:tä ensin poliittisesti tai taloudellisesti saavuttaakseen haluamansa päämäärän. Kun tämä ei auta, A voi lähettää laivastonsa lähelle B:n aluevesiä tai kasvattaa B:n rajanaapurimaassa olevassa tukikohdassaan olevien suorituskykyjen määrää, eli projisoida sotilaallista voimaa painostustarkoituksessa. A uhkaa B:tä, mutta yleisesti ottaen joukkoja voidaan liikutella muutenkin kuin uhkaamistarkoituksessa¹⁵³. Välineen eli valtion A sotilaan näkökulmasta ei ole tässä vaiheessa tehty muuta kuin siirrytty paikasta toiseen ja kenties valmistaudutaan operaation toimeenpanoon. Jos A toteaa, että painostus ei riittänyt halutun tavoitteen saavuttamiseen, ja sitä on kannattavaa tavoitella kansainvälispoliittisesti painavammin keinoin, se voi käskeä välinettään toteuttamaan sotilasoperaation B:tä vastaan. A käyttää voimaa B:tä vastaan, eli käytännössä sotilaat hyökkäävät, pommittavat ja tekevät maihinnousuja. Sotilaallisesti tarkasteltuna on harhauttavaa puhua voiman projisoinnista muuten kuin, jos pyritään kuvaamaan omaa toimintaa jonain muuna kuin se käytännössä on. Tästä syystä tässä luvussa laadittu määritelmä tarkastelee *voiman projisoinnin* ilmiötä ja käsitettä sotilaallisen toiminnan yläpuolelta ja antaa esimerkiksi eri maiden asevoimien tuottamille määritelmille vähemmän painoarvoa.

¹⁵² Ks. esim. Hattendorf, John B.: The Idea of A “Fleet In Being” in Historical Perspective. *Naval War College Review*, Winter 2014, Vol 67, No. 1. US Naval War College. Luettu 15.1.2018 [https://usnwc2.usnwc.edu/getattachment/b128b7e6-aa98-494e-be55-8000ba30db29/The-Idea-of-a--Fleet-in-Being--in-Historical-Persp.aspx].

¹⁵³ Toisaalta Pohjois-Korea on uhkaillut Yhdysvaltoja ja sen liittolaisia vuosikymmenten ajan projisoimatta sotilaallista voimaa, joten uhkaaminen ja voiman projisointi eivät ole synonyymejä.

4 VOIMAN PROJISOINTI VENÄLÄISISSÄ VIRALLISIASIAKIRJOISSA

Tässä luvussa tutkitaan, millä perusteella Venäjä esittää voivansa käyttää sotilaallista voimaa rajojensa ulkopuolella. Kysymykseen haetaan vastaus analysoimalla Venäjän federaation ulkopoliittikan konseptia (2016), turvallisuusstrategiaa (2015) ja sotilasdoktriinia (2014), meridoktriinia (2015) sekä valtiollisen politiikan perusteet sotilaalliselle meritoiminnalle -asiakirjaa (2017). Asiakirjoista tehdyt havainnot raportoidaan teemakohtaisen jaottelun sijaan asiakirjakohtaisesti, jotta dokumenttien väliset sävyerot tulevat esiin. Se myös helpottaa kokonaiskuvan muodostamista Venäjän johdon arvioista ja näkemyksistä strategisesta ja sotilaspoliittisesta tilanteesta.

Venäjän federaation ulkopoliittikan konsepti 2016 on valtion virallisiasiakirja, joka kuvaa niitä periaatteita ja päämääriä, jotka ohjaavat Venäjän ulkopoliittikkaa. Asiakirja kuvaa, miten maan hallinto näkee Venäjän asemoituvan kansainväliseen yhteisöön sekä millaisia globaaleja ja alueellisia haasteita nykymaailmassa on. Lopuksi asiakirjassa kuvataan, miten Venäjän pyrkii edistämään tärkeiksi katsomiaan asioita, eli käytännössä, miten Venäjän lait mahdollistavat eri hallinnollisten elimien päätöksenteon.¹⁵⁴

Venäjän federaation turvallisuusstrategia 2015 on suunnittelua ja toimeenpanoa ohjaava asiakirja, jonka tavoitteena on luoda edellytykset Venäjän päämäärien ajamiselle ja uhkien torjumiselle sekä sisäisen että ulkoisen turvallisuuden alalla. Uhkat voivat kohdistua niin yksilöön, yhteiskuntaan kuin valtioon. Asiakirja määrittelee Venäjän kansalliset intressit, joita ovat esimerkiksi maan puolustaminen, venäläisen kulttuurin edistäminen, taloudellisen kilpailukyvyyn parantaminen ja kansalaisten elinolosuhteiden parantaminen. Pääosa asiakirjasta käsittelee kansallisten intressien pohjalta johdettuja alakohtaisia päämääriä ja toimenpiteitä sekä niiden toimeenpanoa ylätasolla.¹⁵⁵

Venäjän federaation sotilasdoktriini 2014 ohjaa sotilaallisia uhkia vastaan tehtävää asevoimien, sekä niitä tukevien toimijoiden, kehittämistä ja valmistautumista sekä Venäjän sotilaallista puolustamista. Doktriinissa kuvataan ne vaarat (ven. *опасности*) ja uhkat (ven. *угрозы*), joita Venäjään saattaa kohdistua, sekä ne toimenpiteet, joilla Venäjä pyrkii ennalta ehkäisemään tai ratkaisemaan syntyneet konfliktit.¹⁵⁶

¹⁵⁴ *Концепция внешней политики Российской Федерации 2016*

¹⁵⁵ *Стратегия национальной безопасности Российской Федерации 2015*

¹⁵⁶ *Военная доктрина Российской Федерации 2014.*

Venäjän federaation meridoktriini 2015 kuvaa niitä intressejä ja tavoitteita, joita Venäjällä on merellisessä toimintaympäristössä esimerkiksi kansallisen turvallisuuden, talouden ja tutkimuksen aloilla. Asiakirjassa kuvataan niin lyhyen kuin pitkän aikavälin tehtäviä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Esitetyt näkökulmat on jäsennetty sekä toiminnallista että maantieteellistä jaottelua noudattaen. Vaikka Sotalaivasto kuvataan merellisen toiminnan perustaksi, on asiakirjassa runsaasti ei-sotilaallisia toimintoja käsitteleviä kirjauksia.¹⁵⁷

Venäjän federaation valtiollisen politiikan perusteet sotilaalliselle meritoiminnalle vuoteen 2030 asti (jäljempänä *sotilaallisen meritoiminnan doktriini*) -asiakirja perustuu edellä mainittuihin muihin doktriineihin. Se käsittelee sotilaallisen meritoiminnan näkökulmasta Venäjän kansalliseen turvallisuuteen liittyviä uhkia ja niihin varautumista. Sotilaallisilla toimijoilla tarkoitetaan sekä Sotalaivastoa että turvallisuuspalvelu FSB:n alaisia rajavartiojoukkoja. Uhkien ja tavoitteiden lisäksi asiakirja kuvaa Sotalaivaston roolia strategisen pidäkkeen luojana sekä antaa vaatimuksia laivaston kehittämiselle ja doktriinin toimeenpanolle.¹⁵⁸

4.1 Venäjän federaation ulkopolitiikan konsepti 2016

Ulkopolitiikan konsepti kuvailee venäläistä näkemystä kansainvälisen järjestelmän tilasta hyvin laaja-alaisesti, mutta ei monessakaan kohta kovin yksityiskohtaisesti. Asiakirjassa korostetaan esimerkiksi sitä, että kansainvälinen järjestelmä on muuttumassa moninapaiseksi.¹⁵⁹ Siinä on myös länsimaisesti poliittisesta keskustelusta tuttuja piirteitä, kuten sen huomioiminen, että osa globaaleista uhkista on valtioiden rajat ylittäviä, eikä niitä näin ollen voida torjua perinteisen ”blokki”-politiikan avulla.¹⁶⁰ Asiakirjasta on kuitenkin löydettävissä joitakin viittauksia siitä, miksi tai missä tilanteessa Venäjä voisi projisoida tai käyttää voimaa omien rajojensa ulkopuolella.

Konseptin mukaan yksi kansallisen turvallisuuspolitiikan päämääristä on ulkomailla asuvien Venäjän kansalaisten oikeuksien ja intressien kokonaisvaltainen turvaaminen. Venäjä pyrkii myös hyviin suhteisiin rajanaapureidensa kanssa selvittääkseen nykyisiä tai ennaltaehkäistäkseen mahdollisia tulevia jännitteitä tai konflikteja lähialueellaan.¹⁶¹ Luonnollisesti näihin päämääriin voidaan pyrkiä monin eri keinoin, joista esimerkiksi poliittiset ja taloudelliset kei-

¹⁵⁷ *Морская доктрина Российской Федерации 2015.*

¹⁵⁸ *Основы государственной политики Российской Федерации в области военно-морской деятельности на период до 2030 года (2017).*

¹⁵⁹ *Концепция внешней политики Российской Федерации 2016, II/4–8.*

¹⁶⁰ Sama, II/17.

¹⁶¹ Sama, I/3.

not ovat todennäköisesti myös Venäjällä ensimmäisiä vaihtoehtoja ennen sotilaallisiin voimakeinoihin turvautumista.

Venäjän korostaa konseptissa sopimuksiin, kuten YK:n peruskirjaan, perustuvan kansainvälisen oikeuden merkitystä valtioiden välisissä suhteissa. Tässä yhteydessä nostetaan esiin esimerkiksi Venäjän federaation kansainvälisten maarajojen määrittelyyn liittyvät vaillinaisuudet. Lisäksi Venäjä peräänkuuluttaa aluevesirajojen vahvistamista alueilla, joilla se kokee jotta toteuttavansa suvereenia oikeuksiaan ja toimivaltaansa, varsinkin turvallisuuden ja talouden alalla.¹⁶² Tätä tutkimusta tehtäessä Venäjällä on erilaisia aluekiistoja ainakin Ukrainan¹⁶³, Japanin¹⁶⁴ ja Viron¹⁶⁵ kanssa sekä arktisella alueella¹⁶⁶ ja Kaspianmerellä¹⁶⁷.

Kansainvälisen turvallisuuden vahvistamiseksi konseptissa peräänkuulutetaan muun muassa yksiselitteisten mandaattien laatimista rauhanturvaoperaatioille, jotta esimerkiksi voiman käytön tulkinnallisuudelle ei jäisi varaa. Venäjä korostaa YK:n turvallisuusneuvoston ensisijaista roolia esimerkiksi uusista rauhanturvaoperaatioista päätettäessä tai vanhojen operaatioiden mandaatteja jatkettaessa. Samassa yhteydessä Venäjä korostaa kansainvälisen terrorismin torjuntaan tarvittavaa monialaista lähestymistä, johon kuuluvat esimerkiksi poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset keinot. Samalla kuitenkin todetaan, että Venäjä käyttää kaikkia kansain-

¹⁶² *Концепция внешней политики Российской Федерации 2016*, III/26.

¹⁶³ Ukrainaan kuulunut Krim liitettiin kiistanalaisella tavalla Venäjään vuonna 2014 (Ks. esimerkiksi. Marxsen, Christian: The Crimea Crisis. An International Law Perspective. *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*. Luettu 11.2.2017 [http://www.zaoerv.de/74_2014/vol74.cfm]. Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law. Heidelberg. 2014).

¹⁶⁴ Venäjällä ja Japanilla on ratkaisematon kiista Kuriilien saariryhmään kuuluvien saarien hallinnasta (Ks. esimerkiksi Gorenburg, Dmitri: The Southern Kuril Islands Dispute. *PONARS Eurasia Policy Memo No. 226. September 2012*. Luettu 11.2.2017

[https://www2.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/ponars/pepm_226_Gorenburg_Sept2012.pdf]. Institute for European, Russian and Eurasian Studies. Elliott School of International Affairs. George Washington University. 2012).

¹⁶⁵ Venäjän ja Viron välillä on ollut rajakiista 1990-luvulta, Viron itsenäistymisestä asti. Maiden edustajat ovat allekirjoittaneet rajasopimuksen, mutta sitä ei ole ratifioitu maiden parlamenttien toimesta (Ks. esimerkiksi Gromilova, Anna: Resolving the Russo-Estonian Border Dispute in the Wake of the Ukrainian Crisis. *Revista de Stiinte Politice No. 51, 2016*. Luettu 10.2.2017

[http://cis01.central.ucv.ro/revistadestiintepolitice/files/numarul51_2016/5.pdf] Craiovan yliopisto. Romania. 2016).

¹⁶⁶ Venäjällä on arktisella alueella muutamia kiistoja eri maiden kanssa alueiden hallintaan ja niiden luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyvistä asioista. Näitä ovat esimerkiksi kiista Yhdysvaltojen kanssa Beringinmerellä, Norjan kanssa Barentsinmerellä ja Huippuvuorten alueella sekä arktisen alueen mannerjalustan hallinnasta muiden alueen rantavaltioiden, Yhdysvaltojen, Kanadan, Norjan ja Tanskan kanssa. (Ks. esimerkiksi Konyshv, Valery & Alexander Sergunin: Russia's Policies on the Territorial Disputes in the Arctic. *Journal of International Relations and Foreign Policy March 2014, Vol. 2, No. 1*. Luettu 10.2.2017 [https://jirfp.com/journals/jirfp/Vol_2_No_1_March_2014/4.pdf] American Research Institute for Policy Development. 2014).

¹⁶⁷ Kaspianmerta ympäröivillä valtioilla, Venäjällä, Iranilla, Azerbaidžanilla, Turkmenistanilla ja Kazakstanilla on ratkaisemattomia kiistoja Kaspianmeren laillisesta statuksesta ja sen resurssien jakamisesta (Ks. esimerkiksi Haghayeghi, Mehrdad: The Coming of Conflict to the Caspian Sea. *Problems of Post-Communism, vol. 50, no. 3, May/June 2003*. Luettu 10.2.2017

[https://www.mtholyoke.edu/courses/sfjones/242s/restricted/conflict_caspian.pdf] M.E. Sharpe Inc. 2003).

välisen lain mukaisia keinoja ennaltaehkäistäkseen ja torjuakseen Venäjään tai sen kansalaisiin kohdistuvia terroriuhkia.¹⁶⁸

Voiman projisoinnin näkökulmasta on mielenkiintoista, että asiakirjassa nostetaan esiin myös avaruuden sotilaallinen ulottuvuus. Venäjän mielestä asejärjestelmien sijoittaminen ulkoavaruuteen pitäisi estää kansainvälisellä sopimuksella ja avaruuden käyttöön liittyvästä toiminnasta pitäisi tehdä kansainvälisesti läpinäkyvämpää.¹⁶⁹ Vaikka avaruus ei varsinaisesti sisälly tämän tutkimuksen tarkasteluun, siitä saattaa tekniikan kehittymisen myötä tulla tulevaisuudessa yksi voiman projisoinnin ulottuvuus. Ainakin nykytilanteessa avaruus on valtioiden rajojen ulkopuolista aluetta, joten teoriassa sinne voidaan projisoida voimaa samalla tavalla kuin johonkin paikkaan maapallolla.

Alueellisen tason prioriteetteja Venäjälle ovat muun muassa yhteistyön rakentamisen entisen Neuvostoliiton tasavaltojen kanssa, Transnistrian kysymyksen sovinnollisen ratkaisemisen sekä Abhasian ja Etelä-Ossetian kehittymisen demokraattisiksi valtioiksi. Venäjä korostaa suhteiden rakentamista NATOn kanssa, mutta suhtautuu kielteisesti NATOn laajenemiseen ja sen sotilaallisten suorituskykyjen sijoittamiseen lähemmäksi Venäjän rajoja. Venäjä katsoo, että länsimaiden kanssa tehtävän yhteistyön kautta kyetään vastaamaan moniin ylivaltiollisiin turvallisuusuuhkiin, kuten kansainväliseen terrorismiin, joukkotuhoaseiden leviämiseen, huumeidien salakuljetukseen sekä erilaisiin luonnonkatastrofeihin.¹⁷⁰

Yhteenvetona todettakoon, että vaikka Venäjä ilmaisee käyttävänsä ensisijaisesti muita kuin sotilaallisia keinoja kansainvälisten kiistakysymysten ja ongelmien ratkaisemiseen, on sotilaallisen voiman käyttäminen mahdollista tilanteessa, jossa muut keinot eivät ole toimineet. Ulkopolitiikan konseptin perusteella tällaisia tilanteita voisivat olla ulkomailta asuvien venäläisten suojeleminen, erilaiset aluekiistat, rauhanturvaaminen, terrorismin torjunta ja NATOn laajeneminen lähemmäksi Venäjän rajoja.

4.2 Venäjän federaation kansallinen turvallisuusstrategia 2015

Turvallisuusstrategia kuvailee Venäjän turvallisuusympäristöä edellistä asiakirjaa raadollisemmalla tavalla. Siinä todetaan, että Venäjän ajama itsenäinen politiikka on herättänyt vastustusta Yhdysvalloissa ja sen liittolaisissa. Globaali, alueellinen sekä valtioiden välinen kil-

¹⁶⁸ *Концепция внешней политики Российской Федерации 2016*, III/27–38.

¹⁶⁹ Sama, III/27.

¹⁷⁰ Sama, IV/49–52, 57–58, 61–62, 64, 70.

pailu on lisääntynyt. Aseellisen voiman rooli kansainvälisissä suhteissa ei ole vähenemässä. Venäjä kokee, että jonkinlaisen asevarustelukilpailun piirteitä on kehittymässä sen lähialueilla. NATO:n laajeneminen uhkaa Venäjän kansallista turvallisuutta. Samoin vaikuttaa Yhdysvaltojen pyrkimys laajentaa ohjuspuolustusjärjestelmäänsä, sillä Venäjä katsoo sen olevan osa Yhdysvaltojen ”globaalien iskukyvyyn” kehittämistä. Myös turvallisuusstrategia mainitsee mahdollisena kehitysaskelena edellä mainitussa prosessissa asejärjestelmien sijoittamisen avaruuteen.¹⁷¹

Strategian mukaan globaalilla tasolla epävakautta lisääviä tekijöitä ovat muun muassa Yhdysvaltojen ja EU:n tukema vallankaappaus Ukrainassa; laillisten hallitusten kaataminen, mikä voi johtaa esimerkiksi ISIS:n kaltaisten ilmiöiden syntymiseen; joukkotuhoaseiden leviäminen; informaatioulottuvuuden käyttäminen geopoliittisten tavoitteiden ajamiseen sekä poliittisten tavoitteiden tavoittelu kansainvälistä talousjärjestelmää horjuttavalla tavalla. Näitä ja muita uhkia torjuakseen Venäjä pyrkii välttämään vastakkainasetteluita ja pyrkii niiden sijasta avoimen, rationaalisen ja pragmaattisen ulkopolitiikan harjoittamiseen. Kansallisten intressien turvaamiseen käytetään sotilaallista voimaa vain, mikäli muut keinot ovat osoittautuneet tehottomiksi.¹⁷²

Sotilaalliseen toimintaan liittyen turvallisuusstrategia määrittää yhdeksi kansalliseksi intressiksi maan puolustuksen vahvistamisen ja alueellisen koskemattomuuden turvaamisen. Intressien ajamiseen pyritään strategisten päämäärien avulla, joita ovat esimerkiksi kansallinen puolustus sekä valtion ja yhteiskunnan turvallisuus. Ylläpitääkseen strategista tasapainoa ja tasavertaisen yhteistyön mahdollisuuksia kansainvälisellä tasolla Venäjä ylläpitää pidäkkeenä riittävää strategisten hyökkäyksellisten asejärjestelmien kapasiteettia. Asiakirjassa todetaan myös, että esimerkiksi sotilaallisia uhkakuvia ja sotilaspolitiikkaa käsitellään tarkemmin Venäjän federaation sotilasdoktriinissa.¹⁷³

Kokonaisuutena tarkasteltuna kansallisesta turvallisuusstrategiasta voidaan vetää yllättävän vähän johtopäätöksiä sotilaallisen voiman projisointiin liittyen. Vaikka esimerkiksi NATO:n laajeneminen nähdään konkreettisena uhkana, ei asiakirjassa ilmaista selkeästi, miten juuri kyseiseen uhkaan pyritään vastaamaan. Toisaalta todetaan, että myös sotilaallisten keinojen käyttö on mahdollista kansallisten intressien turvaamiseksi, mutta tässä kohtaa ei spesifioida sen tarkemmin, millaisissa tilanteissa niin voitaisiin tehdä.

¹⁷¹ *Стратегия национальной безопасности Российской Федерации 2015*, II/12–15.

¹⁷² Sama, II/17–29.

¹⁷³ Sama, III/31–32, IV/35, 105.

4.3 Venäjän federaation sotilasdoktriini 2014

Venäjän federaation sotilasdoktriini antaa kuvan muun maussa siitä, miten Venäjä luokittelee sodankäyntiin liittyviä käsitteitä. Doktriinin mukaan sotilaallisia konflikteja on neljäntasoisia, jotka ovat aseellinen konflikti, paikallinen sota, alueellinen sota ja laajamittainen sota¹⁷⁴. Aseellinen konflikti on mittakaavaltaan rajoitettu yhteenotto, joka tapahtuu pääasiassa yhden valtion alueella. Paikallinen sota on kahden tai muutaman valtion välinen sota, jolla ei ole juurikaan vaikutuksia muihin valtioihin. Alueelliseen sotaan puolestaan osallistuu useita valtioita tai liittoutumia. Laajamittaisessa sodassa ovat vastakkain globaalisti suurimmat valtiot tai liittoumat, ja laajamittainen sota vaatii siihen osallistuvilta valtioilta täysimittaisen materiaalsen ja henkisen panostuksen.¹⁷⁵

Sotilasdoktriini jaottelee Venäjää vastaan kohdistuvat uhkakuvat sisäisiin ja ulkoisiin sotilaallisiin *vaaroihin* ja ulkoisiin sotilaallisiin *uhkiin*.¹⁷⁶ Doktriinissa esiteltyjen teemojen perusteella vaarat ovat luonteeltaan lievempiä ja sellaisia, että ne voivat mahdollisesti kehittyä uhkiksi. Sisäisiä vaaroja ovat esimerkiksi toimet, joilla on tarkoitus horjuttaa valtionhallinnon toimintaa ja väestön yhtenäisyyttä sekä erilaiset terrorismin ja ekstremismin muodot. Ulkoisia vaaroja puolestaan ovat esimerkiksi NATOn laajeneminen; Venäjän ja sen liittolaisten lähialueilla tapahtuvat muutokset asevoimien vahvuuksissa; Venäjän sotilaallinen ja poliittinen painostaminen; strategisten ohjuspuolustusjärjestelmien rakentaminen; aikomukset sijoittaa asejärjestelmiä avaruuteen; Venäjään tai sen liittolaisiin kohdistuvat aluevaatimukset ja niiden sisäisiin asioihin puuttuminen; asevoimien käyttö ja erilaiset konfliktit Venäjän ja sen liittolaisten lähialueilla sekä Venäjän lähialueilla vallankumouksen johdosta tapahtuvat vallanvaihdokset, jotka johtavat Venäjän intressejä uhkaavien hallintojen valtaan pääsemiseen.¹⁷⁷

Varsinaisia sotilaallisia uhkia puolestaan ovat kansainvälisissä suhteissa tapahtuvat sotilaallisen uhkan kasvamiseen johtavat sotilaspoliittiset muutokset; Venäjän valtion hallinnon tai esimerkiksi strategisten ydinasejoukkojen, ohjusvaroitusjärjestelmän tai kriittisten teollisuudenalojen toiminnan estämiseen tähtäävät toimet; Venäjän tai sen liittolaisten alueella tapahtuvien aseellisten joukkojen kouluttaminen; Venäjän tai sen liittolaisten lähialueilla tapahtuva sotilaallisten voiman osoittaminen esimerkiksi sotilaallisten harjoitusten muodossa sekä valti-

¹⁷⁴ Forsströmin mukaan venäläinen käsitys sodasta jakautuu sosiaaliseen ja poliittiseen ulottuvuuteen. Sosiaalisesta näkökulmasta sota on ihmisten muodostamien yhteisöjen välistä toimintaa erilaisten ristiriitojen ratkaisemiseksi. Poliittisesta näkökulmasta sota on poliittisten tavoitteiden saavuttamiseen käytettävä keino. Sodankäynnin tavoitteet tukevat poliittisten tavoitteiden saavuttamista (Forsström (2005), s. 130).

¹⁷⁵ *Военная доктрина Российской Федерации 2014*, I/8.

¹⁷⁶ Sama, II.

¹⁷⁷ Sama, II/12–13.

oiden tai liittoumien asevoimien mobilisointi ja näiden hallintojen siirtyminen sotatilan kaltaisiin olosuhteisiin.¹⁷⁸

Kokonaisuuden kannalta on hyvä huomioida, että varsinaisten uhkien ja vaarojen lisäksi Venäjällä on kuvattu sotilaspoliittista tilannetta myös viisiportaisella asteikolla tilanteen vakavuuden perusteella. Normaalitilanteessa kansainvälinen tilanne on rauhallinen. Kiristyneessä tilanteessa kansainväliset suhteet ovat huonontuneet, ja esimerkiksi jokin kansainvälinen sopimusjärjestelmä tai sen osa on voinut purkautua. Kriisitilanteessa ollaan esimerkiksi silloin, jos suhteet ovat selkeästi huonontuneet, esiintyy sotilaallisen voiman käytöllä uhkaamista tai irtisanotaan sopimuksia. Toiseksi vakavin tila on sotilaallinen konflikti, jossa on siirrytty aseellisen väkivallan tai rajoitettujen sotatoimien käyttöön tavoitteiden saavuttamiseksi. Varsinaisessa sodan tilassa Venäjää kohtaa esiintyy ilmeinen aseellisen voiman käytön uhka tai voimaa käytetään.¹⁷⁹

Sotilasdoktriinin mukaan Venäjä pyrkii lähtökohtaisesti ennaltaehkäisemään sotilaalliset konfliktit monin erilaisin keinoin.¹⁸⁰ Sotilaallinen varautuminen moninaisiin uhkiin kuvataan kolmijakoisella mallilla, jossa käsitellään asevoimien käyttöä ja tehtäviä niin rauhan aikana, välittömän uhkan vallitessa kuin sodassa. Venäjä katsoo oikeudekseen käyttää aseellista voimaa torjuakseen sitä tai sen liittolaisia vastaan kohdistuvan aggression. Näin ollen se tulkitsee hyökkäykset Valko-Venäjää¹⁸¹ tai Kollektiivisen turvallisuussopimuksen järjestön¹⁸² jäsenmaata vastaan myös hyökkäykseksi Venäjää vastaan. Aseellista voimaa voidaan edellä mainituissa tilanteissa käyttää, kansainvälisen oikeuden puitteissa, myös Venäjän rajojen ulkopuolella.¹⁸³ Vaikka tämä liittyy voiman projisointiin vain välillisesti, todettakoon, että Venäjä katsoo oikeudekseen käyttää ydinaseitaan vastatakseen sitä vastaan kohdistuvaan ydinasehyökkäykseen tai valtiollista olemassaoloa uhkaavaan konventionaalisiin asein tehtyyn hyökkäykseen.¹⁸⁴

¹⁷⁸ *Военная доктрина Российской Федерации 2014*, II/15.

¹⁷⁹ Forsström (2005), s. 134.

¹⁸⁰ *Военная доктрина Российской Федерации 2014*, III/18–21.

¹⁸¹ Venäjän ja Valko-Venäjän välillä on valtioliitto (*Договор о создании союзного государства. 1999*. Luettu 9.2.2017 [<http://base.garant.ru/1155132/>]). Venäjän sotilasdoktriinin kohta III/24 ilmaisee suoraan, että hyökkäys liiton jäsentä vastaan on hyökkäys koko liittoa vastaan.

¹⁸² Kollektiivisen turvallisuussopimuksen järjestöön (ОДКБ, CSTO) kuuluvat Armenia, Valko-Venäjä, Kazakstan, Kirgisia, Venäjä ja Tadžikistan. Järjestön perustamiseen liittyvän Kollektiivisen turvallisuuden sopimuksen mukaan aseellinen hyökkäys yhtä jäsenmaata vastaan on hyökkäys myös järjestön muita jäsenmaita vastaan (*Договор о коллективной безопасности. 1992*. Luettu 9.2.2017 [http://odkb-csto.org/documents/detail.php?ELEMENT_ID=126]). Vuonna 2002 allekirjoitettu järjestön peruskirja muotoilee saman asian hieman pehmeämmin puhuessaan kollektiivisen turvallisuuden ja kollektiivisen puolustuksen rakentamisesta erilaisia uhkatilanteita silmällä pitäen (*Устав организации договора о коллективной безопасности. 2002*. Luettu 9.2.2017 [http://odkb-csto.org/documents/detail.php?ELEMENT_ID=124]).

¹⁸³ *Военная доктрина Российской Федерации 2014*, III/22, 24–25, 31.

¹⁸⁴ Sama, III/22, 27.

Voiman projisoinnin näkökulmasta, eli Venäjän rajojen ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan liittyen, asevoimien tehtäviin kuuluvat rauhan aikana muun muassa ulkomailla asuvien Venäjän kansalaisten suojeleminen aseellisilta hyökkäyksiltä, osallistuminen rauhanturvaamiseen, merirosvousta vastaan taistelu ja kuljetusreittien turvaaminen, Venäjän taloudellisten toimien turvaaminen valtamerillä, kansainvälisen terrorismin torjunta sekä Venäjän kansallisten intressien turvaaminen arktisella alueella. Välittömän uhkan vallitessa asevoimat valmistautuvat uhkan torjumiseen Venäjän tekemien kollektiivisen puolustuksen sopimusten tai muuten tulleiden pyyntöjen perusteella. Sodan sytyttyä asevoimien tehtävä on luonnollisesti Venäjään tai sen liittolaisiin kohdistuvan uhkan torjunta ja hyökkääjän lyöminen.¹⁸⁵

Edellä oleva listaus tiivistää hyvin ne mahdolliset tilanteet, joissa Venäjä voisi sotilasdoktriinin perusteella käyttää sotilaallista voimaa rajojensa ulkopuolella. Vaikka vaikutelma saattaa olla ainoastaan kieliasuun liittyvä, on kirjatusta tehtävistä havaittavissa Lykken esittämä haaste liittyen siihen, että toisinaan poliittiset tavoitteet periytyvät sellaisinaan sotilasstrategiksi tavoitteiksi.¹⁸⁶ Esimerkiksi osallistuminen rauhanturvaamiseen on todennäköisesti johdettavissa konkreettiseksi toiminnaksi asevoimissa, mutta toisaalta kansallisten intressien turvaaminen arktisella alueella vaatinee tarkennuksia ennen kuin sotilaallisia toimia pystytään perustellusti käynnistämään. Lulun mukaan Venäjän sotilasdoktriinit eivät ole sitovia päätöksiä esimerkiksi asevoimien käyttöön tai niiden kehittämiseen liittyen. Sen sijaan niitä voi pitää niiden julkaisuajankohtaan kytkeytyvinä sotilaspoliittisina ilmapuntareina.¹⁸⁷ Samaa ajatusta laajentaen myös muihin virallisiasiakirjoihin pitää suhtautua valtiojohton tahtoa ilmentävinä viesteinä.

4.4 Venäjän federaation meridoktriini 2015

Meridoktriini mukaan Venäjän kansallisiin intresseihin maailman merillä kuuluvat muun muassa alueelliseen suvereniteettiin, merten käytön vapauteen, luonnonsuojeluun ja kestäväan kehitykseen liittyvät asiat. Sotilaallisen näkökulman osalta korostetaan erityisesti Venäjän aseman vahvistamista yhtenä maailman johtavista merivalloista sekä Venäjän rajojen ja maa-alueen suojaamista mereltä suuntautuvilta aggressioilta. Asiakirjassa korostetaan merellisen toimintakyvyn tärkeyttä kansallista turvallisuutta vaarantavien uhkien torjunnassa, mutta painotetaan kuitenkin, että haasteet pyritään ratkaisemaan ensisijaisesti ei-sotilaallisilla keinoin.¹⁸⁸

¹⁸⁵ *Военная доктрина Российской Федерации 2014*, III/32–34.

¹⁸⁶ Lykke (1989), s. 5.

¹⁸⁷ Lulu (2014), s. 331.

¹⁸⁸ *Морская доктрина Российской Федерации 2015*, II/5–8.

Venäjän merellisen politiikan toiminnallisia painopistealueita ovat kuljetuksiin, luonnonvaroihin, tieteeseen ja sotilaallisen meritoimintaan liittyvät asiat. Vaikka kolme ensin mainittua ovat ei-sotilaallisia toiminta-alueita, painotetaan asiakirjassa esimerkiksi luonnonvaroihin ja niiden kuljettamiseen liittyvien seikkojen merkitystä kansalliselle turvallisuudelle. Merellisellä sotilastoiminnalla korostetaan olevan suuri merkitys ja Sotalaivaston kuvataan muodostavan perustan Venäjän merelliselle potentiaalille. Sotalaivasto on yksi olennainen ulkopolitiikan instrumentti. Venäjään kohdistuvan aggression torjumisen lisäksi laivasto ylläpitää sotilaallista ja poliittista vakautta maailman merillä muun muassa osallistumalla merirosvouksen torjuntaan, rauhanturvaamiseen sekä Venäjän lipun ja sotilaallisen voiman näyttämiseen.¹⁸⁹

Alueellisten painopisteiden osalta Atlantin suunnalla (mukaan lukien Välimeri, Itämeri, Mustameri ja Asovanmerin) tilannetta määrittää merkittävimmin NATO ja sen laajeneminen Venäjän lähialueille. Tällä alueella prioriteetteja ovat esimerkiksi sotilaallisen läsnäolon ylläpito, Itämeren alueen energiaprojektit ja olemassa olevan infrastruktuurin parantaminen. Arktisen alueen osalta korostetaan alusten vapaan liikkuvuuden tärkeyttä pohjoisilla reiteillä sekä Pohjoisen laivaston merkitystä Venäjän puolustukselle. Pohjoisen alueen luonnonvarojen sekä niihin liittyvän tutkimuksen tärkeyttä painotetaan, mutta samalla korostetaan myös Pohjoisen laivaston tukikohtien ja muun rannikkoalueen infrastruktuurin kehittämisen tärkeyttä. Tyynenmeren alueen osalta korostetaan alueen valtioiden nopean kehityksen mukanaan tuomia haasteita. Asiakirja painottaa Tyynenmeren laivaston tukeutumisinfrastuktuurin parantamista, mutta myös yhteistyön lisäämistä alueen valtioiden kanssa esimerkiksi merirosvouksen ja huumeiden salakuljetuksen torjuntaan ja merenkulun turvallisuuden lisäämiseen liittyen. Intian valtameren osalta painotetaan säännöllistä läsnäoloa alueella ja osallistumista muun muassa merirosvouksen torjuntaan. Etelämantereen alueeseen liittyen korostetaan luonnonvaroihin ja tutkimustoiminnan edistämiseen liittyviä näkökulmia.¹⁹⁰ Alueellisen jaottelun osalta tässä asiakirjassa esitetyt teemat painottuvat määrällisesti tarkasteltuna muihin kuin sotilaalliseen toimintaan.

4.5 Venäjän federaation valtiollisen politiikan perusteet sotilaalliselle meritoiminnalle vuoteen 2030 asti

Asiakirja lähtee liikkeelle siitä, että Venäjä on merellinen suurvalta, jonka merellisellä potentiaalilla on suuri merkitys kansainvälisen vakauden ja strategisen pidäkkeen ylläpitämisessä.

¹⁸⁹ *Морская доктрина Российской Федерации 2015*, III/16–36, 41–45.

¹⁹⁰ Sama, III/51–72.

Maailman merillä Sotalaivastolla on merkittävä vastuu kansallisten etujen turvaamisessa, sotilaspoliittisen vakauden ylläpitämisessä sekä mereltä suuntautuvan aggression torjunnassa. Se toteuttaa tätä tarkoitustaan muun muassa näyttämällä lippua ja sotilaallista voimaa, osallistumalla merirosvouksen torjuntaan ja rauhanturvaamiseen sekä suojelemalla Venäjän rajoja meren pinnan alapuolella esimerkiksi sukellusveneiden torjuntaan liittyen.¹⁹¹

Sotilaallisen meritoiminnan doktriini toistaa samat Venäjään kohdistuvat sotilaalliset uhkat ja vaarat kuin on aikaisemmin kirjattu sotilasdoktriiniin. Valtiollisen politiikan tavoitteiden osalta olennaista on kehittää keinoja terrorismiin, uskonnolliseen radikalismiin, separatismiin ja muuhun extremismiin sekä Venäjän kansalaisten ja heidän omaisuutensa suojeluun liittyvien uhkien tunnistamiseen, estämiseen ja torjuntaan. Käytännössä näihin varaudutaan varmistamalla riittävä merellinen läsnäolo maailman merillä, kehittämällä Sotalaivaston infrastruktuuria ja osallistumalla edellä kuvattujen uhkien torjuntaan myös monikansallisesti. Valtiollisen politiikan prioriteetteja ovat laivaston suorituskyvyn ylläpitäminen maailman kärkitasolla, kyvyn vaikuttaa mahdollisen vastustajan maalla oleviin kohteisiin ylläpitäminen, Sotalaivaston kehittäminen Yhdysvaltojen ja muiden merellisten suurvaltojen ylivertaiseksi kehittymisen estämiseksi, laivaston pitkäaikaisen läsnäolon mahdollistaminen strategisesti tärkeillä merialueilla sekä nykyaikaisen turvallisuusjärjestelmän kehittäminen Venäjän rajoille.¹⁹²

Yhdysvaltojen pyrkimykset globaalin iskukyvyn kehittämiseen uhkaavat suoraan Venäjän sotilaallista turvallisuutta. Muun muassa tätä uhkaa vastaan Sotalaivasto nähdään yhtenä merkittävimpänä konventionaalisen ja ydinpidäkkeen ylläpitäjänä. Tämä johtuu esimerkiksi siitä, että laivaston avulla voidaan toimia suoraan vihollisen kriittisiä kohteita vastaan, se voidaan lähettää lähes minne tahansa maailmassa suhteellisen nopeasti ja ilman, että on välttämätöntä rikkoo jonkin valtion alueellista koskemattomuutta. Laivaston merkittävyyttä näissä rooleissaan pyritään lisäämään esimerkiksi täsmäaseita kehittämällä ja valmiutta ylläpitämällä.¹⁹³

Edellä olevan johdosta Sotalaivaston on kyettävä rauhanaikana ja välittömän vaaran uhatessa muun muassa torjumaan mereltä suuntautuvat hyökkäykset ja lähettämään joukkoja eri puolille maailman meriä. Sota-aikana on kyettävä kohtaamaan (korkean teknologian) vihollinen niin lähellä kuin kaukana olevilla merialueilla ja aiheuttamaan viholliselle sellaista vahinkoa, että sen on suostuttava vihollisuuksien lopettamiseen. Laivaston on kyettävä pitkäaikaiseenkin itsenäiseen toimintaan. Näitä tavoitteita on tuettava rauhan aikana toteuttamalla Sotalaivaston

¹⁹¹ *Основы государственной политики Российской Федерации в области военно-морской деятельности на период до 2030 года (2017)*, I/8–17.

¹⁹² Sama, II/23–27, III/29–30.

¹⁹³ Sama, IV/31–38.

kaluston ja aseistuksen kehittämiseen tähtäviä projekteja. Vuoteen 2030 mennessä Venäjällä on oltava kaikissa strategisissa suunnissa voimakkaat laivastot, jotka pystyvät täyttämään edellä mainitut tehtävät.¹⁹⁴

Kun tarkastellaan Venäjän federaation virallisiasiakirjoja kokonaisuutena, havaitaan, että niissä olevin kirjauksin on tarvittaessa perusteltua projisoida tai käyttää sotilaallista voimaa maan rajojen ulkopuolella useista eri syistä. Tällaisia syitä ovat yksiselitteisesti ulkomailla asuvien Venäjän kansalaisten suojeleminen aseellisilta hyökkäyksiltä, ulkomailla olevia venäläisjoukkoja vastaan tehtävien hyökkäysten torjuminen, liittolaismaiden puolustaminen, osallistuminen rauhanturvaamiseen, merirosvousta vastaan taistelu ja kuljetusreittien turvaaminen, Venäjän taloudellisten toimien turvaaminen valtamerillä, kansainvälisen terrorismin torjunta, Venäjän kansallisten intressien turvaaminen arktisella alueella sekä NATO:n laajeneminen. Myös Venäjän lipun ja sotilaallisen voiman näyttäminen on yksi tällainen syy.

Vertailun vuoksi todettakoon, että myös esimerkiksi Venäjän federaation laki puolustuksesta määrittää, että Venäjän intressien ja sen kansalaisten turvallisuuden takaamiseksi, sekä kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämiseksi, Venäjän asevoimia voidaan käyttää myös maan rajojen ulkopuolella. Kansainvälisesti hyväksytyjen periaatteiden ja lakien sekä sopimusten mukaisesti asevoimia voidaan käyttää ulkomailla olevia venäläisjoukkoja vastaan tehtävän hyökkäyksen torjumiseen, Venäjälle esitetystä pyynnöstä toisen valtion puolustamiseen, ulkomailla olevien Venäjän kansalaisten suojelemiseen sekä merirosvouksen torjuntaan ja kuljetusreittien turvaamiseen.¹⁹⁵

Mielenkiintoista on että varsin moni edellä olevista syistä esiintyy myös Blairin luvussa 3.2 esitetyssä, yhdeksänkohtaisessa listauksessa voiman projisoinnin päämääristä. Samoin pääosa kolmannen luvun lopussa esitetyistä syistä projisoida tai käyttää sotilaallista voimaa löytyy listalta. Edellä oleviin syihin liittyen ei kuitenkaan selkeästi erotella, missä tapauksessa pelkällä voiman projisoinnilla voitaisiin saavuttaa haluttu poliittinen lopputulos, ja missä tapauksessa asevoiman käyttö vastapuolta kohtaan on tarpeellista. Esimerkiksi rauhanturvaoperaatioissa tai kuljetusreittien turvaamisessa pelkällä läsnäololla, eli projisoidulla voimalla, voidaan saavuttaa haluttu päämäärä. Toisaalta liittolaismaan puolustaminen sotilaallista hyökkäystä vastaan edellyttää todennäköisesti myös Venäjältä asevoiman käyttämistä. Erilaisissa mahdollisissa skenaarioissa tämän valinnan tekeminen on hyvin tapauskohtaista eikä sen tarkempi

¹⁹⁴ *Основы государственной политики Российской Федерации в области военно-морской деятельности на период до 2030 года (2017)*, V/40–46.

¹⁹⁵ *Федеральный закон "Об обороне"*. Luettu 9.2.2017 [<http://base.garant.ru/135907/#friends>]. 1996, Статъя 10, 2.1.

tutkiminen edes kuulu tämän tutkimuksen asetelmaan. Tässä luvussa esitetyn aineiston perusteella on kuitenkin selvää, että mikäli Venäjä haluaa projisoida sotilaallista voimaa jostakin edellä mainitusta syystä, se on jo tietyllä tavalla perustellut kyseisen toiminnan etukäteen.

Kokonaisuuteen liittyen on syytä vielä korostaa, että tunnetulla tavalla Venäjän on ollut valmis Syyriassa ja Itä-Ukrainassa käyttämään myös sotilaallisia keinoja – sanktioista ja muista Venäjälle negatiivisista seurauksista huolimatta – poliittisten tavoitteidensa ajamiseen.¹⁹⁶ Kun tähän yhdistetään muun muassa sotilasdoktriinin kirjaukset¹⁹⁷ asevoimien kehittämisestä, on asetelman yhteys teorialuvussa rakennettuun geopolitiittis-sotilasstrategiseen ajatteluun ilmeinen.

¹⁹⁶ *The Military Balance 2017. Chapter 5: Russia and Eurasia.* Routledge . Taylor and Francis Group. 2017, s. 183.

¹⁹⁷ *Военная доктрина Российской Федерации 2014, IV.*

5 VENÄJÄN ASEVOIMIEN KYKY PROJISOIDA VOIMAA

Venäjän asevoimien kykyä projisoida sotilaallista voimaa tutkitaan edellä olevan voiman projisointikyvyn määritelmän puitteissa. Koska erilaisia skenaarioita aseelliselle konfliktille niin sen osapuolien kuin konfliktin olosuhteiden osalta, on olemassa lukemattomia, ei tässä luvussa pyritä arvioimaan konkreettisesti, ketä vastaan Venäjä sotilaallista voimaa käyttäisi. Sen sijaan teemaa lähestytään toisessa luvussa esitetyllä tavalla sotapotentiaalin kautta.

Sotapotentiaalin avulla kuvataan sotilasoperaatioon käytettävissä olevia sotilaallisia resursseja. Koska asevoimien taistelutahtoa ja muita henkisiä tekijöitä on hyvin vaikea arvioida, perustuvat jäljempänä esitetyt asiat pääasiassa sotapotentiaalin fyysisiin ja käsitteellisiin tekijöihin. Fyysisillä tekijöillä tarkoitetaan muun muassa olemassa olevia joukkoja ja niiden käytössä olevia asejärjestelmiä. Käsitteellisillä tai konseptuaalisilla tekijöillä puolestaan viitataan joukkojen doktriinien mukaisiin käyttöperiaatteisiin sekä harjoitusten ja sotateimien kautta tehtyihin havaintoihin niiden käytöstä.¹⁹⁸

Jotta käytettävissä olevasta sotilaallisesta kapasiteetista kyettäisiin antamaan riittävän selkeä kuva, esitetään organisaatio- ja kalustotietojen lisäksi tutkimuksiin perustuvia arvioita siitä, millaisella joukkojen käytöllä tai taistelujärjestyksellä (engl. *order of battle*, vrt. ven. *спынуровка войск*) kullakin Venäjän mahdollisista operaatiosuunnista (engl. *war theatre*, ven. *матр военных действий*) kyettäisiin voiman projisointia vaativa operaatio toteuttamaan.¹⁹⁹ FOI:n arvioissa on otettu lähtökohdiksi muun muassa se, että huolimatta toteutettavasta hyökkäysluontoisesta operaatiosta, jokaisella sotänäyttämöllä on oltava ryhmitettynä vähintään yksi armeijaa vastaava Maavoimien joukko sekä sitä tukevat aselajit ja ilma- ja merivoimien suorituskyvyt.²⁰⁰ Minkään sotilaspiirin kaikkia joukkoja ei siis voi siirtää toisaalle sotilasoperaatiossa käytettäväksi, vaan ympäri maan oletetaan tietyn perusrhymityksen ylläpidettävän aina. Tämä luonnollisesti vaikuttaa käytettävissä olevien joukkojen määrään jollakin yksittäisellä operaatiosuunnalla.

5.1 Ulkomailla olevat tukikohdat

Voiman projisoinnin näkökulmasta ulkomailla olevat tukikohdat ovat luonteeltaan sotilaallisten operaatioiden toteuttamisen mahdollistavia tukeutumispisteitä. Esimerkiksi lentotukialuksiin tai strategiaan sukellusveneisiin verrattuna ulkomailla olevien tukikohtien maantieteelli-

¹⁹⁸ Norberg et al. (2016), s. 23.

¹⁹⁹ Sama, s. 23.

²⁰⁰ Westerlund & Norberg (2016), s. 67–70.

sen ulottuvuuden luonne on staattinen, mutta samalla pysyvyys luo projisoidun voiman ylläpitämiselle pidempiaikaista jatkuvuutta. Tukikohdan koko puolestaan vaikuttaa siihen, kuinka paljon ja millaisia joukkoja ja materiaaleja sinne voidaan sijoittaa. Tukikohdan sijainti vaikuttaa siihen, millä tavoin ja miten helposti sinne voidaan tarvittaessa siirtää lisää joukkoja ja materiaaleja, sekä siihen, millaisia sotilasoperaatioita ja millaisella ulottuvuudella sieltä käsin voidaan toteuttaa.

Tällä hetkellä Venäjällä on rajojensa ulkopuolelle sijoitettuja joukkoja tai sotilaalliseen toimintaan liittyviä tukikohtia ja tukeutumistoimintoja Armeniassa, Valko-Venäjällä, Kazakstanissa, Kirgisiassa, Tadžikistanissa, Vietnamissa, Transnistriassa (Moldova), Syyriassa, Etelä-Ossetiassa (Georgia), Abhasiassa (Georgia) ja Krimillä (Ukraina).²⁰¹ Nämä kaikki eivät ole tämän tutkimuksen kannalta oleellisia, sillä osa toiminnoista on esimerkiksi tutka-asemia ja ampuma-alueita, jotka eivät sellaisenaan liity sotilaallisen voiman projisointiin.

Toimintoja, joita ei tässä tutkimuksessa käsitellä, ovat Valko-Venäjällä sijaitsevat tutka- ja viestiasemat, Kazakstanissa sijaitsevat tutka-asemat ja asejärjestelmien koalueet, Kirgisiassa olevat viesti- ja valvonta-asemat sekä asejärjestelmien koalueet ja Tadžikistanissa olevat valvonta-asemat.²⁰² Lisäksi esimerkiksi satamia, joihin Venäjän Sotalaivaston aluksilla on vierailuoikeus, mutta ei omaa tukeutumisinfrastruktuuria tai joukkoja, ei tässä tutkimuksessa käsitellä.²⁰³ Tällaiset toiminnot ovat verrattavissa Venäjän omiin, asevoimien ulkopuolisiin tukeutumismahdollisuuksiin, joiden tarkastelu ei sekään sisälly tähän tutkimukseen. Näiden lisäksi myös ”taistelutukikohdat” eli luonteeltaan vähemmän staattiset tukikohdat esimerkiksi Syyriassa rajataan tutkimuksen ulkopuolelle, koska niistä on vaikeampi löytää tietoa ja tieto toisaalta myös vanhenee nopeasti.

Koska voiman projisointikyvyn yhdeksi elementiksi on edellä määritelty nimenomaan *ulko-mailla* olevat tukikohdat, on Krimin tilanne muihin tarkasteltaviin kohteisiin verrattuna erityinen. Kuten esimerkiksi Marxsen esittää, kansainvälisoikeudellisesti Krimin itsenäiseksi julis-

²⁰¹ Barabanov, Mikhail: Russian Armed Forces Abroad. *Moscow Defense Brief, No. 4, 2010*. Luettu 12.9.2017 [<https://dlib.eastview.com/browse/doc/46403722>] CAST. Moskova. 2010, s. 24–26; Project Gutenberg Luettu 12.9.2017 [http://central.gutenberg.org/articles/List_of_Russian_military_bases_abroad]; *Sputnik*: Russian Military Bases Abroad: How Many and Where? 19.12.2015. Luettu 25.8.2017 [<https://sputniknews.com/military/201512191032030941-russian-bases-abroad/>]; Westerlund & Norberg (2016), s. 80; *Pua Novostu*, Военные базы РФ за границей. Справка 15.2.2010. Luettu 12.9.2017 [<https://ria.ru/spravka/20100215/209344182.html>].

²⁰² Barabanov (2010), s. 24–26; *The Military Balance* (2017), s. 224; Project Gutenberg.

²⁰³ Tällainen tukeutumismahdollisuus on olemassa esimerkiksi Vietnamin Cam Ranh Bayssä. *Economist: Vietnam uses an old naval base to make new friends*. 20.4.2017. Luettu 1.11.2017 [<https://www.economist.com/news/asia/21721207-cam-ranh-bay-welcoming-american-warships-again-vietnam-uses-old-naval-base-make-new-friends>]; Parameswaran, Prashanth: *A Vietnam 'Base' for Russia?* 15.10.2016. Luettu 1.11.2017 [<https://thediplomat.com/2016/10/a-vietnam-base-for-russia/>].

tautuminen ja sitä seurannut Venäjään liittäminen olivat laittomia. Vain muutamat maailman valtioista ovat sen tunnustaneet. Toisaalta niemimaa on venäläisten joukkojen hallinnassa, eikä Ukrainan valtio todellisuudessa kontrolloi aluetta millään tavalla.²⁰⁴ Venäjän sotilaallisia suorituskykyjä on Krimillä varsin runsaasti (kokonaisvahvuus noin 28 000), koska Sevastopoliin on sijoitettu muun muassa Mustanmeren laivaston tukikohta, 810. merijalkaväkiprikaati ja 27. lentodivisioona.²⁰⁵ Venäjän perustuslain mukaan Krimin tasavalta on osa Venäjää.²⁰⁶

Näyttää siltä, että *de jure* Krimin asema riippuu näkökulmasta, mutta *de facto* se on osa Venäjää. Jos Krim käsitetään kuuluvaksi Venäjään, ei siellä olevia sotilaallisia toimintoja pidä sisällyttää *ulkomailla olevien tukikohtien*, eikä siten tämän tutkimuksen, piiriin. Tilanne on kuitenkin kiistanalainen. Ulkomailla olevan tukikohdan yksi peruspiirre on se, että tukikohta on luovutettu toisen valtion käyttöön sopimusjärjestelyin tai jostain muusta syystä. Koska koko Krimin alue on Venäjän hallinnassa eikä alue *de facto* ole osa jotain toista valtiota kuin Venäjää, ei Krimillä olevia venäläisjoukkoja käsitellä tässä tutkimuksessa. Abhasian ja Etelä-Ossetian osalta voitaisiin esittää hieman vastaavaa, mutta koska Venäjä ei ole pyrkinyt liittämään niitä virallisesti itseensä, tulkitaan niihin sijoitetut joukot²⁰⁷ ulkomailla oleviksi.

Abhasiassa sijaitsee Venäjän 7. Sotilastukikohta (*ven. 7-я военная база*), jossa on ollut venäläisjoukkoja vuodesta 2009 lähtien. Venäjä ei maksa tukikohdasta vuokraa, ja sopimuksen kesto on vuoteen 2058 asti.²⁰⁸ Gudautassa sijaitsevaan tukikohtaan on sijoitettu noin 4 000 sotilaan vahvuinen prikaati, jonka pääkalustona ovat T-90-panssarivaunut ja BTR-82-panssariajoneuvot. Lisäksi Abhasian alueelle Ochamchiraan ja Agudzeriin on sijoitettuna S-300- ja BUK-M1-ilmatorjuntakalustoa sekä Totška-ohjuspatteristo. Gudautan tukikohta sijaitsee Bomboran vanhalla lentokentällä, ja sinne on tällä hetkellä sijoitettuna myös pieni määrä taisteluhelikoptereita.²⁰⁹ Bomboran (osassa lähteistä Gudautan) lentokentän kiito-

²⁰⁴ Marxsen (2014), s. 367–368, 389–391.

²⁰⁵ The Military Balance (2017), s. 224.

²⁰⁶ *Конституция Российской Федерации*. Глава 3. Федеративное устройство, Статья 65. Luettu 30.9.2017 [<http://constitution.kremlin.ru/>]. 1993.

²⁰⁷ On huomioitava, että mikäli esillä olleet integraatiosopimukset esimerkiksi Etelä-Ossetian asevoimien liittamisestä tulevaisuudessa virallisesti osaksi Venäjän asevoimia toteutuvat, tulee tämän tutkimuksen rajausten ja määritelmien valossa myös ne joukot lukea ulkomailla oleviksi venäläisjoukoiksi. (ks. esim. *The Telegraph: Russia signs integration deal with South Ossetia*. 19.3.2015. Luettu 12.3.2018 [<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/georgia/11484030/Russia-signs-integration-deal-with-South-Ossetia.html>]; *The Guardian: Georgia angered by Russia-Abkhazia military agreement* 25.11.2014. Luettu 12.3.2018 [<https://www.theguardian.com/world/2014/nov/25/georgia-russia-abkhazia-military-agreement-putin>]).

²⁰⁸ Baranets, Viktor: How Much the Military Bases Abroad Cost Us. *Defense & Security*, No.356, June 22, 2012 Luettu 12.9.2017 [<https://dlib.eastview.com/browse/doc/27306682>].

²⁰⁹ Barabanov (2010), s. 24–26; The Military Balance (2017), s.206.

rata on 4 kilometriä pitkä, joten sieltä voidaan operoida kaikilla tässä tutkimuksessa käsiteltävillä (Il-76, An-22, An-124) Venäjän Kuljetusilmavoimien konetyypeillä.²¹⁰

Venäjältä on suora maayhteys Abhasiaan, mikä tekee joukkojen siirtämisestä alueelle ja niiden huoltamisesta kohtuullisen vaivatonta. Venäjältä Abhasiaan pääsee Mustanmeren rannikkoa pitkin maantien lisäksi myös rautateitse,²¹¹ mikä kasvattaa kuljetuskapasiteetin potentiaalia. Lisäksi Venäjän on mahdollista siirtää joukkoja tai materiaaleja Abhasiaan Mustanmeren kautta esimerkiksi Sevastopolista käsin, kuten se teki vuonna 2008 Georgian sodan aikana, kun kaksi Maahanlaskujoukkojen pataljoonaa siirrettiin Abhasiaan Mustanmeren laivaston maihinnousualuksilla.²¹² Ochamchiraan on ilmeisesti myös rakenteilla satama sotilasaluksia varten.²¹³

Armenian Gyumrissa olevassa 102. Sotilastukikohdassa (ven. 102-я военная база) on sijoitettuna noin prikaatinkokoluokan joukko.²¹⁴ Tukikohtasopimus on voimassa ainakin vuoteen 2034 asti.²¹⁵ Joukon vahvuus on 3 000–4 000 sotilasta, ja sen pääkalusto koostuu T-72-, BMP-1- ja BMP-2-panssarivaunuista. Joukolla on myös epäsuoran tulen, ilmatorjunnan ja pioneerijoukkojen kalustoa.²¹⁶ Lisäksi Jerevanissa (Erebuni) toimii 3624. ilmavoimien tukikohta, johon on sijoitettuna kahdeksantoista MiG-29-hävittäjiä sekä Mi-24- ja Mi-8-helikoptereita.²¹⁷

Venäjällä ei ole maayhteyttä Armeniaan, mikä tekee maassa olevien sotilastoimintojen huoltamisesta ja tarvittaessa vahventamisesta haastavaa. Vuoden 2008 sodan seurauksena Georgia

²¹⁰ Cohen Ariel: *Georgia: Russia Plans Three Military Bases in Abkhazia* 5.2.2009. Luettu 5.11.2017 [http://www.eurasianet.org/departments/insightb/articles/eav020609g.shtml]; Kuljetusilmavoimien lentokonekaluston tutkimuksen kannalta olennaisimmat tyypit ja niiden ominaisuudet on esitelty alaluvussa 5.2.

²¹¹ Maisuradze, Tamara; Natia Kankia, Inal Khashig, Aliya Haqverdi, Tigran Petrosyan & Mikhail Shevelev: *Moscow-Sukhum/i-Tbilisi-Yerevan. Trans-Caucasus railway: no beginning, no end*. 28.2.2017. Luettu 2.11.2017 [https://jam-news.net/?p=3500].

²¹² Lavrov, Anton: Reform of the Airborne Troops. *Russia's New Army*. Barabanov, Mikhail (ed.). Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST). Moscow, Russia. 2011, s. 35–36.

²¹³ Sanders, Deborah: *Maritime Power in the Black Sea*. Corbett Centre for Maritime Policy Studies Series. King's College London, UK. Routledge. 2016, s. 136–137.

²¹⁴ Norberg, Johan (ed.); Fredrik Westerlund & Ulrik Franke: The Crimea Operation: Implications For Future Russian military Interventions. *A Rude Awakening. Ramifications of Russian Aggression Towards Ukraine*. Granholm, Niklas; Johannes Malminen & Gudrun Persson (eds). Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI. Tukholma. 2014, s. 46–47.

²¹⁵ Barabanov (2010), s. 24–26.

²¹⁶ The Military Balance (2017), s. 200.

²¹⁷ Военное обозрение: *Российская авиабаза в Эребуни (Армения) пополнилась партией транспортных и ударных вертолётов* 8.12.2015. Luettu 19.2.2018 [https://topwar.ru/87528-rossiyskaya-aviabaza-v-erebuni-armeniya-popolnilas-partiey-transportnyh-i-udarnyh-vertoletov.html]; The Military Balance (2017), s. 200.

ei ole antanut Venäjälle lupaa täydentää joukkojaan Georgian läpi.²¹⁸ Joukkoja on pitänyt huoltaa ilmaitse joko Azerbaidžanin tai Iranin ilmatilan kautta, mikä ei ole ollut täysin ongelmatonta erilaisista kiistoista ja risteävistä intresseistä johtuen.²¹⁹ Erebunin lentokentän päällystetty kiitorata on 2 600 metriä pitkä,²²⁰ joten joukkojen siirrot ja täydennysten toimitaminen sinne onnistuu Il-76- ja An-22-kuljetuskoneilla. Armeniaan on Venäjältä myös rautatieyhteys oikeanlaisella raidelevyvedellä Azerbaidžanin ja Georgian kautta,²²¹ mutta sen hyödyntäminen on ilmakuljetusten tavalla riippuvainen maiden poliittisten suhteiden tilasta. Venäjältä suoraan Abhasian ja Georgian läpi Armeniaan kulkenut ratayhteys puolestaan on ollut suljettuna yli 20 vuotta Abhasian julistauduttua itsenäiseksi 1990-luvulla käydyn konfliktin seurauksena.²²²

Etelä-Ossetiassa on ollut sijoitettuna venäläisjoukkoja 4. Sotilastukikohtaan (ven. *4-я военная база*) vuodesta 2009 lähtien. Tukikohdassa on noin 4 000 sotilaan vahvuinen joukko.²²³ Käytännössä tukikohdan toiminnot on jaettu kahteen osaan Tshkinvaliin ja Javaan, jotka ovat muutaman kilometrin päässä toisistaan. Venäjä ei maksa vuokraa tukikohdista, ja sopimus joukkojen sijoittamisesta niihin on voimassa vuoteen 2049 asti.²²⁴ Päävoiman alueelle sijoitettua joukoista muodostaa T-72- ja BMP-2-kalustolla varustettu mekanisoitu jalkaväkiprikaati.²²⁵ Alueelle on ainakin ollut sijoitettuna myös BUK-M1-kalustolla varustettuja ilmatorjuntapatteristoja sekä Totška-kalustolla varustettu ohjuspatteristo.²²⁶

Etelä-Ossetiassa olevien venäläisjoukkojen huoltaminen ja tarvittaessa vahventaminen nojaa Kaukasus-vuoriston läpi kulkevaan, noin 3,6 kilometriä pitkään Roki-tunneliin. Tunneli vahingoittui vuoden 2008 sodassa, mutta sen venäläisrahoitteinen kunnostusprojekti valmistui vuonna 2014.²²⁷ Georgian sotaan liittyen Venäjä siirsi tunnelin kautta muutamassa päivässä

²¹⁸ Felgenhauer, Pavel: *France Fears the Loss of Mistral Sale*. 4.3.2010. Luettu 2.11.2017 [<https://jamestown.org/program/france-fears-the-loss-of-mistral-sale/>]; Kuchera, Joshua: *The opening of the Russia-Georgia border and Armenia's military*. 5.3.2010. Luettu 2.11.2017 [<http://www.eurasianet.org/node/32802>].

²¹⁹ Grigoryan, Armen: *Russia Advances Its Position in the South Caucasus* 13.11.2013. Luettu 2.11.2017 [<https://cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/12856-russia-advances-its-position-in-the-south-caucasus.html>]; Hawk, J.; Daniel Deiss & Edwin Watson: *Russia Defense Report: Russian Forces in Armenia*. 11.6.2016. Luettu 2.11.2017 [<https://southfront.org/russia-defense-report-russian-forces-in-armenia/>].

²²⁰ Electronic Aeronautical Information Publication (eAIP) Armenia. Luettu 1.11.2017 [<http://www.armats.com/arm/aviation/products/eAIP/html/index-en-GB.html>].

²²¹ Maisuradze et al. (2017).

²²² Sama.

²²³ Barabanov (2010), s. 24–26; Norberg, Westerlund & Franke (2014), s. 46–47; Project Guttenberg.

²²⁴ Baranets (2012); *The Military Balance* (2017), s. 206.

²²⁵ *The Military Balance* (2017), s. 206.

²²⁶ Barabanov (2010), s. 24–26.

²²⁷ *Democracy & Freedom Watch: Roki tunnel reopened*. 10.11.2014. Luettu 3.11.2017 [<http://dfwatch.net/roki-tunnel-reopened-24909-32118>].

yhteensä neljä Maahanlaskujoukkojen pataljoonaa,²²⁸ sekä 58. armeijan joukkoja siten, että kokonaisvoima alueella oli noin 12 000 sotilasta ajoneuvoineen ja materiaaleineen.²²⁹ Pieni osa joukoista on voitu siirtää alueelle helikoptereilla, mutta nämä luvut kuvannevat sitä joukkojen siirron kapasiteettia, joka Venäjältä Etelä-Ossetiaan kulkevalla tunnelilla on.

Kirgisiassa Venäjällä on Kantista vuoteen 2054 asti vuokrattu 999. lentotukikohta. Tukikohtaan sijoitettujen joukkojen ja kaluston määrä on vaihdellut jonkin verran vuosien varrella, mutta suurusluokka on noin 500–1 000 sotilasta sekä kolmetoista Su-25- ja kaksi Mi-8-konetta.²³⁰ Tukikohtaan on ollut sijoitettuna ainakin ajoittain Maahanlaskujoukkojen kompanioita ja erikoisjoukkoja,²³¹ mutta pääosa henkilöstöstä liittyy todennäköisesti ilmakomponentin tukitoimintoihin. Aikaisemmin tukikohtaan on ollut sijoitettuna esimerkiksi Su-25:n eri versioista sekä Su-27- ja An-26-tyyppien lentokoneita.²³²

Kantin lentokentän päällystetty kiitorata on 2 700 metriä pitkä.²³³ Sinne on näin ollen mahdollista laskeutua Kuljetusilmavoimien Il-76- ja An-22-tyypin kuljetuskoneilla, mutta täydessä kuormassa oleville An-124-tyypin koneille kiitorata on hieman liian lyhyt. Kirgisiassa olevien venäläisjoukkojen huoltaminen ja tarvittaessa lisävoiman sinne projisoiminen on tarkoituksenmukaista toteuttaa pääasiassa ilmateitse. Vaikka Kazakstan antaisikin siirtää joukkoja ja materiaaleja maitse alueensa läpi, venyy matka Venäjän ja Kazakstanin rajalta Kantiin noin 1 500–2 500 kilometriin.

Transnistriassa toimii venäläinen rauhanturvajoukko.²³⁴ Joukon toiminta alueella perustuu virallisesti Transnistrian hallinnolta saatuun lupaan, eikä Venäjä maksa toiminnoistaan vuokraa.²³⁵ Joukon vahvuus on noin 1 500 sotilasta, joista noin 400 varsinaisia rauhanturvaajia. Joukolla on oletettavasti käytössään muutamia Mi-24- ja Mi-8-helikoptereita.²³⁶

Transnistria on Moldovan ja Ukrainan välissä ilman maayhteyttä Mustallemerelle. Vuonna 2015 Ukraina purki Venäjän kanssa voimassa olleen sopimuksen, joka salli Venäjän siirtää

²²⁸ Lavrov (2011), s. 35–36.

²²⁹ Cohen, Ariel & Robert E. Hamilton: *The Russian Military and the Georgia War: Lessons and Implications*. Strategic Studies Institute. (2011), s. 10–11; Gayday, Aleksey: *Reform of The Russian Army. Russia's New Army*. Barabanov, Mikhail (ed.). Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST). Moscow, Russia. 2011. s. 19–20.

²³⁰ Barabanov (2010), s. 24–26; Baranets (2012); *The Military Balance* (2017), s.209.

²³¹ Barabanov (2010), s. 24–26.

²³² Sama.

²³³ World Aero Data: *Kant*. Luettu 4.11.2017 [<http://worldaerodata.com/wad.cgi?id=KG00002&sch=UAFW>].

²³⁴ Norberg, Westerlund & Franke (2014), s. 46–47.

²³⁵ Barabanov (2010), s. 24–26; Baranets (2012).

²³⁶ *The Military Balance* (2017), s. 210.

joukkojaan Transnistriaan Ukrainan läpi. Näin ollen Venäjä on joutunut rotatoimaan rauhanturvajoukkojaan alueelle Moldovan pääkaupungin, Chisinaun, lentokentän kautta. Tämä ei ole ollut aivan ongelmatonta, ja Moldova on toisinaan kääntänyt venäläissotilaita, joiden se ei ole tulkinnut kuuluvan hyväksymäänsä, noin 500 hengen vahvuiseen rauhanturvajoukkoon.²³⁷ Transnistrian pääkaupungissa Tiraspolissa on noin 20 vuotta sitten käytöstä poistettu lentokenttä, jota venäläiset kunnostivat vuosina 2012–2013. Kentän on esitetty olevan sellaisessa kunnossa, että sinne voisi laskeutua kuljetuslentokoneilla.²³⁸ Esimerkiksi Google Maps -karttapalvelun perusteella Tiraspolin lentokentän kiitorata on noin 2,5 kilometriä pitkä, joten sinne pystyy laskeutumaan Kuljetusilmavoimien Il-76- ja An-22-kuljetuskoneilla, mutta täydessä kuormassa olevalle An-124:lle kiitotie on liian lyhyt. Ilmateitse toimimista hankaloittaa myös se, että poliittisista kiistoista johtuen Moldova ja Ukraina voivat kieltää Venäjältä ilma-tilansa käytön Transnistriaan lentämiseen.

Tadžikistanissa sijaitsee Venäjän asevoimien 201. Sotilastukikohta (ven. 201-я военная база), jonka toiminnot sijaitsevat pääkaupunki Dušanben lisäksi Kulobissa ja Qurgonteppassa. Lisäksi Venäjän ilmavoimien koneita on ollut sijoitettuna Dušanben länsipuolella olevaan Ainin lentotukikohtaan (osassa lähteistä 6976. Hissorin lentotukikohta), ja maiden välillä on käyty sopimusneuvotteluja tukikohdan liittämistä 201. Sotilastukikohdan kokonaisuuteen.²³⁹ Alueella olevien joukkojen vahvuus on noin 4 000–5 000 sotilasta, mikä viittaa noin prikaatin kokoiseen joukkoon, jonka pääkalusto muodostuu T-72- ja BMP-2-panssari-vaunuista sekä BTR-80-panssariajoneuvoista. Joukolla on myös tykistöä, kuten 220 millimetrin raketinheittäjiä.²⁴⁰ Aininin lentotukikohtaan on sijoitettuna Mi-24- ja Mi-8-helikoptereita sekä Barabanovin mukaan myös muutamia Su-25-maataistelukoneita.²⁴¹

Aininin lentokentän päällystetty kiitorata on noin 2 500 metriä pitkä.²⁴² Sinne pystyy näin ollen laskeutumaan Kuljetusilmavoimien Il-76- ja An-22-kuljetuskoneilla. Tadžikistaniin kulkee Venäjältä myös junarata Uzbekistanin läpi, mutta sen käyttöä ovat ajoittain häirinneet Tadžikistanin ja Uzbekistanin poliittiset kiistat. Venäjä ehdotti vuonna 2013 CSTOn huippu-

²³⁷ Baker, Mark: *With Russia Boxed In, Frozen Transdnier Conflict Could Heat Up*. 30.5.2015. Luettu 4.11.2017 [https://www.rferl.org/a/with-russia-boxed-in-frozen-transdnier-conflict-could-heat-up/27044816.html].

²³⁸ Kucera, Joshua: *Russian Troops In Transnistria Squeezed By Ukraine And Moldova*. 25.5.2015. Luettu 4.11.2017 [http://www.eurasianet.org/node/73586]; Minzazari, Dumitru: *Russian Military Developments in Transnistria Worry Moldovan Officials*. 26.10.2012. Luettu 4.11.2017 [https://jamestown.org/program/russian-military-developments-in-transnistria-worry-moldovan-officials/].

²³⁹ Barabanov (2010), s. 24–26; Kuchera, Joshua: *Russia Announces Intent to Establish Air Base in Tajikistan*. 2.1.2017. Luettu 30.10.2017 [http://www.eurasianet.org/node/81826]; The Military Balance (2017), s.225.

²⁴⁰ The Military Balance (2017), s. 225.

²⁴¹ Barabanov (2010), s. 24–26; The Military Balance (2017), s. 225.

²⁴² World Aero Data: *Gissar*. Luettu 5.11.2017 [http://worldaerodata.com/wad.cgi?id=TI00007].

kokouksessa Venäjä–Kazakstan–Kirgisia–Tadžikistan-junaradan rakentamista, mikä mahdollistaisi muun muassa Uzbekistanin kiertämisen, mutta toistaiseksi projekti ei ole saanut laajaa kannatusta.²⁴³ Venäjältä pääsee Tadžikistaniin myös maanteitä pitkin, mutta matka on vielä pidempi kuin Kirgisiaan, joten se ei ole kovin toimiva vaihtoehto maassa olevien joukkojen täydentämiseksi tai lisäjoukkojen alueelle kuljettamiseksi.

Syyrian Tartusissa on ollut vuodesta 1971 asti Venäjän/Neuvostoliiton Sotalaivaston logistinen huoltotukikohta (720. täydennys- ja huoltotukikohta). Satamalla on ollut merkittävä rooli Venäjän Syyrian operaatiossa, koska esimerkiksi syksyn 2015 aikana satamaan toimitettiin sotilas- ja siviilialuksilla lähes 230 000 tonnia materiaaleja. Vertailun vuoksi Kuljetusilmavoimilla samassa ajassa kyettiin siirtämään vain vajaat 14 000 tonnia materiaaleja. Venäjä ja Syyria solmivat alkuvuodesta 2017 sataman käyttöön liittyvä sopimuksen, joka muun muassa sallii Venäjän tuoda satamaan aikaisemman kahden aluksen sijaan 11 sota-alusta mukaan luetuna ydinkäyttöiset alustyypit.²⁴⁴ Syyrian hallinnon kanssa vuoden 2015 syksyllä tehdyn sopimuksen seurauksena Venäjä otti käyttöönsä myös Hmeimimin lentotukikohdan.²⁴⁵ Molempien tukikohtien käyttösopimus on voimassa vuoteen 2066 asti 25 vuoden jatko-optiolla.²⁴⁶

Hmeimimin lentokentällä on ollut enimmillään sijoitettuna maaliskuussa 2016 kahdeksan Su-34- ja neljätoista Su-24M-rintamapommittajaa, kaksitoista Su-25SM/UBM-maataistelukonetta, neljä Su-30SM- ja kolme Su-35S-monitoimihävittäjää sekä kolmetoista helikopteria (eri vaiheissa Mi-24P, Mi-8AMTSh, Mi-35M, Mi-28N, Ka-52). Tukikohtaan on ollut aikaisemmissa vaiheissa sijoitettuna myös Il-20- ja Tu-214R-tiedustelukoneita. Lisäksi sinne pysyy laskeutumaan Kuljetusilmavoimien Il-76- ja An-124-kuljetuskoneilla.²⁴⁷ Venäläisjoukkojen kokonaismäärä Syyriassa on ollut ainakin enimmillään noin 4 000 sotilasta, sillä Hmeimimiin on ollut sijoitettuna myös maavoimakomponentti, jonka kalustona ovat olleet muun muassa T-90-taistelupanssarivaunut, BTR-82-kuljetuspanssariajoneuvot, vedettävää tykistöä,

²⁴³ Ergasheva, Zarina: *Russia offers construction of railway to Tajikistan via Kazakhstan and Kyrgyzstan*. 3.10.2013. Luettu 5.11.2017 [<https://news.tj/en/news/tajikistan/economic/20131003/russia-offers-construction-railway-tajikistan-kazakhstan-and-kyrgyzstan>]; *Eurasia Daily: Central Asian Rail Crossroad*. 16.8.2015. Luettu 5.11.2017 [<https://eadaily.com/en/news/2015/08/16/central-asian-rail-crossroad>].

²⁴⁴ *Deutsche Welle: New Russia-Syria accord allows up to 11 warships in Tartus port simultaneously*. 20.1.2017. Luettu 5.11.2017 [<http://www.dw.com/en/new-russia-syria-accord-allows-up-to-11-warships-in-tartus-port-simultaneously/a-37212976>].

²⁴⁵ Barabanov (2010), s. 24–26; Novichkov, N.N.; D.I. Fedyushko, V.V. Kostin & L.M. Milovanova: *Russian Weapons in Syrian Conflict*. Polovkin, Valery (ed.). Magistral Printing House. LLC Status Russia. Moscow. 2017, s. 20–21, 109.

²⁴⁶ *Deutsche Welle* (2017).

²⁴⁷ Novichkov et al. (2017), s. 22; *The Military Balance* (2017), s. 224.

raskaita raketinheittämiä, Iskander-tykistöohjuksia sekä ilmatorjuntajärjestelmiä (S-400 ja S-300V4).²⁴⁸

Kokonaisuutena todettakoon, että vaikka Venäjän ulkomailla oleviin tukikohtiin sijoitetut joukot ovat keskenään samaa suuruusluokkaa, ovat tukikohdat voiman projisoinnin näkökulmasta erilaisia. Merkittävin ero liittyy siihen, onko käytössä sotilaskäyttöön kelpaava lentokenttä. Tukikohdat kohdat tarjoavat sotilaallisen voiman projisoinnille lisäulottuvuutta kolmella eri tavalla: (1) tukikohdat, joihin voidaan merkittävässä määrin siirtää joukkoja vain maitse, ja joista niitä näin ollen voidaan käyttää vain maaoperaation toteuttamiseen, (2) tukikohtia, joiden lentokentät mahdollistavat joukkojen alueelle tuomisen myös ilmaitse sekä tarvittaessa käyttämisen myös ilmaoperaatioihin ja (3) tukikohdat, joihin Sotalaivasto voi tukeutua.

Etelä-Ossetia on tarkastelluista kohteista ainoa, johon joukkoja voidaan siirtää merkittäviä määriä ainoastaan maitse, mikä tarkoittaa myös sitä, että joukoilla mahdollisesti toteutettava operaatiokin suuntautuisi maitse, eli käytännössä Georgiaan. *Abhasiaan* voidaan joukkoja tuoda sekä maitse, ilmoitse että meritse, mutta käytännössä myös niitä voitaisiin järkevästi käyttää pääasiassa vain maitse Georgian suuntaan. *Armenia, Tadžikistan, Kirgisia ja Transnistria* ovat voiman projisoinnin näkökulmasta hyvin samankaltaisia siinä mielessä, että kaikissa lentokenttä mahdollistaa joukkojen alueelle kuljettamisen ilmaitse, minkä jälkeen projisoitua voimaa voidaan haluttaessa käyttää joko ilmakuljetteisesti tai maitse. *Syyria* on tarkasteltavista tukikohdista kauimpana, ja siten voiman projisoinnin näkökulmasta haastavin. Toisaalta Latakian alueella olevat satama ja lentokenttä mahdollistavat sen, että alueelle saadaan siirrettyä joukkoja sekä mereltä että ilmasta, jonka jälkeen niitä voidaan haluttaessa käyttää niin maa-, meri- kuin ilmaoperaatioon liittyen.

Venäjällä on kaikkiin ulkomailla oleviin tukikohtiinsa pitkät voimassa olevat sopimukset, joten ne tulevat todennäköisesti myös säilymään. Uusien tukikohtien avaamisesta on ajoittain ollut uutisia, kuten esimerkiksi Valko-Venäjälle kaavaillun lentotukikohdan kohdalla.²⁴⁹ On mahdollista, että Venäjä neuvottelee itselleen uusia tukikohtasopimuksia esimerkiksi Keski-Aasiaan, Afrikkaan tai Etelä-Amerikkaan. Tällöin sopimukset ovat todennäköisesti luonteeltaan lentokoneiden tai laivojen vierailuoikeuksiin, eivät joukkojen pysyvään sijoittamiseen, liittyviä. Johtuen Venäjän ja länsimaiden poliittisten suhteiden tämänhetkisestä tilasta tuki-

²⁴⁸ The Military Balance (2017), s. 224.

²⁴⁹ Belarusian Telegraph Agency (BELTA): *Lukashenko: No need for a Russian air base in Belarus*. 3.2.2017. Luettu 16.11.2017 [<http://eng.belta.by/politics/view/lukashenko-no-need-for-a-russian-air-base-in-belarus-98468-2017/>].

kohtien perustaminen uusiin maihin esimerkiksi Euroopassa on epätodennäköistä. Uusien, pysyviä joukkoja sisältävien tukikohtien perustaminen lienee mahdollista esimerkiksi pohjoiseen tai koilliseen Afrikkaan, mikäli länsimaiden läsnäolo alueella ei sitä estä ja Venäjä katsoo sen omille intresseilleen tarpeelliseksi.

Tässä tutkimuksessa ei ole tarkoitus tutkia niitä aikeita tai syitä, joita Venäjällä olisi sotilaallisen voiman projisointiin tai käyttöön. On kuitenkin syytä tuoda esiin, että länsimaisessa tutkimuksessa esitetään melko usein, että Venäjä voisi käyttää ulkomailla olevia tukikohtiaan myös kyseisen maan haltuunottoon. Esimerkkinä käytetään Krimin valtausta, jossa Venäjä hyödynsi, muun muassa poliittisten ja maantieteellisten seikkojen lisäksi, alueelle sijoitettuja sekä niitä vahventamaan tuotuja joukkoja yllätyshyökkäyksen omaisesti niemimaan haltuunotossa.²⁵⁰ Vastaavaa uhkaa on viime vuosien arvioissa esitetty kohdistuvan niihin maihin, joissa on venäläistukikohtia.²⁵¹ Tässä tutkimuksessa määritellyn voiman projisointikyvyn näkökulmasta Venäjän ulkomailla olevien tukikohtien rooli on kuitenkin sotilaallisen voiman käytön mahdollistava. Tukikohdat tarjoavat maantieteellistä ulottuvuutta ja logistista pitkäkestoisuutta, mikäli Venäjä haluaa toimeenpanna sotilasoperaation jollakin tukikohtia lähellä olevalla alueella. Lopuksi on vielä todettava, että tutkimuksen aineiston perusteella ei ollut mahdollista luoda selkeää kuvaa siitä, miten paljon nykyisiä ryhmyksiä suurempien joukkojen tukeutumisen tämänhetkiset tukikohdat mahdollistavat. Tämä on olennainen yksityiskohhta, kun pohditaan voiman kasvattamisen mahdollisuuksia.

5.2 Kuljetusilmavoimat

Viimeistään Venäjän sotilaalliset toimet Syyriassa ovat osoittaneet, että se kykenee toteuttamaan sotilasoperaation oman alueensa ulkopuolella myös muualla kuin entisen Neuvostoliiton alueella. Perinteisesti Venäjän on nähty olevan pakotettu tukeutumaan pääasiassa rautateiden käyttöön siirtäessään sotilaallisia suorituskykyjä paikasta toiseen. Syyriassa on kuitenkin nähty, että merellisen kuljetuskyvyn lisäksi myös ilmavoimien kyky ylläpitää riittävän korkeaa operatiivista tempoa ja logistista tukea on parantunut aikaisemmasta.²⁵² Voiman projisointikyvyn käsitteen näkökulmasta Kuljetusilmavoimien olennaisimpia ominaisuuksia ovat lentokonekaluston kapasiteetti ja suorituskyky. Kyse on siitä, kuinka paljon kyetään kerralla siir-

²⁵⁰ Kofman, Michael; Katya Migacheva, Brian Nichiporuk, Andrew Radin, Olesya Tkacheva & Jenny Oberholzer: *Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine*. RAND Corporation. California. 2017, s. 5–31.

²⁵¹ Norberg, Westerlund & Franke (2014), s. 45–48.

²⁵² Westerlund & Norberg (2016), s. 70.

tämään voimaa haluttuun paikkaa ja kyetäänkö sitä täydentämään. Varsinainen ”asevaikutus” tulee tässä tapauksessa siirrettävien joukkojen, kuten maahanlaskujoukot, kautta.

Kuljetusilmavoimat ovat Venäjän asevoimien keskusjohdon alainen sotilasjoukko. Kuljetusilmavoimien päätehtävä on tukea kuljetuksin muiden joukkojen ja materiaalien siirroissa esimerkiksi rauhaturva- tai vihollisen selustassa tapahtuvissa operaatioissa.²⁵³ Venäjällä käytössä oleva ilmakuljetuskalusto on varsin kirjavaa. Kuljetusilmavoimien kevyitä konetyyppejä ovat esimerkiksi An-26, An-72 ja An-140 ja keskiraskas konetyyppi An-12. Raskaita kuljetuskonetyyppejä ovat An-124, An-22 ja Il-76.²⁵⁴ Tämän tutkimuksen laajuuden huomioiden kaikkien konetyyppien suorituskykyjä ei ole mahdollista tutkia perusteellisesti, joten tässä alaluvussa keskitytään kolmeen viimeksi mainittuun raskaaseen kuljetuskonetyyppiin. Niiden suorituskykyjä tutkimalla saadaan selville, millaiseen Kuljetusilmavoimien suorittavaan sotilaallisen voiman projisointiin Venäjän enimmillään kykenee. Näin ollen voidaan olettaa, että kevyemmällä kalustolla tehtävät suoritukset ovat mittasuhteiltaan vaatimattomampia. Samalla on hyvä tuki huomioida, että johtuen esimerkiksi käytettävien kiitoratojen pituuksista, kevyemmän kuljetuskaluston käyttö voi olla joskus riittävä ja tarkoituksenmukaisin vaihtoehto jonkin operaation toteuttamiselle.

Valittujen konetyyppien kapasiteetin ja suorituskyvyn olennaisimpia ominaisuuksia ovat toimintasäde, nousuun ja laskuun tarvittavan paikan ominaisuudet sekä kuljetuskapasiteetti niin massan, henkilömäärän kuin koneen kyytiin fyysisien mittojensa puolesta sopivan kaluston osalta. Butowskin mukaan konetyyppien toimintasäteet ovat seuraavat: An-22:n toimintasäde täydessä kuormassa on 3 700 kilometriä (tyhjänä 9 500 kilometriä), Il-76:n 3 800 kilometriä (tyhjänä 7 800 kilometriä) ja An-124:n 4 650 kilometriä (14 200 kilometriä).²⁵⁵

Nousu- ja laskupaikkojen ominaisuuksista merkittävimpiä ovat käytössä olevan kiitoradan pituus ja laatu. Butowskin mukaan An-22 ja Il-76 pystyvät käyttämään päällystämättömiä kiitoteitä. An-124 on maailman raskain kuljetuskone, joten oletettavasti sen toiminta perustuu päällystettyjen kiitoteiden käyttöön. Nousuun täydessä kuormassa An-22 tarvitsee 1 460 metrin (tyhjänä 800–100 metrin)²⁵⁶, Il-76-kone 1 700 metrin (tyhjänä 850 metrin)²⁵⁷ ja

²⁵³ Министерство обороны Российской Федерации Luettu 15.1.2018 [https://structure.mil.ru/structure/forces/air/structure/aircraft.htm].

²⁵⁴ Butowski, Piotr: *Russia's Warplanes. Volume 2. Russian-made Military Aircraft and Helicopters Today*. Harpia Publishing. Czech Republic. 2016, s. 120–150; *Russian Military Power Report 2017*. Defense Intelligence Agency. Luettu 24.10.2017 [www.dia.mil/Military-Power-Publications]. 2017, s. 59–60.; *The Military Balance (2017)*, s. 217.

²⁵⁵ Butowski (2016), s. 120–150.

²⁵⁶ Авиабаза: Ан-22. Luettu 20.12.2017 [http://www.airbase.ru/alpha/rus/a/an/22/].

²⁵⁷ Авиапорт: Ил-76 МД. Luettu 20.12.2017 [https://www.aviaport.ru/directory/aviation/il76-md/].

An-124-kone 3 000 metrin (tyhjänä 2800 metrin) kiitoradan. Vastaavasti täydessä kuormassa laskeutumiseen tarvittavat kiitoradat ovat pituudeltaan An-22:lla 1 040 metriä, Il-76:lla 900–1 000 metriä ja An-124:llä 3 000 metriä.²⁵⁸ Voiman projisoimisen – joukkojen ulkomaille kuljettamisen – näkökulmasta olennaisimpia lukuja ovat maksimikuormassa laskeutumiseen ja tyhjänä nousemiseen tarvittavat kiitoteiden pituudet.

Käsiteltävien konetyyppien suuruusjärjestys pienimmästä kuljetuskapasiteetista suurimpaan on Il-76, An-22 ja An-124. Il-76 kykenee kuljettamaan 48 tonnin kuormaa, joka voi koostua muun muassa 126 Maahanlaskujoukkojen sotilaasta varusteineen tai 245 sotilaasta ilman isoja varustemääriä. Kone kykenee siirtämään myös pienimpiä panssarivaunumalleja, ja pudottamaan materiaalia joko korkealta tai 3–5 metrin korkeudesta. An-22:n maksimikuorma on 60 tonnia, joka voi koostua esimerkiksi 151 Maahanlaskujoukkojen sotilaasta varusteineen tai melkein 300 sotilaasta ilman varusteita. Koneella voidaan kuljettaa ja pudottaa esimerkiksi raskaita ajoneuvoja ja ohjusjärjestelmiä. An-124:n enimmäiskuljetuskapasiteetti on 120 tonnia. Se kykenee kuljettamaan esimerkiksi taistelupanssarivaunuja ja muita raskaita asejärjestelmiä, Mi-24-taisteluhelikoptereita sekä ISO-standardin mukaisia merikontteja.²⁵⁹

Varsinkin mahdollisiin suurempiin voiman projisointioperaatioihin liittyen olennaista on myös Venäjän asevoimien käytössä olevien kuljetuskoneiden lukumäärä. Käytössä olevien lähteiden esittämät lukumäärät vaihtelevat jonkin verran, mikä saattaa johtua esimerkiksi tietojen epätarkkuudesta tai siitä, että osa koneista on ajoittain poissa käytöstä esimerkiksi huoltojen takia. An-22- ja An-124-tyyppien koneita Venäjällä on käytössään yhteensä 10–15 kappaletta ja Il-76-tyyppisiä noin 100 kappaletta.²⁶⁰ Butowski on arvioinut, että Il-76 koneita olisi jopa 120, mutta että niistä kerrallaan toiminnassa olisi noin 80 konetta. Lisäksi Venäjän muilla valtiollisilla toimijoilla on hänen mukaansa noin 20 Il-76-konetta.²⁶¹ Raskaat kuljetuskoneet on tällä hetkellä ryhmitettynä viiteen lentorykmenttiin, joista yksi on sijoitettuna Keski-sotilaspiirin, yksi Eteläisen sotilaspiirin ja kolme Läntisen sotilaspiirin alueille.²⁶² Koneita on kuitenkin helppo liikutella paikasta toiseen, joten tätä ryhmittelyä ei pidä tulkita operatiivisia käyttömahdollisuuksia rajoittavaksi tekijäksi.

²⁵⁸ Butowski (2016), s. 120–150.

²⁵⁹ Sama.

²⁶⁰ The Military Balance (2017), s. 217; Tuovinen, Jussi; Tomi Iikkanen, Rami Lindström, Jyri Mattila ja Petteri Puusa: Venäjän ilmavoimien kehitysnäkymät. *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*. Kesseli, Pasi (toim.) Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5. 2016, s. 206.

²⁶¹ Butowski (2016), s. 139–150.

²⁶² Norberg et al. (2016), s. 32–33; The Military Balance (2017), s. 217.

Käytännössä Kuljetusilmavoimien kyky kuljettaa esimerkiksi Maahanlaskujoukkoja tällä hetkellä rajoittuu yhden rykmentin siirtämiseen ajoneuvoineen kerrallaan. Tämä perustuu siihen, että komppanian henkilöstön, materiaalin ja kuuden BMD-tyypin panssarivaunun kuljettaminen vaatii kuusi Il-76-tyypin kuljetuskonetta. Tarvittaessa myös vaunut pystytään pudottamaan laskuvarjoilla siten, että niiden miehistö on vaunujen sisällä. Esimerkiksi vuonna 2008 98. Maahanlaskudivisioona toteutti harjoituksen, jossa pudotettiin 800-henkinen pataljoona 32 ajoneuvon kanssa ilmasta. Tällaista toteutusta on pidetty mahdollisena interventio-operaation ensimmäisenä vaiheena.²⁶³

Se, millaisia joukkoja tai mitä kalustoa Kuljetusilmavoimilla projisoitaisiin, riippuu luonnollisesti toteutettavasta operaatiosta. Norbergin ja kumppaneiden mukaan esimerkiksi Syyrian operaationsa maakomponentissa Venäjä on käyttänyt niin Merijalkaväen, Ilmarynnäkköjoukkojen kuin Maavoimien joukkoja. Krimin haltuunotossa Maahanlaskujoukoilla oli merkittävä rooli ja ne ovat Venäjän nopean toiminnan joukkojen kehittämisen ytimessä.²⁶⁴ Kuljetusilmavoimien avulla tuotettavaan voiman projisointikykyyn liittyen tarkastellaan seuraavaksi Venäjän asevoimien Maahanlaskujoukkojen (ven. *Воздушно-десантные войска*) suorituskykyjä. Näin saadaan luotua esimerkinomainen kuva Kuljetusilmavoimien ja niiden avulla kuljetettavan joukon suorituskyvyn kokonaisuudesta ja oletettavasti se on samansuuntainen kuin esimerkiksi samankokoisella Merijalkaväkijoukolla vastaavassa tehtäväkentässä.

Maahanlaskujoukot ovat asevoimien johdon alainen itsenäinen aselaji. Se tehtäviin kuuluvat muun muassa syvällä vihollisen alueella toteutettavat operaatiot, joiden tarkoituksena on häiritä ja tuhota vihollisen johtamisjärjestelmään, täsmäaseisiin ja reserveihin liittyviä joukkoja ja toimintoja. Maahanlaskujoukkoja voidaan käyttää myös sivustojen suojaukseen ja maahanlaskujen ja murtojen torjuntaan.²⁶⁵ Maahanlaskujoukkojen kokonaisvahvuus on arvioiden mukaan noin 34 000–45 000 sotilasta.²⁶⁶ Joukot on jaettu kahteen maahanlaskudivisioonaan (106. Tulassa, 98. Ivanovossa), kahteen ilmarynnäkködivisioonaan (7. Novorossiiskissa, 76. Pihkovassa), neljään ilmarynnäkköprikaatiin (11. Sosnovyi Borissa, 31. Uljanovskissa, 56. Kamyšinissa, 83. Ussurijskissa) sekä erikoisjoukkoprikaatiin (45. Kubinkassa).²⁶⁷ Varsinais-

²⁶³ Thornton, Rod: *Organizational Change in the Russian Airborne Forces: The Lessons of the Georgian Conflict*. U.S. Army War College. Strategic Studies Institute. Luettu 25.10.2017 [www.StrategicStudiesInstitute.army.mil]. 2011, s. 38–39, 45, 52.

²⁶⁴ Norberg et al. (2016), s. 36, 55.

²⁶⁵ Министерство обороны Российской Федерации Luettu 24.10.2017 [http://structure.mil.ru/structure/forces/airborne.htm].

²⁶⁶ Norberg et al. (2016), s. 36.

²⁶⁷ Norberg et al. (2016), s. 36; *Russian Military Power Report* (2017), s. 55–56.

ten maahanlasku- ja ilmarynnäkkörykmenttien lisäksi edellä mainittujen joukkojen kokoonpanoihin kuuluu tykistö-, ilmatorjunta-, viesti-, pioneeri- ja huoltojoukkoja.²⁶⁸

Maahanlasku- ja ilmarynnäkköyksiköiden pääasiallinen ero on se, että ensimmäiset voidaan pudottaa ilmasta kokonaisuudessaan, kun jälkimmäisistä enintään pataljoona voidaan pudottaa ilmasta ja loppuosa joukosta siirretään ilmakuljetteisesti paikasta toiseen. Käyttöperiaate voi olla näin ollen se, että joukkotyypistä riippuen esimerkiksi pataljoona pudotetaan ilmasta kalustoineen tai ilman sitä, joukko ottaa haltuun laskeutumisaikaksi kelpaavan alueen, jolle lasketaan joukon loppuosa ilmakuljetteisesti.²⁶⁹

Georgian sodassa Maahanlaskujoukkojen rooli oli merkittävä. Etelä-Ossetian puolelle ryhmitettiin kaksi rykmenttiä 76. divisioonasta ja yksi rykmentti 98. divisioonasta. Nopeimmin alueelle siirtyi kaksi pataljoonaa 76. divisioonasta, jotka ilmakuljetettiin 2 000 kilometrin päästä Pihkovasta Pohjois-Ossetiaan 24 tunnissa käskystä. Abhasian puolelle oli siirretty taisteluiden viidenteen päivään mennessä yhteensä kahdeksan Maahanlaskujoukkojen pataljoonaa.²⁷⁰ Joukkojen siirtoihin käytettiin yhteensä noin 60:tä Il-76-, An-22- ja An-124-tyyppien kuljetuskonetta. Vaikka venäläisjoukot eivät kohdanneet Georgian sodassa merkittävää vastarintaa, antavat Maahanlaskujoukkojen suorittamat, jopa 60 kilometrin syvyyteen ulottuneet iskut sekä sataman, sotilastukikohtien ja -lentokenttien valtauksat kuvan siitä, millaisiin tehtäviin joukkoja voidaan käyttää.²⁷¹

Georgian sota paljasti muiden Venäjän asevoimien joukkojen tavoin puutteita myös Maahanlaskujoukkojen toiminnassa. Joukkojen nopea eteneminen johti siihen, että ne jäivät useassa tilanteessa vaille muiden maajoukkojen ja ilmavoimien suojaa. Niillä ei ollut nykyaikaisia viestivälineitä, miehittämättömiä ilma-aluksia, riittävää orgaanista ilmatorjunta-aseistusta eikä kykyä johtaa ilmavoimien tulta maasta käsin. Joukkojen käytössä olevat panssarivaunut olivat heikkoja panssarimiinoja vastaan eivätkä toisaalta tarjonneet riittävää suojaa georgialaisten panssarivaunuja tai panssarintorjunta-aseita vastaan. Sota osoitti kuitenkin sotilaiden ammattitaitoisuuden ja korkean koulutustason, nopean vasteajan sekä kyvyn siirtyä toiminta-alueelle hyvässä järjestyksessä ja taistella tehokkaasti.²⁷²

²⁶⁸ Lavrov (2011), s. 43–44; Thornton (2011), s. 71–73.

²⁶⁹ Lavrov (2011), s. 34.

²⁷⁰ Lavrov (2011), s. 35–36; Thornton (2011), s. 25–29.

²⁷¹ Lavrov (2011), s. 35–37.

²⁷² Thornton (2011), s. 25–29.

Vuonna 2010 yhteensä 150 Maahanlaskujoukkojen sotilasta kuljetettiin ilmateitse Kirgisiaan maassa puhjenneiden aseellisten levottomuuksien yhteydessä. Joukkojen tehtävän oli suojata Venäjän maassa olevia diplomaatteja ja Kantissa olevaa ilmavoimien tukikohtaa.²⁷³ Maahanlaskujoukkoja käytettiin myös Krimin haltuunottoon vuonna 2014 yhdessä Merijalkaväen ja Eteläisen sotilaspiirin erikoisjoukkojen kanssa. Venäjällä oli entuudestaan lupa käyttää alueen tukikohtia, joten osa joukoista oli alueella jo ennen operaation käynnistämistä.²⁷⁴ Maahanlaskujoukot myös harjoittelevat paljon, ja esimerkiksi lokakuussa 2017 Primorjen alueella Itä-Venäjällä järjestetyssä 83. ilmarynnäköprikaatin harjoituksessa noin 700 sotilasta sekä taisteluajoneuvoja pudotettiin laskuvarjoilla Il-76MD-tyypin kuljetuslentokoneista.²⁷⁵

Maahanlaskujoukkojen olemassaolo antaa mahdollisuuden Venäjä asevoimille toimeenpanna suhteellisen vahvoja maaoperaatioita nopeasti. Myös osa Maavoimien joukoista on korkean valmiuden joukkoja, mutta niiden kaluston ja materiaalin kuljettaminen perustuu rautatieyhteyksiin. Maahanlaskujoukkojen ilmakuljetteisuus mahdollistaa joukkojen nopeamman siirtämisen ja varsinkin paremman ulottuvuuden maan rajojen ulkopuolelle rautatiekuljetuksiin verrattuna. Joukot koulutetaan taistelemaan itsenäisesti, joten ne eivät tarvitse jatkuvaa muiden joukkojen tukea.²⁷⁶ Johtuen joukkojen jatkuvasta korkeammasta valmiudesta vastustajan tiedustelun on vaikeampi saada ennakkovaroitusta operaatioiden käynnistämisestä.²⁷⁷

Esimerkkinä Kuljetusilmavoimien käytöstä voiman projisointiin toimii Neuvostoliiton Afganistanin sota. Afganistanin hallinnon pyynnöstä Neuvostoliitto käynnisti loppuvuodesta 1979 sotilasoperaation. Neuvostojoukkoja siirtyi Afganistaniin myöhemmin maitse, mutta operaation alkuvaiheessa (24.–30.12) 103. Kaartin maahanlaskudivisioonaa otti haltuun Kabulin ja Bagramin lentokentät ja ilmarynnäköjoukot Kunduzin kentän. Ensin kohdealueille pudotettiin laskuvarjoilla noin pataljoonan verran joukkoja, minkä jälkeen pääosat ja kalusto tuotiin paikalle Il-76-, An-12- ja An-22-kuljetuskoneilla. Maajoukot saavuttivat muun muassa Kabulin kohtuullisen nopeasti, minkä jälkeen Neuvostoliitto ryhtyi täydentämään joukkojaan pääasiassa kuorma-autokuljetuksilla (75–80 % kuljetuksista) ilmakuljetusten (5–8 %) sijaan.

²⁷³ Вести: Российские десантники отправились на авиабазу в Киргизии 8.4.2015. Luettu 26.10.2017 [<https://www.vesti.ru/doc.html?id=351954#>]; Lavrov (2011), s. 47.

²⁷⁴ Giles, Keir: *Russia's 'New' Tools for Confronting the West Continuity and Innovation in Moscow's Exercise of Power*. Luettu 26.10.2017 [<https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/publications/2016-03-russia-new-tools-giles.pdf>] The Royal Institute of International Affairs. Chatham House. 2016, s. 15.

²⁷⁵ Уссурийский городской округ новости: В Приморье впервые проходят крупнейшие тактические учения ВДВ с десантированием тяжелой техники 19.10.2017. Luettu 16.11.2017 [<http://adm-ussuriisk.ru/allnews/news/10398-v-primore-vpervye-prohodyat-krupneyshie-takticheskie-ucheniya-vdv-s-desantirovaniem-tyazhelyoy-tehniki.html>].

²⁷⁶ Lavrov (2011), s. 46–47.

²⁷⁷ Thornton (2011), s. 59–60.

Maakuljetusten suojaamiseen sitoutui paljon joukkoja ja kalustoa.²⁷⁸ Sotilaallista voimaa ylläpidettiin alueella maitse tapahtuvan logistiikan turvin muun muassa siksi, että tuolloin Neuvostoliitto ja Afganistan olivat rajanaapureita. Vastaavan operaation toteuttaminen nykyään edellyttäisi Kuljetusilmavoimien pitkäjänteisempää käyttöä projisoidun voiman ylläpitoon.

Kokonaisuutena voidaan todeta, että Kuljetusilmavoimien suorituskyvyillä yhdistettynä Maahanlaskujoukkojen valmiuteen ja suorituskykyyn Venäjä kykenee projisoimaan sotilaallista voimaa rajojensa ulkopuolelle varsin nopeasti.²⁷⁹ Rykmentin kokoisen joukon²⁸⁰ voima on riittävä käynnistämään sotilasoperaation monenlaisissa, laajamittaisista sotaa alemmissa konflikteissa. Globaalissa mittakaavassa rajoittava tekijä on kuljetuskaluston toimintaetäisyys, joka on lentokonetyypistä riippuen noin 3 500–4 500 kilometriä täydessä kuormassa. Venäjän omien lentokenttien lisäksi Kuljetusilmavoimien avulla toteutettavan voiman projisoinnin ulottuvuutta lisää sen ulkomailla olevissa tukikohdissa (Armenia, Kirgisia, Tadžikistan, Syyria) olevat lentokentät.

Lännessä Kuljetusilmavoimien ulottuvuus kattaa koko Euroopan, lounaassa ja etelässä Hmeimimin lentotukikohta mahdollistaa toimimisen Algerian, Sudanin ja Somalian väliselle alueelle Pohjois-Afrikkaa sekä koko Lähi-itään. Aasiassa ulottuvuus riittää pääosaan manner-Aasiasta, mutta Tyynenmeren saarivaltioiden alueille ei. On mahdollista, että jossain tietyssä operaatiossa Venäjä neuvottelee kolmannen maan kanssa itselleen luvan käyttää tämän lentokenttiä, kuten tehtiin Iranin²⁸¹ kanssa Syyrian sotaan liittyen. Tällaiset lisäulottuvuutta tuovat sopimukset ovat kuitenkin hyvin tilannesidonnaisia, joten niiden tarkastelu tässä tutkimuksessa ei ole mahdollista.

Tulevaisuuden näkymien osalta todettakoon, että Venäjällä on käynnissä Kuljetusilmavoimien lentokonekaluston uudistamishanke. Il-76-koneita ollaan korvaamassa Il-76MD-90A-koneilla (osassa lähteistä Il-476), joita on tavoitteena olla valmiina vuoteen 2020 mennessä arviosta riippuen 39–110 kappaletta.²⁸² Lisäksi vuonna 2025 on tavoitteena toteuttaa ensimmäiset lennot kapasiteetiltaan Il-76:n ja An-124:n väliin sijoittuvalla Il-106-koneella. Kokonaistavoitteena on, että näillä koneilla kyettäisiin kuljettamaan kerralla yhden maahanlaskudi-

²⁷⁸ Runov, Valentin & The Russian General Staff: *The Soviet-Afghan War. How a Superpower Fought and Lost*. (eds. Grau, Lester W. & Michael A. Gress). University Press of Kansas. 2002, s. 10, 17–18, 31, 197–200, 282–283.

²⁷⁹ McDermott.(2013), s. 73–77.

²⁸⁰ Maahanlaskujoukkojen rykmentin vahvuus on noin 1500 sotilasta (O’Gorman, Rob: *Nobody, but us! Recent developments in Russia’s airborne forces (VDV)* 23.3.2016. Luettu 19.2.2018 [<https://www.openbriefing.org/publications/intelligence-briefings/nobody-but-us-recent-developments-in-russias-airborne-forces-vdv/>]).

²⁸¹ *Russian Military Power Report* (2017), s. 43–44

²⁸² Tuovinen et al. (2016), s. 212; *Russian military power report* (2017), s. 81.

visioonan kalusto.²⁸³ Maahanlaskujoukkojen vahvuutta on tavoitteena kasvattaa 60 000 soti-laaseen. Tämä tehdään lisäämällä joukkoihin tiedustelupataljoonia, panssarivaunukompanioita sekä ELSO- ja lennokkikomppanioita. Krimille vuonna 2017 perusteilla ollut maahanlaskupataljoona on tavoitteena laajentaa rykmentiksi.²⁸⁴ Tämän perusteella Venäjällä on tavoitteena kasvattaa hyvin koulutettujen ja korkeassa valmiudessa olevien joukkojen määrää, joita voidaan nopeasti liikuttaa esimerkiksi ilmoitse niin maan sisällä kuin tarvittaessa projisoida maan rajojen ulkopuolelle.

5.3 Lentotukialusosasto

Venäjän Sotalaivaston pinta-alusten ja meri-ilmavoimien tehtäviä ovat muun muassa sukellusvenetoiminnan suojaaminen, muiden sotilaskohteiden suojaaminen sekä viholliskohteiden tuhoaminen maalla ja merellä.²⁸⁵ Venäjän tällä hetkellä ainoa lentotukialus amiraali Kuznetsov on sijoitettuna Sotalaivaston Pohjoiseen laivastoon.²⁸⁶ Westerlundin ja Norbergin arvion mukaan aseellisessa kriisissä Kuznetsovin pääasiallinen tehtävä olisi monitoimilentokoneilla toteutettavan tulituen mahdollistaminen arktisella alueella.²⁸⁷ Voiman projisointikyvyn näkökulmasta olennaista on seuraavaksi tarkastella, millaisella ulottuvuudella Kuznetsovin avulla voidaan voimaa projisoida ja millaisia suorituskykyjä. Julkisessa keskustelussa Kuznetsovin käyttöarvoa verrataan usein Yhdysvaltojen vastaavaan kapasiteettiin, jolloin hämärtyy, mitä tällä suorituskyvyllä käytännössä voi saada aikaan.

Raskas tukialusristeilijä (ven. *тяжелый авианесущий крейсер*) Amiraali Kuznetsov otettiin käyttöön vuonna 1985.²⁸⁸ Sen, että neuvostoliittolaiset eivät nimenneet kyseisiä aluksiaan lentotukialuksiksi, esitetään johtuvan vuoden 1936 Montreux'n sopimuksesta, joka muun muassa kieltää lentotukialusten liikennöinnin Dardanellien (Bosporinsalmen) läpi.²⁸⁹ Perinteisesti neuvostoliittolaiset tukialukset rakennettiin Mustanmeren telakoilla, joten tämä nimeämispolitiikka mahdollisti alusten purjehtimisen salmen halki valmistumisensa jälkeen.²⁹⁰ Aluksen

²⁸³ Butowski (2016), s. 159–160.

²⁸⁴ Peltoniemi, Erkki: Venäjän asevoimareformi saapumassa maalisuoralle. *Sotilasaikakauslehti Toukokuu 5/2017*. Upseeriliitto. 2017, s. 50; Russian military power report (2017), s. 55–56.

²⁸⁵ Министерство обороны Российской Федерации Luettu 4.9.2017 [<http://structure.mil.ru/structure/forces/navy.htm>].

²⁸⁶ Norberg et al. (2016), s. 44.

²⁸⁷ Westerlund & Norberg (2016), s. 82.

²⁸⁸ Dean, Barry: *Kiev & Kuznetsov. Russian Aircraft Carriers*. Concord Publications Company. Hong Kong. 1993, s. 4.

²⁸⁹ 1936 Montreux Convention Regarding the Regime of the Straits. *The Law of Naval Warfare. A Collection of Agreements and Documents with Commentaries* (ed. Rozitti, Natalino). Martinus Nijhoff Publishers. Hollanti. 1988.

²⁹⁰ Potts, JR: *Admiral Kuznetsov (CV Project 1143-5/6) Conventionally-Powered Aircraft Carrier 7.8.2017*. Luettu 6.9.2017 [https://www.militaryfactory.com/ships/detail.asp?ship_id=Admiral-Kuznetsov]

toimintasäde on noin 7 000–15 000 kilometriä riippuen purjehdusnopeudesta.²⁹¹ Itsenäisen operoinnin mahdollinen kesto riippuu merkittävästi myös alusosastoon kuuluvien muiden alusten toiminta-ajoista ja -säteistä. Alusosaston kokoonpano voi luonnollisesti vaihdella, joten voiman projisointikyvyn näkökulmaan liittyen käsitystä aluksen mahdollistamasta maantieteellisestä ja ajallisesta ulottuvuudesta voidaan muodostaa perehtymällä aluksen suorittamiin operatiivisiin tehtäviin ja harjoituksiin.

Kuznetsov toteutti ensimmäisen operatiivisen purjehduksensa 23.12.1995–22.3.1996 (110 päivää), jonka aikana se purjehti kotisatamastaan Välimerelle. Purjehduksen aikana alus vieraili esimerkiksi Maltalla ja Syyriassa. Pääkalustona aluksella oli mukana kolmetoista Su-33- ja kaksi Su-25UTG-konetta sekä yhteensä yksitoista Ka-27- ja Ka-29-helikopteria. Lentokonepilotteja oli mukana 17 ja helikopterimiehistöjä 11. Alukselta käsin toteutettiin koko purjehduksen aikana yhteensä yli 500 lentoa lentokoneilla ja lähes 1 000 lentoa helikoptereilla. Enimmillään lentoja tehtiin yhden päivän aikana hieman yli 20. Itse tukialus kärsi purjehduksen aikana vakavista teknisistä ongelmista.²⁹² Ennen viimeisintä tehtäväänsä Venäjän Syyrian operaatioon liittyen Kuznetsov on suorittanut Välimerellä yhteensä neljä muuta operaatiota.²⁹³

Hieman erilaisen näkökulman aluksen toiminta-aikaan ja -säteeseen saa sen vuoden 2004 osallistumisesta sotaharjoitukseen Pohjois-Atlantilla. Tukialusosasto lähti siihen mennessä suurimmalla kokoonpanollaan Atlantille vuonna 2004 lokakuun loppupuolella²⁹⁴, ja palasi sieltä lokakuun loppuun²⁹⁵ mennessä. Lähteiden epämääräisyydestä huolimatta operaation voidaan arvioida kestäneen enintään kaksi viikkoa. Felgenhauerin mukaan osastoon kuului kaksi risteilijää, yksi hävittäjä, yksi tankkialus ja kaksi muuta tukialusta. Harjoitus ei sujunut ongelmitta, sillä sen aikana yksi Su-25-lentokone teki pakkolaskun Kuznetsovin kannelle, minkä lisäksi alus itse vuoti paluumatkan aikana voimakkaasti öljyä mereen. Ylipäätään har-

²⁹¹ Jane's by IHS Markit. Luettu 7.9.2017 [<http://janes.ihs.com/Janes/Display/1354274>].

²⁹² Климович, Анатолий: *Статья №12. Тяжелый авианесущий крейсер проекта 1143.5 «Адмирал Флота Советского Союза Кузнецов». Часть 3. В 90-е годы все думали, что пятая оперативная эскадра навсегда покидает Средиземное море 24.1.2014*. Luettu 6.9.2017 [<http://razgromflota.ru/statya-12-tyazhelyj-avianesushhij-krejser-proekta-1143-5-admiral-flota-sovetskogo-soyuza-kuznecov-chast-3-pyataya-operativnaya-eskadra-navsegda-pokidaet-sredizemnoe-more/>]; Гаврилов, Сергей: *История авианосца "Адмирал Кузнецов" наполнена драматичными событиями 21.10.2016*. Luettu 6.9.2017 [<http://russiahousenews.info/blogs/istoriya-avianosta-admiral-kuznetsov/>].

²⁹³ Ищенко, Сергей: *Сирии придется подождать «Адмирала Кузнецова» 16.1.2016*. Luettu 24.11.2017 [<http://svpressa.ru/war21/article/140240/>]. Kuznetsovin toinen purjehdus Välimerelle toteutettiin 5.12.2007–3.2.2008, kolmas 5.12.2008–27.2.2009, neljäs 6.12.2011–17.2.2012 ja viides 17.12.2013–17.3.2014.

²⁹⁴ Baev, Pavel K: *Vladimir Putin's naval rehabilitation challenge*. 6.12.2004. Luettu 15.11.2017 [<https://janes.ihs.com/Janes/Display/1195169>].

²⁹⁵ Felgenhauer, Pavel: *A Foolhardy Naval Exercise*. 2.11.2004. Luettu 15.11.2017 [<http://oldtmt.vedomosti.ru/sitemap/free/2004/11/article/a-foolhardy-naval-exercise/227277.html>].

joitus korosti hyvin tuolloista tilannetta, jossa Kuznetsovilta operoivan lentorykmentin lentäjät olivat päässeet harjoittelemaan kyseistä toimintaa hyvin vähän tai eivät lainkaan.²⁹⁶

Tukialusristeilijä Kuznetsovin viimeisin tehtävä kesti melkein neljä kuukautta (15.10.2016–8.2.2017), joista se toimi itäisellä Välimerellä Venäjän Syyrian operaatioon liittyen noin kahden kuukauden ajan (8.11.2016–6.1.2017). Tukialusosastoon kuului myös yksi risteilijä, kaksi sukellusveneentorjunta-alusta sekä tukialuksia.²⁹⁷ Alukselta käsin erilaisia kohteita vastaan Syyriassa toimivat Su-33- ja MiG-29K-lentokoneet sekä Ka-52-, Ka-27-, Ka-27PS- ja Ka-29-tyypin helikopterit. Venäläisten mukaan Kuznetsovilta käsin toteutettiin operaation aikana yhteensä 420 lentosuoritusta, joista 117 yöllä.²⁹⁸ Varsinaisten ilmaiskujen lisäksi hävitäjät muun muassa saattoivat Atlantin kautta lentäneitä Tu-95-pommikoneita, jotka kävivät laukaisemassa risteilyohjuksia Syyriaan.²⁹⁹ Länsimaisten lähteiden mukaan osa tukialukselta lentoon lähteneistä lentokoneista olisi lennetty Hmeimimin lentotukikohtaan, josta käsin ne olisivat jatkaneet toimintaansa lentotukialuksen sijaan.³⁰⁰ Venäjän sotilasjohdon ilmoituksen mukaan noin 84 % taistelulentäjistä sai lentokokemusta Syyrian operaation aikana.³⁰¹ Vaikka lähde ei sitä yksiselitteisesti kerro, tällä tarkoitetaan todennäköisesti tukialushävittäjärykmenttien lentäjiä.

Aluksen asejärjestelmät koostuvat ilma- ja pintamaaleja vastaan tarkoitetuista ilma- ja meritorjuntaohjuksista, niihin liittyvistä tutkajärjestelmistä sekä erilaisista kevyemmistä tykeistä ja konekivääreistä. Järjestelmistä merkittävimpiä ovat muun muassa P-700-meritorjuntaohjukset (SS-N-19) ja 3K95-ilmatorjuntaohjukset (SA-N-9).³⁰² Vaikka nämä järjestelmät eivät ole pelkästään oman toiminnan suojaamiseen tarkoitettuja, voiman projisoinnin näkökulmasta olennaisempaa on alukselta toimivaan kykenevien ilma-alusten määrä. Lähteestä riippuen ilma-alusten kokonaismäärä vaihtelee 40–52 välillä. Deanin mukaan alukselle mahtuu yhteensä enintään 40 lentokonetta ja helikopteria, jotka kaikki voidaan sijoittaa kannen alle. Muuta-

²⁹⁶ Baev (2004); Felgenhauer (2004).

²⁹⁷ *Deutsche Welle: Jets from Russia's aircraft carrier set to launch strikes on Syria.* 8.11.2016. Luettu 14.11.2017 [<http://www.dw.com/en/jets-from-russias-aircraft-carrier-set-to-launch-strikes-on-syria/a-36314992>]; Sputnik: *Russian Admiral Kuznetsov Aircraft Carrier Returns Home After Syria Mission.* 8.2.2017. Luettu 14.11.2017 [<https://sputniknews.com/military/201702081050471393-admiral-kuznetsov-syria-russia/>].

²⁹⁸ TASS: *Admiral Kuznetsov aircraft carrier's experience in Syria included in training programs.* 30.10.2017. Luettu 14.11.2017 [<http://tass.com/defense/973134>].

²⁹⁹ Raunu (2017), s. 41.

³⁰⁰ O'Connor, Sean; Jeremy Binnie & Tim Ripley: *Russian carrier jets flying from Syria, not Kuznetsov.* 28.11.2016. Luettu 14.11.2017 [<http://www.janes.com/article/65775/russian-carrier-jets-flying-from-syria-not-kuznetsov>].

³⁰¹ Peltoniemi (2017), s. 49–50.

³⁰² Dean (1993), s. 4, 34–35, 57–61; Jane's by IHS Markit. Luettu 7.9. 2017 [<http://janes.ihs.com/Janes/Display/1354274>].

mat verkkosivut puolestaan ilmoittavat määräksi 28 lentokonetta ja 24 helikopteria.³⁰³ Tuoreimpien lähteiden mukaan alukselle mahtuu 22 lentokonetta ja 17 helikopteria.³⁰⁴ Suuremmat luvut voivat selittyä esimerkiksi sillä, että koneita sijoitetaan kannen alla olevien paikkojen lisäksi myös kannelle. Voiman projisointikyvyn näkökulmasta olennaista on kuitenkin suuruusluokka, jonka riittävä tarkkuus on tuo 40–50 ilma-alusta.

Kuznetsovin varsinaisena hyötykuormana toimivat siltä käsin operoivat 100. ja 279. tukialushävittäjärykmentin (ven. *корабельный истребительный авиационный полк*) ilma-alukset. Jälkimmäinen on varustettu vanhemmilla, mutta elinkaaripäivitykseen menossa olevilla Su-33-tyypin koneilla, jotka on tarkoitettu pääasiassa ilmaherruushävittäjiksi ja ensimmäinen uusilla MiG-29K-monitoimihävittäjillä.³⁰⁵ Su-33:n (Su-27K) pääasiallinen käyttötarkoitus on ilmapuolustuksellinen. Sen toimintasäde on lentokorkeudesta riippuen 1 000–3 000 kilometriä ja sen aseistuksena on enintään 12 ilmasta ilmaan -ohjusta sekä 30 millimetrin konetykki. 279. rykmentillä on ollut enimmillään käytössä 21 lentokonetta, joista Butowski arvioi noin kolmanneksen rapistuneen lentokelvottomiksi.³⁰⁶ Su-33:n maalinsoitus- ja navigointijärjestelmät on lähitulevaisuudessa tarkoitettu päivittämään vastaavanlaisiksi kuin Syyriassa nähdyissä Su-24M2-koneissa.³⁰⁷ Mig-29K on monitoimihävittäjä, jonka toimintasäde on noin 1 800 kilometriä. Se voidaan varustaa yhteensä yhdeksällä ilmasta ilmaan tai ilmasta maahan -ohjuksella, minkä lisäksi siinä on 30 millimetrin konetykki.³⁰⁸ Mig-29K-koneita on 100. rykmentin käytössä 19 kappaletta.³⁰⁹

Esimerkiksi Syyrian operaation yhteydessä Kuznetsovilla havaitut helikopterit olivat käyttötarkoitukseltaan taistelu-, sukellusveneentorjunta sekä kuljetus- ja tulitukihelikoptereita. Ka-52 on taisteluhelikopteri, jonka toimintasäde on noin 460 kilometriä. Ka-52:n aseistukseen kuuluu 30 millimetrin konetykki, minkä lisäksi se voidaan varustaa niin ilma- kuin maamaaleja vastaan ohjuksilla tai raketeilla.³¹⁰ Ka-27 on sukellusveneentorjuntahelikopteri, jonka toimintasäde on enintään 700 kilometriä tai toiminta-aika tehtävätyypistä riippuen 1,5–3,5 tuntia. Kopteri voidaan varustaa torpedoilla, syvyyspommeilla ja veteen pudotettavilla sonopoi-

³⁰³ Dean (1993), s. 4; Белозеров, Александр: *Тяжелый авианесущий крейсер России «Адмирал Кузнецов», история и характеристики* 23.2.2017. Luettu 5.9.2017 [<https://militaryarms.ru/voennaya-texnika/voennye-korabli/avianosec-admiral-kuznesov/>]; Сайты Российской Военной Техники: *Тяжёлый авианесущий крейсер проекта 1143.5 "Адмирал Кузнецов"*. Luettu 5.9.2017 [http://www.rusarmy.com/vmf/an_pr_1143.5.htm].

³⁰⁴ *Russian Military Power Report* (2017), s. 68.

³⁰⁵ Jane's by IHS Markit. Luettu 7.9. 2017 [<http://janes.ihs.com/Janes/Display/1322754>]; *The Military Balance* (2017), s. 191.

³⁰⁶ Butowski, Piotr: *Russia's Warplanes. Volume 1. Russian-made Military Aircraft and Helicopters Today*. Harpia Publishing. Austria. 2015, s. 75–78.

³⁰⁷ *The Military Balance* (2017), s. 191.

³⁰⁸ Butowski (2015), s. 23–30.

³⁰⁹ *The Military Balance* (2017), s. 218.

³¹⁰ Butowski (2015), s. 109–116.

juilla. Ka-27PS on saman helikopterin etsintä- ja pelastustehtäviin modifioitu versio, jonka merkittävin ero edelliseen on se, että aseistus on korvattu lautoilla ja muulla pelastustehtäviin tarvittavalla materiaalilla. Koptereita käytetään myös muihin kuljetustehtäviin esimerkiksi tukialukselta maihin.³¹¹ Ka-29 on kuljetus- ja tulitukihelikopteri, jonka toimintasäde on 100 kilometriä (täysi aseistus) – 400 kilometriä (16 sotilasta). Tulitukitehtäviä varten kopteri voidaan varustaa esimerkiksi panssarintorjuntaohjuksin ja raketein. Kuljetustehtäviä varten raskain aseistus täytyy karsia pois, jolloin kopterin pääaseeksi jää 7,62 millimetrin nelipiippuinen gatling-konekivääri.³¹²

Voiman projisointikyvyn näkökulmasta Kuznetsovilta käsin toimivien ilma-alusten olennaisin ominaisuus on niiden toimintasäde, sillä se määrittää käytännössä sen, miltä etäisyydeltä projisoitua voimaa voidaan haluttaessa jotain kohdetta vastaan käyttää. Ilmasta maahan -tehtäviä silmällä pitäen Mig-29K-koneiden toimintasäde mahdollistaa sen, että tukialus voi toimia rannikolta ammuttavien meritorjuntaohjusten kantaman ulkopuolelta. Koptereiden käyttö maaoperaatioiden tukemiseen edellyttää tukialuksen viemistä lähemmäksi rannikkoa. Lisäksi on muistettava, että lentotukialusosaston sotilaallisen kapasiteetin kokonaisuuteen vaikuttavat muut osastoon kuuluvat alukset. Näitä voivat olla esimerkiksi aikaisemmin mainitut risteilijät ja sukellusveneet tai maihinnousualuksista toimiva merijalkaväki. Koska tukialusosaston kokoonpano on edellä olevien esimerkkienkin valossa tapauskohtainen, ei näihin suorituskykyihin syvennytä tässä tutkimuksessa tarkemmin.

Edellä olevan perusteella on selvää, että Venäjä kykenee ainoalla käytössä olevalla lentotukialuksellaan projisoimaan sotilaallista voimaa rajoitetusti. Vaikka alukselta käsin toimivia koneityyppejä päivitetään, säilyvät toimintaa merkittävimmin rajoittavana tekijänä itse aluksen toiminta-aika ja -säde. Koska tukialusosasto pystyy itsenäiseen operointiin kenties muutamia viikkoja, ja huoltotukikohtiin tukeutuen muutamia kuukausia, on selvää, että globaali operointi ei ole kovin todennäköistä. Meneillään olevan huollon jälkeen aluksen toiminta rajoittuu todennäköisesti edelleen pohjoiselle Atlantille ja Välimerelle. Laskennallisesti lienee mahdollista, että se kiertäisi pohjoisen kautta myös Tyynellemerelle ja tukeutuisi siellä joko Tyynenmeren laivaston tai esimerkiksi Vietnamin tarjoamiin fasiliteetteihin. Yksi merkittävä tekijä aluksen toteuttamien operaatioiden onnistumiselle on se, että koska se on ollut vesillä niin harvoin, on käytännön osaamista kartuttanut miehistöä ja upseereita aluksen henkilökunnasta korkeintaan pieni osa.

³¹¹ Butowski (2016), s. 91–100.

³¹² Sama, s. 105–108.

Näin ollen Kuznetsovin todennäköisin rooli erilaisissa aseellisissa konflikteissa lienee ilma- puolustuksen ja ilmasta maahan -kyvyn rajoitetussa tuottamisessa muun operaation tueksi. Aluksen itsensä sekä siltä käsin toteutettujen lentosuoritusten osalta on myös todettava, että luotettavuusongelmat ovat vaivanneet tätä voiman projisointikyvyn suorituskykyä paljon läpi sen historian. Vaikka toisinaan esitetty väite, että ”Kuznetsov on pääasiassa statuksen, ei sotilaallisen voiman projisointia”, on turhan jyrkkä, on realiteetti se, että sillä kyetään projisoimaan voimaa maantieteellisesti rajalliselle alueelle, ja tarvittaessa toimimaan jotain osapuolta vastaan suhteellisen rajoitetussa aseellisessa konfliktissa.

Venäjän ainoa tukialusristeilijä on tätä raporttia kirjoitettaessa huollettavana ja huollon arvioidaan valmistuvan rahoituksesta riippuen vuosien 2019–2024 välillä. Alukseen aiotaan vaihtaa ainakin pääosa sen voimanlähteistä sekä laskeutumiskannen laskeutumisjärjestelmät.³¹³ Venäjällä on käynnistymässä myös uuden ydinkäyttöisen lentotukialuksen suunnittelu. Shtormiksi nimetyn projektin (projekti 23000E, ven, *Шторм*) on tarkoitus valmistua vuonna 2030. Alukselta toimivien koneiden suunnitellaan nousevan ilmaan katapultin ja kahden rampin avulla. Yhteensä alukseen suunnitellaan mahtuvan 90 lentokonetta ja helikopteria.³¹⁴

5.4 Strategiset ydinsukellusveneet

Venäjä on ydinasevaltio ja klassisen jaottelun mukaisesti strategiset ydinsukellusveneet ovat kolmannes niin kutsutusta ydinasetriadista, jonka kaksi muuta elementtiä ovat strategiset pommikoneet ja niin liikuteltavat kuin kiinteät maalavetit. Ydinaseiden luoma pidäke (ven. *стратегическое сдерживание*) ulkopuolisia tahoja vastaan perustuu siihen, että Venäjällä on uskottava kyky tarvittaessa joko ensi-iskun tai vastaiskun tekemiseen ydinaseilla. Ydinpidäkkeen ylläpitäminen on kirjattu myös Sotalaivaston virallisiin tehtäviin³¹⁵. Vuonna 2016 Venäjällä arvioitiin olevan noin 1 800 ydinkärkeä, jotka olisi jaettu suurin piirtein tasan ydinasetriadin eri osille.³¹⁶ Strategisten ydinsukellusveneiden rooli ydinsodan uhkakuvassa on vastaiskun tekemiseen varautuva. Ollessaan tehtävällä pinnan alla sukellusveneet ovat vastustajan näkökulmasta haastavia havaita, seurata ja tuhota. Toisaalta sukellusveneet ovat haavoittuvaisia ollessaan satamissa ja pinnan alla ollessaan johtamisyhteydet niihin ovat vähemmän luotettavia kuin muunlaisiin joukkoihin.³¹⁷

³¹³ Gundarov, Vladimir: Repair Of Kuznetsov In Fog. *Nezavisimoe Voennoe Obzorenie*, No. 13, April 14-20, 2017. Luettu 15.11.2017 [<https://dlib.eastview.com/browse/doc/48638926>]. 2017, s. 2

³¹⁴ Russian military power report (2017), s. 70.

³¹⁵ Министерство обороны Российской Федерации Luettu 21.8.2017 [http://structure.mil.ru/structure/forces/navy/structure/submarine_forces.htm].

³¹⁶ Westerlund & Norberg (2016), s. 91.

³¹⁷ Norberg et al. (2016), s. 38.

Venäjän strategiset ydinsukellusveneet (ven. *атомные ракетные подводные лодки стратегического назначения*)³¹⁸ on sijoitettu Pohjoiseen ja Tyynenmeren laivastoon. Strategisiin ydinsukellusveneisiin luetaan kuuluviksi kolmeen nykyisin käytössä olevaan alusluokkaan kuuluvat sukellusveneet: Borei (projekti 955, ”борей”, käyttöönottoajankohta 2013–), Delfin (projekti 667BDRM, ”дельфин”, käyttöönottoajankohta 1985–1991) ja Kalmar (projekti 667BDR, ”кальмар”, käyttöönottoajankohta 1976–1982). Pohjoiseen laivastoon kuuluvat 955-luokan Juri Dolgoruki sekä 667BDRM-luokan alukset Novomoskovsk, Karelija, Verhoture, Brjansk, Jekaterinburg ja Tula. Tyynenmeren laivastoon kuuluvat 955-luokan Alexander Nevski ja Vladimir Monomah sekä 667BDR-luokan alukset Podolsk, Svjatoi Georgi Pobedonosets ja Rjazan.³¹⁹ Marraskuussa 2017 vesille lasketun 955-luokan aluksen, Knjaz Vladimirin, on tarkoitus liittyä Pohjoisen laivaston taisteluvahvuuteen alkuvuodesta 2018.³²⁰

Voimanprojisointikyvyn määritelmän näkökulmasta strategisten ydinsukellusveneiden suorituskyvyssä olennaista on se, miten kauas sukellusveneiden vaikuttamiskyky voidaan siirtää ja kauanko sitä kyetään ylläpitämään ennen kuin järjestelmät tarvitsevat täydennyksiä tai muuta huoltoa. Näin ollen seuraavaksi on olennaista tarkastella alusten toimintasädetä ja -aikaa sekä niiden asejärjestelmien kantamaa.

Strategisten ydinsukellusveneiden toimintasäteen ja -ajan erottelut toisistaan ei ole tarkoituksenmukaista. Erilaisissa alusesittelyissä toimintasädetä (engl. *range*) ei esitetä välttämättä lainkaan, vaan aluksille ilmoitetaan vain toiminta-aika (engl. *endurance*, ven. *автономность плавания*). Ilmoitetut toiminta-ajat vaihtelevat jonkin verran lähteestä riippuen. 955-luokan aluksella toiminta-aika on noin 90–100 päivää, 667BDRM-luokan aluksella noin 90 päivää ja vanhimman 667BDR-luokan aluksella 80–90 päivää. Alusten uintinopeudet vaihtelevat luo-

³¹⁸ Министерство обороны Российской Федерации Luettu 21.8.2017

[http://structure.mil.ru/structure/forces/navy/structure/submarine_forces.htm].

³¹⁹ Jane's by IHS Markit. Luettu 7.9. 2017 [<http://janes.ihs.com/Janes/Display/1322754>]; Стратегическое ядерное вооружение России: *Морские стратегические силы* 20.6.2017. Luettu 21.8.2017

[<http://russianforces.org/rus/navy/>]; Рябов, Кирилл: *Подводные лодки ВМФ России* 15.9.2014. Luettu 21.8.2017 [<https://topwar.ru/58149-podvodnye-lodki-vmf-rossii.html>].

³²⁰ РИА новости: "Супер-Борей". На что способен новый подводный ракетносец "Князь Владимир" 17.11.2017. Luettu 27.11.2017 [https://ria.ru/defense_safety/20171117/1509047820.html].

kasta riippuen sukelluksissa ollessa noin 24–29 solmun (~44–53km/h) välillä.³²¹ Näin ollen yksittäinen alus kykenee laskennallisesti uintinopeutensa ja toiminta-aikansa puitteissa helposti esimerkiksi kiertämään maapallon, eli käytännössä toimimaan missä tahansa.

Strategisten ydinsukellusveneiden pääaseistuksena toimivat mannertenväliset ohjukset. 667BDR-luokan aluksissa on kussakin 16 kappaletta R-29R-tyyppisiä (SS-N-18) ohjuksia, joista kuhunkin voidaan asentaa enintään kolme taistelukärkeä. R-29R-ohjuksen maksimikantama on noin 6 500 kilometriä. 667BDRM-luokan aluksissa on kussakin 16 kappaletta R-29RM-tyyppisiä (SS-N-23) ohjuksia, joista kuhunkin voidaan asentaa modifikaatiosta riippuen 4–10 taistelukärkeä. R-29RM-ohjuksen maksimikantama on noin 8 300 kilometriä. 955-luokan aluksissa on versiosta riippuen 16–20 kappaletta R-30-tyyppisiä (SS-NX-30) ohjuksia, joista kuhunkin voidaan asentaa lähteestä riippuen 6–10 taistelukärkeä. R-30-ohjuksen maksimikantama on noin 8 000 kilometriä.³²² Venäjä on viime vuosina testannut muiden ydinasetriadiin kuuluvien suorituskykyjen ohella myös strategisista ydinsukellusveneistä ammuttavien ohjusten toimintaa ja järjestänyt valmiusharjoituksia. Ohjusten toiminnan ja kantaman näkökulmasta olennaista on, että esimerkiksi R-30-ohjuksia on ammuttu muun muassa Barentsinmereltä manner-Venäjän yli Kamtsatkan niemimaalla olevalle testialueelle.³²³ Kun lasketaan yhteen strategisten ydinsukellusveneiden toiminta-ajat ja asejärjestelmien kantamat, alukset pystyvät tarvittaessa toimimaan mitä tahansa kohdetta vastaan maapallolla.

³²¹ Center for Nonproliferation Studies: *Project 667BDR Kalmar*

[http://www.nti.org/media/pdfs/project_667BDR_kalmar_delta_III.pdf?_id=1341878886], *Project 667BDRM Delfin* [http://www.nti.org/media/pdfs/project_667BDRM_delfin_delta_IV_1.pdf?_id=1341964414], *Project 955 Borey* [http://www.nti.org/media/pdfs/project_955_borey_1.pdf?_id=1341964661]. Monterey Institute of International Studies. 2012. Luettu 23.8.107; Jane's by IHS Markit. Luettu 7.9. 2017 [<http://janes.ihs.com/Janes/Display/1354265>]; Юфёрев, Сергей: *Атомные подводные лодки проекта 955 «Борей» 17.10.2012*. Luettu 21.8.2017 [<https://topwar.ru/20043-atomnyye-podvodnyye-lodki-proekta-955-borey.html>]; Закарян, Станислав: *Тяжёлые ракетные подводные крейсёры стратегического назначения 27.2.2017*. Luettu 23.8.2017 [<http://army-news.ru/2012/02/tyazhyolye-raketnyye-podvodnyye-krejsery/>].

³²² Jane's by IHS Markit. Luettu 7.9. 2017 [<http://janes.ihs.com/Janes/Display/1354265>]; Missile Defence Project: *SS-N-18 8.10.2016*. Luettu 23.8.2017 [<https://missilethreat.csis.org/missile/ss-n-18/>], *SS-N-23 8.10.2016*. Luettu 23.8.2017 [<https://missilethreat.csis.org/missile/ss-n-23/>], *SS-N-32 "Bulava" 8.10.2016*. Luettu 23.8.2017 [<https://missilethreat.csis.org/missile/ss-n-32-bulava/#enref-338-1>] Center for Strategic and International Studies. 2017; Стратегическое ядерное вооружение России 2017; Рябов, Кирилл: *Ракетный комплекс Д-9Р с баллистической ракетой Р-29Р 26.5.2016*. Luettu 21.8.2017 [<https://topwar.ru/95688-raketnyy-kompleks-d-9r-s-ballisticheskoy-raketoy-r-29r.html>]; Рябов, Кирилл: *Ракетный комплекс Д-9РМ с баллистической ракетой Р-29РМ 27.5.2017*. Luettu 21.8.2017 [<https://topwar.ru/95814-raketnyy-kompleks-d-9rm-s-ballisticheskoy-raketoy-r-29rm.html>]; Слободян, Елена: *Межконтинентальная баллистическая ракета «Булава». Инфографика. 12.3.2015*. Luettu 21.8.2017 [http://www.aif.ru/dontknows/infographics/mezhkontinentalnaya_ballisticheskaya_raketa_bulava_infografika].

³²³ Norberg et al (2016), s. 53–54; Стратегическое ядерное вооружение России: *Bulava launch from Yuri Dolgorukiy 26.6.2017*. Luettu 21.8.2017 [http://russianforces.org/blog/2017/06/bulava_launch_from_yuri_dolgor_1.shtml].

Operatiivisen käytettävyyden näkökulmasta strategisten ydinsukellusveneiden käyttöön vaikuttaa luonnollisesti muutkin asiat kuin edellä mainitut tekniset ominaisuudet. Esimerkiksi käytössä olevien alusten kokonaismäärä, niiden sijoittelu eri johtoportaisiin, niiden huolto-kierto ja olemassa olevien koulutettujen miehistöjen määrä sekä mahdollisesti taloudelliset resurssit vaikuttavat siihen, montako alusta todellisuudessa on kerrallaan suorittamassa operatiivista partiointia.

Edellä mainittuun alusten toiminta-aikaan vaikuttaa merkittävimmin miehistöä varten mukaan otettavissa olevien elintarvikkeiden määrä, sillä aluksen voimanlähteen ja muiden järjestelmien puolesta se kykenisi toimimaan pinnan alla jopa vuosikymmeniä.³²⁴ Yksittäisen aluksen tehokkaan käytön vuoksi niin Venäjä kuin ainakin osa länsimaista on jo pitkään toteuttanut periaatetta, jossa yhtä alusta kohti on kaksi koulutettua miehistöä. Näin mahdollistetaan miehistöille lepo- ja koulutusjaksoja operatiivisten partioiden välissä, mutta sama alus pystyy palaamaan takaisin partioon uuden miehistön ja tarvittavien täydennysten avulla.³²⁵ Ylipääntään strategisten ydinsukellusveneiden miehistöjen arvioidaan koostuvan pääasiassa sopimusotilaista ja ammattitaitoisista upseereista. Tämä kuvastaa strategisten ydinsukellusveneiden merkitystä yhtenä asevoimien tärkeimmistä suorituskyvyistä, sillä Venäjän asevoimien reformin on yleisesti ottaen esitetty kärsineen viime vuosina Venäjän heikentyneestä taloustilanteesta.³²⁶

Strategisilla ydinsukellusveneillä tehtävien operatiivisten partioiden määrät ja kestot eivät ole ymmärrettävästä syystä julkisia tietoja. Yksittäisen partion kestosta on kuitenkin mahdollista esittää arvioita aikaisemman tutkimuksen perusteella. Esimerkiksi 667BDR-luokkaa edeltävien alustyyppien (projekti 667A) arvioidaan suorittaneen 1970-luvun alkupuolella noin 70–80 päivän mittaisia partioita. Tästä ajasta noin 20 päivää saattoi kulua siihen, että alus siirtyi lähtösatamastaan varsinaiselle operaatioalueelle Atlantilla (Pohjoinen laivasto) tai Tyynenmeren alueella (Tyynenmeren laivasto).³²⁷ Nykyään strategisten ydinsukellusveneiden ei tarvitse ohjusten kasvaneiden kantamien vuoksi siirtyä niin kauas lähtösatamastaan kuin aikaisemmin kyetäkseen vaikuttamaan esimerkiksi Pohjois-Amerikkaan. On perusteltua arvioi-

³²⁴ *Sputnik*: Borei-Class Submarines: Principal Component of Russia's Nuclear Triad 25.12.2016. Luettu 25.8.2017 [<https://sputniknews.com/military/201612251048981394-russia-borei-class-submarines/>].

³²⁵ *Sputnik* 25.12.2016; The Royal Navy: *STRATEGIC DETERRENT - VANGUARD CLASS SUBMARINES*. Luettu 25.8.2017 [<http://www.armedforces.co.uk/navy/listings/10010.html>]; Department of the Navy: *Fleet Ballistic Missile Submarines – SSBN 12.1.2016*. Luettu 25.8.2017 [http://www.navy.mil/navydata/fact_display.asp?cid=4100&tid=200&ct=4].

³²⁶ Hicks, Kathleen. H.; Andrew Metrick, Lisa Sawyer Samp & Kathleen Weinberger: *Undersea Warfare in Northern Europe*. Luettu 25.8.2017 [<https://www.csis.org/analysis/undersea-warfare-northern-europe>]. Center for Strategic and International Studies. Rowman & Littlefield. 2016, s. 2.

³²⁷ Podvig, Pavel; Eugene Miasnikov & Maxim Tarasenko: *Russian Strategic Nuclear Forces* (ed. Pavel Podvig). MIT Press. 2001, s. 274–275.

da, että tarvittaessa myös nykyisin operatiivisten partioiden pituus kyetään venyttämään lähelle alusten maksimitoiminta-aikaa.

Strategisilla ydinsukellusveneillä suoritettavien partioiden määrä on luonnollisesti laskenut kylmän sodan huippuvuosista voimapoliittisten jännitteiden vähennyttyä. Länsimaiset asiantuntijat ovat arvioineet, että 667BDR-luokan käyttöönoton ja sen myötä merkittävästi kasvanneiden ohjusten kantamien johdosta, Neuvostoliiton laivaston toimintamallit muuttuivat siten, että enintään noin 15–25 % aluksista oli kerrallaan suorittamassa operatiivista partiointia. Osa aluksista saattoi olla korkeassa valmiudessa kotisatamissaan, koska ohjusten kantama riitti myös sieltä käsin osaan ennalta määritetyistä kohteista.³²⁸ Loput aluksista olivat todennäköisesti täydennettävänä, lisäkoulutuksessa tai pidempiaikaisessa huollossa. Yhdysvaltaisten tutkijoiden mukaan Neuvostoliiton ja Venäjän strategisten ydinsukellusveneiden suorittamien partioiden määrät olisivat viime vuosikymmeninä kehittyneet siten, että huippuvuonna 1984 toteutettiin noin 100 partiota, 1990-luvun alkupuolella noin 20 partiota vuodessa, 2000-luvun alkuvuosina vain yksittäisiä partioita vuodessa, kunnes määrä olisi noussut vuonna 2008 kymmeneen partioon.³²⁹ Arvioiden mukaan strategisten ydinsukellusveneiden tekemien partioiden määrä on 2010-luvulla ollut noin 10 partion vuotuisella tasolla.³³⁰

Kuten edellä on todettu, Venäjän strategisista ydinsukellusveneistä seitsemän on sijoitettu Pohjoiseen laivastoon ja viisi Tyynenmeren laivastoon. Edellä esitetyn perusteella voidaan laskennallisesti arvioida, että vaikka Venäjän laivasto kykenisi partioimaan molemmista strategisia ydinsukellusveneitä hallinnoivista laivastoistaan vain yhdellä aluksella kerrallaan, vaatisi se vain ~15 %/20 % käyttöastetta (Pohjoinen laivasto/Tyynenmeren laivasto). Vastaavasti, mikäli Venäjä haluaisi, että molemmista laivastoista on jatkuvasti yksi alus tehtävällä, vaatisi se keskimääräiseksi tehtävän suorittamisajaksi noin 52/73 päivää (Pohjoinen laivasto/Tyynenmeren laivasto). Kristensenin ja Norrisin mukaan esimerkiksi Borei-luokan alus Juri Dolgoruki toteutti kahden kuukauden mittaisen operatiivisen partion syksyllä 2015.³³¹ Kokonaisuutena on siis perusteltua arvioida, että Venäjä kykenee halutessaan pitämään molemmista laivastoista jatkuvasti yhtä strategista ydinsukellusvenettä operatiivisessa partiossa.

³²⁸ Podvig et al. (2001), s. 274–276.

³²⁹ Kristensen, Hans M.: *Russian Strategic Submarine Patrols Rebound 17.2.2009*. Luettu 25.8.2017 [<https://fas.org/blogs/security/2009/02/russia>].

³³⁰ Kristensen, Hans M. & Robert S. Norris: *Russian Nuclear Forces*, 2017. *Bulletin of the Atomic Scientists*. 73:2. Luettu 28.8.2017

[<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00963402.2017.1290375?needAccess=true&>] Routledge, Taylor and Francis Group. 2017, s. 121.

³³¹ Sama.

Venäjän tämänhetkisistä strategisista ydinsukellusveneistä on syytä huomioida, että pääosa käytössä olevasta kalustosta on varsin vanhaa. 667BDR- ja 667BDRM-luokkien käytössä olevat alukset on otettu käyttöön vuosina 1979–1990, joten ne lähestyvät 30–40 vuoden ikää. Vertailun vuoksi esimerkiksi Yhdysvallat on poistamassa käytöstä vanhimpia Los Angeles-luokan hyökkäyssukellusveneitään lähivuosina, koska ne lähestyvät 40 vuoden ikää. Vuosikymmenten mittaan korroosio vaikuttaa merkittävimmin alusten runkoihin, minkä lisäksi vanhemmat alukset vaativat muutenkin pidempiaikaisia huoltojaksoja.³³²

Venäjän oma laivateollisuus on avainasemassa Venäjän tavoitteissa korvata vanhoja aluksia uusilla alustyypeillä. Venäjä menetti Neuvostoliiton hajoamisen seurauksena myös sukellusveneteollisuudelle olennaisia teollisuuslaitoksia ja osaamista. Ukrainan kriisin seurauksena asetetut pakotteet ovat vaikeuttaneet muun muassa tarvittavan teknologian tuontia maahan. Tästä huolimatta ydinsukellusveneitä rakentavan Sevmašin telakan arvioidaan olevan esimerkiksi henkilöstön osaamisen osalta kykenevä täyttämään Venäjän tarpeet.³³³ Vanhojen alusten korvaamiseksi Venäjällä on tällä hetkellä rakenteilla neljä uutta Borei-luokan alusta, joiden on määrä valmistua vuosina 2018–2020. Kristensenin ja Norrisin mukaan Venäjä olisi tilaamassa vielä neljä Borei-luokan alusta lisää, jotta se saisi nostettua strategisten ydinsukellusveneiden määrän 12:een, vaikka 667-sarjan alukset poistuvatkin käytöstä.³³⁴ Strategisten ydinsukellusveneiden suorituskykyjen kehittäminen on verrattain hyvällä mallilla, mutta rakenteilla olevien alusten valmistumiseen, kuten myös mahdollisten neljän lisäaluksen tilaamiseen vaikuttaa merkittäväällä tavalla Venäjän talouden kehittyminen ja se, voidaanko käynnissä oleva varusteluohjelma³³⁵ viedä läpi suunnitellulla tavalla. Luonnollisesti tämä vaikuttaa muidenkin edellä mainittujen suorituskykyjen kehittämiseen.

Yhteenvedon voidaan todeta, että Venäjän strategiset ydinsukellusveneet kykenevät täyttämään tehtävänsä osana strategisen ydinpidäkkeen ylläpitoa. Voiman projisoinnin näkökulmasta ne kyetään tarvittaessa siirtämään minne tahansa maapallolla, minkä lisäksi niiden pääasejärjestelmillä on kyky vaikuttaa suhteellisen kauas. Tämän suorituskyvyn ylläpito ja kehittäminen vaikuttaisivat olevan varsin korkealla asevoimien kehittämisen prioriteeteissa, joten tilanne tuskin tulee heikkenemään merkittävästi lähitulevaisuudessa. Myös strategisille ydin-

³³² Beckhusen, Robert: *A Grim Future For Russia's Nuclear Sub Fleet 4.8.2017*. Luettu 27.8.2017 [<https://warisboring.com/a-grim-future-for-russias-nuclear-submarine-fleet>].

³³³ Hicks et al. (2016), s. 13–18.

³³⁴ Kristensen & Norris (2017), s. 121.

³³⁵ Päivitetty asevarusteluohjelma (ven. *государственной программы вооружения, ГПВ*) vuosille 2018–2027 esiteltiin presidentti Putinille joulukuussa 2017. (Коммерсант: У триллионов есть два союзника — армия и флот. Президент готов подписать программу вооружений на 2018–2027 годы 18.12.2018. Luettu 19.1.2018 [<https://www.kommersant.ru/doc/3500710>]).

sukellusveneille on olemassa omat vasta-aseensa, mutta oletetun sotapotentialin valossa tehtyyn tarkasteluun liittyen ei ole olennaista alkaa spekuloida kaikkien mahdollisten vastustajien sukellusveneiden torjuntakyvyllä (engl. *anti-submarine warfare*).

5.5 Pohdintaa

Syyrian operaatio on osoittanut, että Venäjän kykenee toimeenpanemaan ja ylläpitämään sotilasoperaation myös kauempana kuin sen omien rajojen välittömässä läheisyydessä. Syyrian hallinnon tukemiseen tähtäävän operaation kokoluokkaa voi pitää pienenä, mutta joka tapauksessa operaatiota on ylläpidetty suhteellisen pitkään ja Venäjä aikoo myös jatkaa läsnäoloaan Latakian alueella.³³⁶

Sotilaallisen voiman projisointi ei ole ainoa tapa käyttää asevoimia, mutta mikäli valtio haluaa vaikuttaa kansainväliseen järjestelmään poliittisten, taloudellisten ja muiden pehmeämpien kykyjen lisäksi myös sotilaallisesti, voi kyseinen kyky olla tarpeen. Venäjän asevoimia tutkittiin sotapotentialin näkökulmasta, joten voimasuhdevertailua jotain toista osapuolta vastaan ei tehty. On kuitenkin muistettava, että myös voiman projisointiin liittyy käytännössä voiman suhteellisuuden periaate. Projisoidun voiman riittävyys riippuu siitä, millaista toimijaa vastaan sitä tarvittaessa aiotaan käyttää tai ketä sillä yritetään painostaa.

Yhdysvaltalaisraportin mukaan Venäjä on osoittanut kykynsä lähettää joukkojaan ympäri maailman, koska se on kyennyt ylläpitämään operaatioita Syyriassa vuodesta 2012 ja Adenilahdella vuodesta 2008 alkaen.³³⁷ Merirosvouksen vastainen operaatio Somalian edustalla on kuitenkin edellyttänyt todennäköisesti pienempää voimaa kuin Syyrian operaatio – voima on suhteellista. Venäjän puolustusministeriö edellyttää asevoimien olevan kykenevä toimimaan samanaikaisesti kahdessa rajoitetussa sodassa tai laajamittaisessa sodassa kahdella eri suunnalla.³³⁸ Tämän rajauksen ulkopuolelle mahtuu kuitenkin vielä luvussa neljä esitetyllä tavalla useita edellisiä pienempiä aseellisia konflikteja, kuten merirosvouksen vastaiset operaatiot. Näissä pienemmissä aseellisissa konflikteissa sotilaallinen toiminta voi kohdistua yksittäiseen valtioon tai ei-valtiolliseen ryhmittymään. Näin ollen edellä esitettyjä arvioita Venäjän voimanprojisointikyvyn ulottuvuudesta ja laadusta ei pidä mieltää esimerkiksi vertailuksi Yh-

³³⁶ Gorenburg, Dmitry: What Russia's Military Operation in Syria Can Tell Us About Advances in its Capabilities. *PONARS Eurasia Policy Memo No. 424. March 2016*. Elliot School of International Affairs. The George Washington University. 2016, s. 4; *The Military Balance* (2017), s. 187.

³³⁷ *Russian Military Power Report* (2017), s. 82.

³³⁸ Министерство обороны Российской Федерации Luettu 2.12.2017. [<https://structure.mil.ru/mission/tasks.htm>].

dysvaltojen vastaaviin suorituskykyihin. Venäjän kyvyt voivat olla riittäviä useisiin erilaisiin operaatioihin, jotka se päättää käynnistää jonkin poliittisen tavoitteensa saavuttamiseksi.

Vaikka poliittisten aikomusten ja tavoitteiden tarkempi tutkiminen ei kuulu tämän tutkimuksen piiriin, on syytä tuoda esiin, että varsin usein sotilaallisen voimanprojisoinnin ilmiöön, tai sen kaltaiseen toimintaan, yhdistetään myös arvioita taustalla vaikuttavista pyrkimyksistä painostaa tai muuten vaikuttaa poliittisella tasolla. Yhdysvaltalaisnäkemysten mukaan muun muassa Neuvostoliitto toteutti laivastollaan amiraali Gorškovin oppeja tehdessään laivastovierailuja ja siten näyttäessään voimaansa maailmalla.³³⁹ Myös Hicks esittää, että Venäjän sukellusvenelaivastoa käytetään tarvittaessa myös strategiseen ”viestintään” (engl. *strategic signaling*), koska salassa liikkuvat alukset voivat haluttaessa paljastaa sijaintinsa ja näin epäsuorasti viestittää kohdemaalle Venäjän suorituskyvyistä, tai vastustajan suorituskykypuutteista.³⁴⁰

Voiman projisoinnin vaikuttavuus edellä esitetyllä tavalla painostustarkoituksessa on ainakin osassa tapauksista tilanneriippuvainen. Vaikka Venäjän joukkojen keskittämisessä Ukrainan rajalle vuoden 2014 aikana ei ollutkaan kyse voiman projisoinnista, oli painostusmekanismi vastaavan kaltainen. Arvioiden mukaan esimerkiksi huhtikuussa 2014 Ukrainan rajan läheisyydessä oli kaikkiaan yli 90 000 venäläissotilasta, mitä pidettiin osassa arvioista signaalina laajemman Ukraina suunnaun sotilasoperaation valmistelusta. Laajaa hyökkäystä ei kuitenkaan käynnistetty, joten jo toukokuussa alettiin esittää arvioita, että Venäjä ei aio hyökätä lainkaan. Tavanomaisia joukkoja ja suorituskykyjä voidaan käyttää painostustarkoituksessa, mutta tällöin on tiedostettava, että ainakin osassa tilanteista vaikutus vähenee nopeasti, mikäli joukkoja ei tosiasiallisesti käytetä.³⁴¹

Venäjä on pyrkinyt nykyajalle tyypilliseen tapaan kehittämään asevoimiaan siihen suuntaan, että eri puolustushaarat kykenisivät suorittamaan yhteisoperaatioita kaikilla suorituskyvyillään.³⁴² Näin pyrittäisiin todennäköisesti toimimaan myös, mikäli voiman projisointiin perustuvaa sotilaallista voimaa päätettäisiin käyttää. Kun verrataan ristiin Venäjän asevoimien kykyä projisoida sotilaallista voimaa ja syitä, joiden perusteella Venäjä on esittänyt voivansa käyttää sotilaallista voimaa rajojensa ulkopuolella, voidaan esittää seuraavia arvioita.

³³⁹ Department of the Navy: *Understanding Soviet Naval Developments*. 1991 (6th edition). Luettu 13.11.2017 [<http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a248966.pdf>]. US Government Printing Office. Washington DC. 1991, s. 30–31.

³⁴⁰ Hicks et al. (2016), s. 6–7.

³⁴¹ Kofman et al. (2017), s. 65–66.

³⁴² Lalu (2016), s. 55–56.

Pääosa Venäjän rajojen ulkopuolella asuvista venäläisistä asuu Itä-Euroopassa ja Keski-Aasiassa³⁴³, joihin suuntiin voiman projisointi olisi helpointa toteuttaa alueella olevien tukikohtien ja Kuljetusilmavoimien avulla. Maantieteellisistä seikoista johtuen merellisten komponenttien merkitys tässä yhteydessä on vähäisempi. NATO on 2000-luvun aikana laajentunut³⁴⁴ pääasiassa itään, muun muassa entisiin neuvostotasavaltoihin, joten tätä uhkaa vastaan voiman projisoiminen olisi todennäköisintä myös samoja välineitä käyttäen. Sama logiikka pätee ulkomailla olevia venäläisjoukkoja vastaan tehtävien hyökkäysten torjumiseen ja liittolaismaiden puolustamiseen Syyriaa lukuun ottamatta. Syyrian ollessa Välimeren rantavaltio, voidaan edellä olevien suorituskykyjen lisäksi perustellusti esittää, että myös lentotukialusosastoa voidaan tarvittaessa käyttää edellä oleviin tavoitteisiin liittyen.

Osallistuminen rauhanturvaamiseen, merirosvousta vastaan taistelu, kuljetusreittien ja taloudellisten intressien turvaaminen ja kansainvälisen terrorismin torjunta ovat edellisiin verrattuna maantieteellisesti sen verran hahmottomampia ilmiöitä, että niiden osalta mahdollisia sotilaallisen voiman projisoinnin perusteita on vaikeampi arvioida. Esimerkiksi Gerasimovin mukaan terrorismi on ongelmana paisunut Afrikasta, Lähi-idästä ja Keski-Aasiasta globaaliksi ongelmaksi.³⁴⁵ Näistä Keski-Aasian maantieteellinen läheisyys vaikuttaa siihen, että mikäli Venäjä päättää projisoida voimaa esimerkiksi rauhanturvaamistarkoituksessa, tapahtuneen se todennäköisimmin sinne. Todennäköisimpänä välineenä ovat tällöinkin alueella olevat tukikohdat ja Kuljetusilmavoimat.

Venäjän kansallisten intressien turvaaminen arktisella alueella on tavoite, joka voiman projisoinnin näkökulmasta eroaa selkeimmin muista. Voidaan arvioida, että tämän tavoitteen vuoksi yksinkertaisin tapa projisoida voimaa on toteuttaa ydinsukellusveneillä partioita arktisella alueella ja näin näyttää voimaa. Venäjä on viime vuosina alkanut panostamaan sotilaalliseen infrastruktuuriinsa alueella³⁴⁶, mutta vielä ei ole näköpiirissä, että se alkaisi perustaa arktiselle alueelle, omien rajojensa ulkopuolelle sotilastukikohtia. Ne olisivat voiman projisoinnin ajallisen pysyvyyden näkökulmasta tehokkain keino omien intressien ajamiseen.

Kokonaisuuden osalta on huomattavat, että osaa Venäjän virallisiasiakirjoissaan mainitsemista syistä sotilaallisen voiman käyttöön maan rajojen ulkopuolella voidaan ajaa myös muilla sotilaallisilla suorituskyvyillä kuin voiman projisointikyvyllä. Maailman merille voidaan lähettää

³⁴³ Norberg, Westerlund & Franke (2014), s. 45–48

³⁴⁴ Lalu (2016), s. 48.

³⁴⁵ Sama.

³⁴⁶ Gramer, Robbie: *Here's What Russia's Military Build-Up in the Arctic Looks Like*. 25.1.2017. Luettu 17.11.2017 [<http://foreignpolicy.com/2017/01/25/heres-what-russias-military-build-up-in-the-arctic-looks-like-trump-oil-military-high-north-infographic-map/>].

pieniä Sotalaivaston osastoja suojaamaan kuljetusyhteyksiä tai erikoisjoukkoja käyttämällä voidaan taistella merirosvoja ja terroristeja vastaan. Kolmannessa luvussa esitetyistä syistä muun muassa nämä suorituskyvyt eivät sisällyneet voiman projisointikykyyn, joten niitä ei tässä yhteydessä tarkastella sen syvemmin.

Virallisiasiakirjat ovat osa poliittis-hallinnollista kokonaisuutta – sotilasstrategiaa – jolla muun muassa asevoimien kehittämistä ohjataan. Olemassa ja kehitteillä olevat suorituskyvyt ovat ne käytännön välineet, joilla poliittisia päämääriä ollaan viime kädessä valmiita tavoittelemaan. Se, millaisia suorituskykyjä Venäjällä on, tai millaisia ollaan hankkimassa, heijastelee Bowdishin ajatuksia³⁴⁷ erilaisista sodankäyntitavoista ja laajemmin sotilasstrategioista. Tarkasteluista neljästä voiman projisointikyvyn elementistä strategiset ydinsukellusveneet liittyvät selkeimmin ensisijaisesti pidäkkeeseen perustuvaan sodankäyntitapaan – eli siihen, että sotaa ei käydä. Niiden kohdalla on kyse uhkaamisstrategian (engl. *intimidation*) toteuttamisesta. Mikäli niiden avulla projisoitua voimaa päätettäisiin käyttää, siirryttäisiin tuhoamisstrategiaan (engl. *annihilation*).

Myös konventionaalisten joukkojen kohdalla voidaan puhua pidäkkeen luomisesta ja painostamisesta, joten nekin voidaan nähdä osana uhkaamisstrategiaa. Ydinaseisiin verrattuna uhka vaikutus on kuitenkin pienempi ja enemmän olosuhderiippuvainen, joten niin ulkomailla olevien tukikohtien, Kuljetusilmavoimilla tapahtuvan voiman projisoinnin kuin lentotukialusosaston voidaan nähdä olevan pääasiassa Bowdishin tarkoittamalla tavalla liikesodankäynnin (engl. *maneuver warfare*) sodankäyntitapaa ilmentäviä. Nämä kolme ovat keskenään erilaisia niin maantieteellisen ulottuvuuden, toimeenpanon nopeuden kuin projisoitavan voiman määrällisen kapasiteetin osalta. Niitä puolestaan yhdistää se, että mikäli tuhoamisstrategiaa aletaan toteuttaa, niillä voidaan suhteellisesti tarkasteluna saavuttaa vastustajaan nähden sellainen liikkuvuus, nopeus, yllätys ja voimasuhteet, että yhtenäinen vastarinta saadaan murrettua.

Kun edellä esitettyjä havaintoja verrataan aikaisempaan tutkimukseen, edellä mainittujen aseellisen voiman käytön piirteiden – liikkuvuuden, nopeuden, yllätyksen ja suotuisien voimasuhteiden – voidaan nähdä heijastelevan venäläisen sotataidon historiaa. Lalun mukaan Aleksandr Suvorov³⁴⁸ toi venäläiseen taktiseen sotataitoon kolme periaatetta: *silmämäärä* (ven. *глазомер*), *nopeus* (ven. *быстрота*) ja *jatkuvan rynnäkön paine* (ven. *натиск*). Hänen

³⁴⁷ Bowdish (2013), s. 245–254.

³⁴⁸ Aleksandr Suvorov (1729/1730–1800) oli muun muassa rykmentin komentajana palvellut venäläinen sotapäällikkö, jonka toiminnalla ja kirjoituksilla on ollut huomattava merkitys venäläisen sotataidon kehittymiseen. (Lalu (2014), s. 20–37).

mukaansa Suvorovin kolmea taktista periaatetta sovelletaan nykypäivän Venäjällä sotilaspolitiikan lisäksi myös valtiolliseen strategiaan.³⁴⁹

Forsström puolestaan esitti vuonna 2002 kolme tulevaisuusskenaariota vuoden 2020 Venäjälle, jotka olivat *eristetty Venäjä*, *kehittynyt Venäjä* ja *rappeutunut Venäjä*.³⁵⁰ Niiden näkökulmasta voidaan arvioida, että tällä hetkellä ollaan eristetyn ja kehittyneen skenaarion synteesitilanteessa. Turvallisuuspolitiikan tasolla Venäjän painoarvo kansainvälisen politiikan areenoilla on kasvanut kuluneen 15 vuoden aikana, mutta samalla sen turvautuminen sotilaallisen voiman käyttöön haasteiden ratkaisemisessa on johtanut sitä vastaan suunnattuihin vastatoimiin. Tässäkin tutkimuksessa kuvatulla tavalla asevoimilla on edelleen merkittävä turvallisuuspoliittinen rooli. Kokonaisuutena tilanne näyttäisi painottuneen skenaarion *eristetty Venäjä* suuntaan.

³⁴⁹ Lalu (2014), s. 26–33. Lulun mukaan *silämäärä* voidaan ymmärtää eräänlaisena intuition tai pelisilmänä, jonka hyöty tulee esiin kyynä tehdä tilanteenarvioita esimerkiksi siitä, kuinka paljon jollain alueella voi olla joukkoja. *Nopeus* puolestaan on esimerkiksi joukkojen siirtämistä ja sillä tavoin kykyä yllättää vihollinen. *Jatkuvan rynnäkön paine* on haasteellinen käsite käännettäväksi suomenkielelle, mutta sillä tarkoitetaan vastustajaa vastaan suunnattavaa jatkuvaa, kamppailun kaltaista toimintaa. Se voidaan myös tulkita menestyksen hyväksi käytön periaatteeksi. (Lalu (2014), s. 26–33).

³⁵⁰ Forsström, Pentti: *Venäjä vuonna 2020: Arvioita sotilaspolitiikasta ja sen perusteista*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian laitos. Julkaisusarja 2 N:o 15. Edita Prima OY. Helsinki. 2002, s. 119–137.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kirjallisiin lähteisiin perustuvan analyysin perusteella, miten Venäjä suhtautuu sotilaallisen voiman projisointiin rajojensa ulkopuolelle, ja millainen kyky siihen sillä on. Tutkimus sijoittuu käsitteidensä ja tutkimusilmion olemuksen perusteella geopoliittis-sotilasstrategiseen teoreettiseen viitekehykseen. Ensimmäinen tutkimuskysymys oli, *Mitä on voimanprojisointikyky?*

Tässä tutkimuksessa *sotilaallinen voiman projisointikyky* määriteltiin siten, että:

Voiman projisointikyky on kyky siirtää ja ylläpitää sotilaallisia suorituskykyjä valtion rajojen ulkopuolella. Sotilaallisesta näkökulmasta olennaisimpia piirteitä voiman projisointikyvyssä ovat maantieteellinen etäisyys ja ajallinen kesto sekä siirrettävän suorituskyvyn sotilaallinen kapasiteetti. Sotilaallista voimaa voidaan projisoida esimerkiksi voiman käyttöä valmistelevana toimenpiteenä tai painostamistarkoituksessa voiman näyttönä.

Määritelmä laadittiin yleistettävyyden periaatetta tavoitellen, joten Venäjän asevoimien suorituskykyjen analysointia varten käsitteelle laadittiin nykyajan sotateknistä kehitystä ilmentävä lisämääre:

Tämän päivän suorituskykyjen näkökulmasta voiman projisointi voidaan toteuttaa lentotukialusosastoilla, strategisilla sukellusveneillä, kuljetusilmavoimilla tai ulkomailla olevien tukikohtien avulla.

Venäjällä ei tämän tutkimuksen havaintojen perusteella käytetä ainakaan laajasti voiman projisointikyvyn käsitettä. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei Venäjän asevoimien käyttö joissain tilanteissa vastaisi määritelmän kuvaamaa toimintaa. Määritelty käsite kytkeytyy Venäjään geopoliittis-sotilasstrategisen viitekehyksen ylätasolla. Analysoiduista Venäjän virallisiasiakirjoista oli löydettävissä tavoitteita, joita Venäjä on valmis tarvittaessa ajamaan myös sotilaallisin keinoin. Yksi tapa tehdä niin voi olla sotilaallisen voiman projisointi joko painostustarkoituksessa tai voiman käyttöä valmistelevana toimenpiteenä.

Toinen tutkimuskysymys oli, *millä perusteella Venäjä esittää voivansa käyttää sotilaallista voimaa rajojensa ulkopuolella?* Venäjän valtiohallinnon virallisiasiakirjojen perusteella tällaisia syitä ovat ulkomailla asuvien Venäjän kansalaisten suojeleminen aseellisilta hyökkäyksiltä, ulkomailla olevia venäläisjoukkoja vastaan tehtävien hyökkäysten torjuminen, liittolaismaiden puolustaminen, osallistuminen rauhanturvaamiseen, merirosvousta vastaan taistelu ja kuljetusreittien turvaaminen, Venäjän taloudellisten toimien turvaaminen valtamerillä, kan-

sainvälisen terrorismin torjunta, Venäjän kansallisten intressien turvaaminen arktisella alueella, NATO:n laajeneminen sekä Venäjän lipun ja sotilaallisen voiman näyttäminen.

Kolmas tutkimuskysymys oli, *millainen on Venäjän asevoimien kyky projisoida sotilaallista voimaa?* Voiman projisointikyvyn piirteet *maantieteellinen etäisyys, ajallinen kesto sekä siirrettävän suorituskyvyn sotilaallinen kapasiteetti* painottuvat tutkituilla asevoimien osa-alueilla eri tavoin. Kokonaisuuden näkökulmasta on selvää, että Venäjän ainoa sotilaallinen suorituskyky, jolla on voiman projisoinnin näkökulmasta globaali vaikuttavuus ja toimintakyky ovat Venäjän strategiset ydinsukellusvenejoukot. Strategisen ydinpidäkkeen ylläpidon näkökulmasta joukkojen suorituskyky on vanhenevasta kalustosta huolimatta määrällisesti riittävä. Joukkojen suorituskyky riittää alusten liikehtimiskyvyn ja asejärjestelmien kantavuuden näkökulmasta siihen, että ne kykenevät tarvittaessa operoimaan jatkuvasti missä tahansa maapallolla. Myös strategisille ydinsukellusveneille on omat vasta-aseensa, mutta niiden tutkiminen ei sisällynyt tähän tutkimukseen.

Venäjän ulkomailla olevat sotilastukikohdat rajoittuvat Syyriaan lukuun ottamatta entisen Neuvostoliiton alueelle. Voiman projisoinnin maantieteelliselle ulottuvuudelle niiden tarjoamat mahdollisuudet ovat näin ollen rajalliset. Entisen Neuvostoliiton alueen tukikohtiin projisoitua voimaa voi halutessaan käyttää lähinnä niiden lähialueille, joten tämän suorituskyvyn ulottuvuus rajoittuu pääpiirteissään Kaukasian ja Keski-Aasian alueille. Näillä alueilla toimimista silmällä pitäen tukikohdat kuitenkin mahdollistavat tarvittaessa suurempienkin joukkojen pidempiaikaisen tukeutumisen, joten projisoitavan voiman määrää voidaan tarvittaessa kasvattaa merkittävästi nykyisistä tukikohtiin sijoitetuista joukoista.

Venäjän Kuljetusilmavoimien ja niillä kuljetettavien Maahanlaskujoukkojen suorituskyvyillä Venäjä kykenee projisoimaan sotilaallista voimaa rajojensa ulkopuolelle varsin nopeasti. Määrällisesti joukon koko on varsin pieni, kun kertosuoritus rajoittuu rykmentin kokoiseen joukkoon taistelujoukkoineen. Maantieteellisesti rajoittava tekijä on kuljetuskaluston toiminta-*etäisyys*, joka on lentokonetyypistä riippuen noin 3 500–4 500 kilometriä täydessä kuormassa. Kun käytettävissä oleviin lentokenttiin lasketaan sekä Venäjällä että sen ulkomailla olevissa tukikohdissa olevat kentät, kattaa tämän suorituskyvyn maantieteellinen ulottuvuus Euroopan, pääosan Pohjois-Afrikkaa, Lähi-idän ja pääosan manner-Aasiasta. Esimerkiksi ulkomailla oleviin tukikohtiin verrattuna pelkästään Kuljetusilmavoimiin perustuva kyky projisoidun voiman ylläpitoon on selkeästi heikompi.

Tutkituista suorituskyvyistä Venäjän ainoan lentotukialusosaston kyky voiman projisointiin on kaikkein rajoittunein. Aluksen liikehtimiskyky rajoittaa maantieteellisen ulottuvuuden pohjoiselle Atlantille ja Välimerelle ja tällöinkin kyky pitkäkestoiseen operointiin on kyseenalainen. Vaikka osaa aluksen asejärjestelmistä voidaan pitää nykyaikaisina, on todennäköistä, että operatiivisessa mielessä sillä projisoitua voimaa käytettäisiin ainoastaan selkeästi heikompa osapuolta vastaan esimerkiksi Välimeren alueella, kuten on tapahtunut Syyriassa.

Lopuksi on vielä todettava, että kun yhdistetään tässä tutkimuksessa määritelty voiman projisointikyky, Venäjän virallisiasiakirjoista esiin nousevat syyt mahdolliselle sotilaallisen voiman käytölle valtion rajojen ulkopuolella ja Venäjän asevoimien suorituskyvyt siihen liittyen, päästään takaisin tutkimuksen geopolitiittis-sotilasstrategiseen lähtökohtaan. Geopolitiittisesti tarkasteltuna Venäjä on keskeinen valtio Euraasian alueella ja sillä on edellä mainittuja intressejä lähiympäristössään muun muassa ulkomailla asuvien venäläisten ja liittolaismaiden muodossa. Voiman projisointikyvyn yksi olennaisin piirre on sotilaallisten suorituskykyjen liikutaminen maantieteellisessä ulottuvuudessa, valtion rajojen ulkopuolella, joten sen voidaan nähdä liittyvän Mahanin ja Mackinderin ajatuksiin maalla ja merillä tapahtuvasta sotajoukkojen liikkutuksesta. Voidaan kuitenkin arvioida, että mainituista geopolitiikan klassikoista poiketen Venäjän edellytykset ja tarpeet voiman projisoinnille ovat 2000-luvun olosuhteissa, ja ensisijaisesti mannervaltana, erilaisia verrattuna esimerkiksi Yhdysvaltoihin, joka on ensisijaisesti merivalta.

6.1 Jatkotutkimusaiheet

Mahdollisia jatkotutkimusaiheita löytyy sekä sotilaallisen voiman projisoinnin että Venäjän asevoimien siihen liittyvien suorituskykyjen alueilta. Mikäli voiman projisointikykyyn määritellään kuuluvaksi joitain muita suorituskykyjä kuin tässä tutkimuksessa käsitellyt, tulee asevoimien analyysistä erilainen. Analyysiin voitaisiin sisällyttää haluttaessa myös muita kuin Puolustusministeriön alaisia joukkoja. Lähitulevaisuudessa, kun esimerkiksi avaruuden käyttö sotilaallisiin tarkoituksiin mahdollisesti lisääntyy, voi sen sisällyttäminen käsiteltäviin suorituskykyihin olla perusteltua. Nyt laadittuun määritelmää jo itsessään sopii ajatus siitä, että voimaa projisoidaan lähettämällä asejärjestelmiä esimerkiksi maapallon kiertoradalle samalla tavalla kuin sukellusveneitä maailman merille. Yhdysvaltoihin ja Venäjään³⁵¹ liittyen tällainen toiminta on ollut esillä kylmän sodan ajoista lähtien, mutta myös esimerkiksi Japani on

³⁵¹ Myös Venäjällä on halu avaruussijotteisten järjestelmien kehittämiseen. (*Военная доктрина Российской Федерации 2014*, IV/45–46).

alkanut esittää samansuuntaisia suunnitelmia 2000-luvulla.³⁵² Lentotukialustoiminnan sijaan voisi olla perusteltua tutkia venäläistä merellistä voiman projisointia myös edellisistä poikkeavien alusosastojen kokoonpanoissa.

Venäjän asevoimien suorituskykyjen analyysi keskittyi käsitelmäärityksen piirteisiin *maantieteellinen etäisyys, kyky voiman ajalliseen ylläpitoon ja projisoidun voiman laatu* sekä käsitteeseen *sotapotentiali*. Tarkastelua voi pitää perustellusti pintapuolisena, mutta tätä strategian tutkimusta varten ja laaditun määritelmän perusteella se oli perusteltu. Tämä ei kuitenkaan poissulje sitä, ettei esimerkiksi operaatiotaidon ja taktiikan tutkimusta voisi laatia samankaltaiseen asetelmaan, jolloin olisi mahdollista tutkia asevoimien suorituskykyjä tarkemmin. Lisäksi ei-julkisen työn laatiminen saattaisi mahdollistaa lähdeaineiston näkökulmasta relevanttimman tutkimuksen tekemisen nimenomaan asevoimien suorituskykyihin liittyen. Tapaustutkimuksen omaisesti olisi mahdollista syventyä myös siihen, millainen Venäjän voiman projisointikyky on jossain tietyssä operaatiossa, jonka käynnistäminen nähtäisiin mahdolliseksi lähitulevaisuudessa.

Kolmantena jatkotutkimusideana korostettakoon vielä, että johtuen monikäyttöisyydestään ja moniselitteisyydestään käsite *sotilaallinen voiman projisointi* voidaan määritellä myös niin perusteellisesti eri tavalla, kuin tässä tutkimuksessa, että sen perusteella tehtävät jatkotarkastelutkin ovat aivan toisenlaisia. Venäjän voiman projisoinnin kaltaista toimintaa voitaisiin tutkia ensisijaisesti venäläisestä käsitteistöä lähtien ottaen lähtökohdaksi esimerkiksi edellä mainitun *strategisen ryhmittämisen* käsitteen. Voisi myös olla perusteltua varata kokonainen tutkimus käsitteen syvällisemmälle määrittelylle. Kuten todettua, esimerkiksi Markowitz ja Fariss ovat tutkineet, miten valtioiden voimanprojisointikyky, teknologisen kehityksen taso ja taloudellinen vauraus liittyvät toisiinsa.³⁵³ Eric Jardine puolestaan on tutkinut kansallisessa mittakaavassa Afganistanin viranomaisten ja kansainvälisten kriisinhallintajoukkojen kykyä kontrolloida suhteellisen laajan valtion maa-alueita ja ylläpitää turvallisuutta. Hän on laatinut matemaattisen funktion ja kaksiulotteisen mallin, joilla hän kuvaa sitä, miten valtion kyky alueidensa kontrollointiin on riippuvainen muun muassa maantieteellisistä etäisyyksistä.³⁵⁴

³⁵² Hughes, Christopher W.: Japan's Military Modernization: A Quiet Japan-China Arms Race and Global Power Projection. *Asia-Pacific Review*, Vol 16, No. 1, 2009. Routledge. 2009, s. 94–95.

³⁵³ Markowitz & Fariss (2013).

³⁵⁴ Jardine, Eric: *Controlling Territory and Population During Counterinsurgency: State Security Capacity and the Cost of Power Projection*. Civil Wars, Vol. 14, No.2 (June 2012). Taylor and Francis Group. Luettu 14.11.2017 [<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13698249.2012.679506>].

LÄHTEET

1 JULKAISEMATOMAT LÄHTEET

1.1 Virallisasiakirjat

1936 Montreux Convention Regarding the Regime of the Straits. *The Law of Naval Warfare. A Collection of Agreements and Documents with Commentaries* (ed. Rozitti, Natalino). Martinus Nijhoff Publishers. Hollanti. 1988.

Army Doctrine Publication 1. The Army. US Army. Luettu 15.1.2018 [https://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/adp/1/adp1.pdf]. 2012, Appendix A-12.

Army Doctrine Publication 4. Sustainment. US Army. Luettu 15.1.2018 [https://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/adp/4-0/adp4_0.pdf]. 2012

Australian Maritime Doctrine 2010. Luettu 22.12.2016 [www.navy.gov.au/sites/default/files/documents/Amd2010.pdf]. 2010, s. 75, 199.

British Army Doctrine 2010. Operations. Luettu 22.12.2016 [https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/33695/ADPOperationsDec10.pdf]. 2010.

British Maritime Doctrine 2011. Luettu 22.12.2016 [https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/33699/20110816JDP0_10_BMD.pdf]. 2011.

Charter of the United Nations. Luettu 2.2.2017 [www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-i/index.html].

Department of the US NAVY: *Naval doctrine publication 1. Naval warfare*. Luettu 13.12.2016 [https://www.usnwc.edu/Academics/Maritime--Staff-Operators-Course/documents/NDP-1-Naval-Warfare-(Mar-2010)_Chapters2-3.aspx]. 2010.

United States Marine Corps: *US Marine Corps Operating Concepts. 2010* (3rd edition). *Chapter 6, Power projection*. Luettu 6.10.2016 [https://marinecorpsconceptsandprograms.com]. 2010, s. 90.

US Air Force Doctrine. Glossary: Power projection. US Air Force. Luettu 12.1.2018 [http://www.doctrine.af.mil/Doctrine-Annexes/Air-Force-Glossary/].

US Naval Doctrine Publication 1. Naval Warfare. US Navy Luettu 12.1.2018 [https://dnnlgwick.blob.core.windows.net/portals/14/NDP-1-Naval-Warfare-(Mar-2010)_Chapters2-3.pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=fky%2FObDmYKlduAibAvs6HGU%2Bw%2Fb3WLBac1fPdC%2B7L%2FY%3D]. 2010.

Военная доктрина Российской Федерации 2014 Luettu 16.1.2018 [http://www.mid.ru/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICkB6BZ29/content/id/589760].

Договор о создании союзного государства. 1999. Luettu 9.2.2017 [<http://base.garant.ru/1155132/>].

Договор о коллективной безопасности. 1992. Luettu 9.2.2017 [http://odkb-csto.org/documents/detail.php?ELEMENT_ID=126].

Конституция Российской Федерации. Глава 3. Федеративное устройство, Статья 65. Luettu 30.9.2017 [<http://constitution.kremlin.ru/>].1993.

Концепция внешней политики Российской Федерации 2016 Luettu 16.1.2018 [http://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/2542248].

Морская доктрина российской федерации 2015 Luettu 15.1.2018 [<http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/uAFi5nvux2twaqjftS5yrIZUVTJan77L.pdf>]

Основы государственной политики Российской Федерации в области военно-морской деятельности на период до 2030 года Luettu 15.1.2018 [<http://static.kremlin.ru/media/acts/files/0001201707200015.pdf>]

Стратегия национальной безопасности Российской Федерации 2015 Luettu 16.1.2018 [https://doc.mil.ru/documents/quick_search/more.htm?id=12074117@egNPA#txt].

Устав организации договора о коллективной безопасности. 2002. Luettu 9.2.2017 [http://odkb-csto.org/documents/detail.php?ELEMENT_ID=124].

Федеральный закон ”Об обороне”. Luettu 9.2.2017 [<http://base.garant.ru/135907/#friends>]. 1996.

1.2 Muut julkaisemattomat lähteet

Jane's by IHS Markit. Luettu 7.9.2017 [<http://janes.ihs.com/Janes/Display/1354274>].

Jane's by IHS Markit. Luettu 7.9.2017 [<http://janes.ihs.com/Janes/Display/1322754>].

Jane's by IHS Markit. Luettu 7.9.2017 [<http://janes.ihs.com/Janes/Display/1354265>, <http://janes.ihs.com/Janes/Display/1354263>].

Jane's by IHS Markit. Luettu 12.1.2018 [https://janes.ihs.com/Janes/Display/jfs_2577-jfs_].

Jane's by IHS Markit. Luettu 12.1.2018 [https://janes.ihs.com/Janes/Display/jfs_4618-jfs_].

Lalu, Petteri, dosentti, everstiluutnantti. Kirjallinen tiedonanto 30.1.2017. Tiedonanto kirjoittajalla.

Suomi-Venäjä-Suomi sotilassanasto. Versio 1.60. Risto Kuokkanen. PVMoodle. Luettu 9.1.2017.

2 JULKAISTUT LÄHTEET

2.1 Tutkimukset ja opinnäytteet

Bowditch, Randall G.: *Military Strategy: Theory and Concepts*. Dissertation. Department of Political Science. University of Nebraska
[<http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1026&context=poliscitheses>]. 2013.

Cohen, Ariel & Robert E. Hamilton: *The Russian Military and the Georgia War: Lessons and Implications*. Strategic Studies Institute. (2011).

Department of the Navy: *Understanding Soviet Naval Developments*. 1991 (6th edition). Luettu 13.11.2017 [<http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a248966.pdf>]. US Government Printing Office. Washington DC. 1991.

Gartzke, Erik & Alex Braithwaite: *Power, Parity and Proximity. How Distance and Uncertainty Condition the Balance of Power*. Luettu 2.2.2017 [http://pages.ucsd.edu/~egartzke/papers/parity_power_place_09292011.pdf] 2011.

Giles, Keir: *Russia's 'New' Tools for Confronting the West Continuity and Innovation in Moscow's Exercise of Power*. Luettu 26.10.2017
[<https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/publications/2016-03-russia-new-tools-giles.pdf>]. The Royal Institute of International Affairs. Chatham House. 2016.

Granlund, Robert: *Russian Power Projection and Power Ministries*. Bachelor's Thesis. Luettu 23.9.2017 [<http://fhs.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A630197&dswid=4355>] Försvarshögskolan. Ruotsi.2012.

Heath, Timothy R.: *Developments in China's Military Force Projection and Expeditionary Capabilities*. Luettu 13.12.2016 [www.rand.org/pubs/testimonies/CT450.html] RAND Corporation. 2016.

Hicks, Kathleen. H.; Andrew Metrick, Lisa Sawyer Samp & Kathleen Weinberger: *Undersea Warfare in Northern Europe*. Luettu 25.8.2017 [<https://www.csis.org/analysis/undersea-warfare-northern-europe>]. Center for Strategic and International Studies. Rowman & Littlefield. 2016.

Huttunen, Mika: *Monimutkainen taktiikka*. Väitöskirja. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1, Taktiikan tutkimuksia n:o 2/2010. Edita Prima Oy. Helsinki. 2010.

Kerttunen, Mika: *Kuinka sota voitetaan. Sotilasstrategiasta ja sen tutkimisesta*. Strategian laitos. Julkaisusarja 2, Tutkimuslauseita No 45. Maanpuolustuskorkeakoulu. Edita Prima Oy. Helsinki. 2010.

Klein, Margarete *Russia's military: on the rise?* Transatlantic Academy Paper Series 2015-2016 No 2. Washington. 2016.

Kofman, Michael; Katya Migacheva, Brian Nichiporuk, Andrew Radin, Olesya Tkacheva & Jenny Oberholtzer: *Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine*. RAND Corporation. California. 2017.

Lalu, Petteri & Juha-Antero Puistola: *Tutkimuskatsaus 01-2015. Hybridisodankäynnin käsitteestä*. Puolustusvoimien tutkimuslaitos. 2015.

Lalu, Petteri: *Syvää vai pelkästään tiheää?*. Väitöskirja. Taktiikan laitos. Julkaisusarja 1: No. 3 / 2014. Maanpuolustuskorkeakoulu. Juvenes Print. Tampere. 2014.

Lee, Peter A.: *Power Projection: A Comparison of the Aerospace Expeditionary Force and The Carrier Battle Group*. Monograph. U.S. AIR COMMAND AND STAFF COLLEGE, AIR UNIVERSITY. Alabama. 1999, s. 15, 30.

Markovitz, Jonathan N & Christopher J. Fariss: *Going the Distance: The Price of Projecting Power*. Routledge. Luettu 28.9.2016 [<https://dornsife.usc.edu/jonathan-markowitz/research/>]. 2013.

Martikainen, Toivo; Katri Pynnöniemi, Sinikukka Saari S et al: *Venäjän muuttuva rooli Suomen lähialueilla*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 34/2016. 2016.

McDermott, Roger N.: *Russia's strategic mobility. Supporting 'Hard Power' to 2020?* Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI. 2013.

Mäkinen, Sirke: *Russian Geopolitical Visions and Argumentation*. Dissertation. Department of Political Science and International Relations. University of Tampere. Juvenes Print. Tampere. 2008.

Norberg, Johan; Fredrik Westerlund, Carolina Vendil Pallin & Roger Roffey: *Russia's Armed Forces in 2016. Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2016* (ed. Gudrun Persson). Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI. 2016.

Robertson, Christopher H.: *Support of U.S. Army Special Forces in Expeditionary Warfare*. Monograph. School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College. Yhdysvallat. 2008.

Thornton, Rod: *Organizational Change in the Russian Airborne Forces: The Lessons of the Georgian Conflict*. U.S. Army War College. Strategic Studies Institute. Luettu 25.10.2017 [www.StrategicStudiesInstitute.army.mil]. 2011.

Vörös, Gabor: *US Global Power Projection: Is the World's Policeman still Credible?* Institute for Foreign Affairs and Trade. Unkari. 2016.

Westerlund, Fredrik & Johan Norberg: *The Fighting Power of Russia's Armed Forces in 2016. Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2016* (ed. Gudrun Persson). Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI. 2016.

2.2 Kirjallisuus

Butowski, Piotr: *Russia's Warplanes. Volume 1. Russian-made Military Aircraft and Helicopters Today*. Harpia Publishing. Austria. 2015.

Butowski, Piotr: *Russia's Warplanes. Volume 2. Russian-made Military Aircraft and Helicopters Today*. Harpia Publishing. Czech Republic. 2016.

- Dean, Barry: *Kiev & Kuznetsov. Russian Aircraft Carriers*. Concord Publications Company. Hong Kong. 1993, s. 4.
- Forsström, Pentti: *Venäjä vuonna 2020: Arvioita sotilaspolitiikasta ja sen perusteista*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian laitos. Julkaisusarja 2 N:o 15. Edita Prima OY. Helsinki. 2002.
- Freedman, Lawrence: *Strategy. A History*. Oxford University Press. New York. 2013.
- Guba, Egon G. & Yvonna S. Lincoln: *Fourth Generation Evaluation*. SAGE Publications. USA. 1989.
- Heuer, Richards J. Jr: *Psychology of Intelligence Analysis*. CIA Center for the Study of Intelligence. Reprinted by Pherson Associates, LLC. 2007.
- Hirsjärvi, Sirkka; Pirkko Remes & Paula Sajavaara: *Tutki ja kirjoita* (6. painos). Tammi. Helsinki. 2003.
- Huhtinen, Aki-Mauri & Jari Rantapelkonen: *Taistelut, kokemus ja tieto*. Viestikoulu. Loimaa. 2001.
- Kananen, Jorma: *Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylän yliopistopaino. 2008.
- Kjellén, Rudolf: *Valtio elinmuotona* (Staten som livsform, suom. Aarne Anttila 1919). Arvi A. Karisto Oy. Hämeenlinna. 1916.
- Kosola, Jyri: *Vaatimustenhallinnan opas*. Maanpuolustuskorkeakoulu Sotatekniikan laitos. Julkaisusarja 5 No 12. Juvenes Print. Tampere. 2013.
- Mackinder, Halford: *The Geographical Pivot of History*. The Geographical Journal. Vol 23, No. 4 (Apr 1904) Luettu 7.12.2016
[<http://intersci.ss.uci.edu/wiki/eBooks/Articles/1904%20HEARTLAND%20THEORY%20HALFORD%20MACKINDER.pdf>]. 1904, 421–437.
- Mahan, Alfred Thayer: *The Influence of Sea Power Upon History, 1660-1783* (12th edition, 1918). Little, Brown and Company. Boston. 1890.
- Mankoff, Jeffrey: *Russian Foreign Policy. The Return of Great Power Politics* (2nd edition). Rowman & Littlefield Publishers Inc. Lanham. 2012.
- Marshall Cavendish Ltd: *The Falklands War. A day-by-day Account From Invasion to Victory*. Marshall Cavendish Partworks Ltd. London. 2007
- McCausland, Jeffrey: *The Gulf Conflict: A Military Analysis*. Adelphi Paper 282. (November 1993). The Institute for Strategic Studies. Brassey's Ltd. London. 1993.
- Mearsheimer, John: Structural realism. *International Relations Theories second edition*. Oxford University Press. 2010.
- Mearsheimer, John: *The Tragedy of Great Power Politics*. W.W. Norton & Company. New York. 2001.

Novichkov, N.N.; D.I. Fedyushko, V.V. Kostin & L.M. Milovanova: *Russian Weapons in Syrian Conflict*. Polovkin, Valery (ed.). Magistral Printing House. LLC Status Russia. Moscow. 2017.

Olszewski Walker, Lorraine & Kay Coalson Avant: *Strategies for Theory Construction in Nursing (Fourth Edition)*. Pearson Education Inc. New Jersey. 2005.

Podvig, Pavel; Eugene Miasnikov & Maxim Tarasenko: *Russian Strategic Nuclear Forces* (ed. Pavel Podvig). MIT Press. 2001.

Runov, Valentin & The Russian General Staff: *The Soviet-Afghan War. How a Superpower Fought and Lost*. (eds. Grau, Lester W. & Michael A. Gress). University Press of Kansas. 2002.

Russian Military Power Report 2017. Defense Intelligence Agency . Luettu 24.10.2017 [www.dia.mil/Military-Power-Publications]. 2017.

Rycroft, Charles: *A Critical Dictionary of Psychoanalysis*. Penguin Books, London. 1995, s. 139–140.

Sanders, Deborah: *Maritime Power in the Black Sea*. Corbett Centre for Maritime Policy Studies Series. King's College London, UK. Routledge. 2016.

Sangwan, Brig Sukhdeep: *Integrated Force Projection by India*. Vij Books India Pvt Ltd. India. Luettu 14.12.2016
[https://books.google.fi/books?id=8fepCQAAQBAJ&pg=PA19&lpg=PA19&dq=force+projection&source=bl&ots=dppSD00NwZ&sig=xhgHy963r-YE4dur8W5wX021nQU&hl=fi&sa=X&ved=0ahUKEwiHr53hhPPQAhUBPSwKHSGsDWI4ChDoAQg5MAU#v=onepage&q=force%20projection&f=false]. 2011.

Sipilä, Joonas & Tommi Koivula: *Kuinka strategiaa tutkitaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita no 50. Juvenes Print. Helsinki. 2013.

The Military Balance 2017. Chapter 5: Russia and Eurasia. Routledge. Taylor and Francis Group. 2017.

Thompson, Willard Scott: *Power Projection. A Net Assessment of U. S. and Soviet Capabilities*. Transaction Publishers. Luettu 13.12.2016
[https://books.google.fi/books?id=sZ3aigf2ryUC&pg=PA7&lpg=PA7&dq=power+projection+meaning&source=bl&ots=3JtAm87P3M&sig=aY2KtiXcjE4F7CJueHkQaL5X-78&hl=fi&sa=X&ved=0ahUKEwiituvyle_QAhVIDiwKHaAmDtIQ6AEIUDAG#v=onepage&q=power%20projection%20meaning&f=false]. 1962, 7-8.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi. Gummerus kirjapaino OY. Jyväskylä. 2003.

Turtia, Kaarina: *Otavan uusi sivistyssanakirja*. Otavan Kirjapaino OY. Keuruu. 2010.

Von Clausewitz Carl: *On War*. Howard, Michael ja Peter Paret (ed.). Princeton University Press. New Jersey. 1832/1989.

Wilson, John: *Thinking with Concepts*. Cambridge University Press. 1969.

2.3 Artikkelit

Aaltio, Iris & Anu Puusa: Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. *Menetelmäviidakon raivaajat*. Puusa, Anu & Pauli Juuti (toim.). Johtamistaidon opisto. Hansaprint. 2011.

Baev, Pavel K: *Vladimir Putin's naval rehabilitation challenge*. 6.12.2004. Luettu 15.11.2017 [<https://janes.ihs.com/Janes/Display/1195169>].

Baker, Mark: *With Russia Boxed In, Frozen Transdniester Conflict Could Heat Up*. 30.5.2015. Luettu 4.11.2017 [<https://www.rferl.org/a/with-russia-boxed-in-frozen-transdniester-conflict-could-heat-up/27044816.html>].

Barabanov, Mikhail: Russian Armed Forces Abroad. *Moscow Defense Brief, No. 4, 2010*. Luettu 12.9.2017 [<https://dlib.eastview.com/browse/doc/46403722>] CAST. Moskova. 2010.

Baranets, Viktor: How Much the Military Bases Abroad Cost Us. *Defense & Security, No.356, June 22, 2012* Luettu 12.9.2017 [<https://dlib.eastview.com/browse/doc/27306682>].

Beckhusen, Robert: *A Grim Future For Russia's Nuclear Sub Fleet* 4.8.2017. Luettu 27.8.2017 [<https://warisboring.com/a-grim-future-for-russias-nuclear-submarine-fleet>].

Belarusian Telegraph Agency (BELTA): *Lukashenko: No need for a Russian air base in Belarus*. 3.2.2017. Luettu 16.11.2017 [<http://eng.belta.by/politics/view/lukashenko-no-need-for-a-russian-air-base-in-belarus-98468-2017/>].

Blair, Dennis C.: Military Power Projection in Asia. *Strategic Asia 2008-2009 Challenges and choices* (eds. Tellis, Ashley J.; Mercy Kuo & Andrew Marble). The National Bureau of Asia Studies. Washington. 2008, s. 393.

Blombergs, Fred: Suomen turvallisuuspoliittinen dilemma. *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Fred Blombergs (toim.). Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 4. Juvenes Print. Tampere. 2016.

Blumenthal, Dan: The Power Projection Balance in Asia. *Competitive Strategies for the 21st Century: Theory, History, and Practice* (ed. Thomas G. Mahnken). Luettu 13.12.2016 [https://www.aei.org/wp-content/uploads/2012/08/-blumenthal-the-power-projection-balance-in-asia_15335565654.pdf]. Stanford University. 2012.

Braun, Thomas: The Russian Military in 2020: Russia's Way Back to Power Projection? Implications for NATO. *The Quarterly Journal, Spring 2012*. Luettu 1.2.2017 [<http://connections-qj.org/article/russian-military-2020-russias-way-back-power-projection-implications-nato>]. 2012.

Center for Nonproliferation Studies: *Project 667BDR Kalmar* [http://www.nti.org/media/pdfs/project_667BDR_kalmar_delta_III.pdf?_id=1341878886], *Project 667BDRM Delfin* [http://www.nti.org/media/pdfs/project_667BDRM_delfin_delta_IV_1.pdf?_id=1341964414], *Project 955 Borey* [http://www.nti.org/media/pdfs/project_955_borey_1.pdf?_id=1341964661]. Monterey Institute of International Studies. 2012. Luettu 23.8.107.

Cohen Ariel: *Georgia: Russia Plans Three Military Bases in Abkhazia* 5.2.2009. Luettu 5.11.2017 [<http://www.eurasianet.org/departments/insightb/articles/eav020609g.shtml>].

Democracy & Freedom Watch: *Roki tunnel reopened*. 10.11.2014. Luettu 3.11.2017 [<http://dfwatch.net/roki-tunnel-reopened-24909-32118>].

Department of the Navy: *Fleet Ballistic Missile Submarines – SSBN 12.1.2016*. Luettu 25.8.2017 [http://www.navy.mil/navydata/fact_display.asp?cid=4100&tid=200&ct=4].

Deutsche Welle: Jets from Russia's aircraft carrier set to launch strikes on Syria. 8.11.2016. Luettu 14.11.2017 [<http://www.dw.com/en/jets-from-russias-aircraft-carrier-set-to-launch-strikes-on-syria/a-36314992>].

Deutsche Welle: New Russia-Syria accord allows up to 11 warships in Tartus port simultaneously. 20.1.2017. Luettu 5.11.2017 [<http://www.dw.com/en/new-russia-syria-accord-allows-up-to-11-warships-in-tartus-port-simultaneously/a-37212976>].

Dos Reis, Elton Gomes & Teixeira Jr. Augusto W.M.: *Regional integration, power projection and international insertion: Brazil's strategy towards alternative integration projects*. Luettu 13.12.2016 [paperroom.ipsa.org/papers/paper_2056.pdf]. International Political Science Association (IPSA) -järjestön konferenssi. 2009.

Economist: *Vietnam uses an old naval base to make new friends*. 20.4.2017. Luettu 1.11.2017 [<https://www.economist.com/news/asia/21721207-cam-ranh-bay-welcoming-american-warships-again-vietnam-uses-old-naval-base-make-new-friends>];

Ergasheva, Zarina: *Russia offers construction of railway to Tajikistan via Kazakhstan and Kyrgyzstan*. 3.10.2013. Luettu 5.11.2017 [<https://news.tj/en/news/tajikistan/economic/20131003/russia-offers-construction-railway-tajikistan-kazakhstan-and-kyrgyzstan>].

Eurasia Daily: Central Asian Rail Crossroad. 16.8.2015. Luettu 5.11.2017 [<https://eadaily.com/en/news/2015/08/16/central-asian-rail-crossroad>].

Felgenhauer, Pavel: *A Foolhardy Naval Exercise*. 2.11.2004. Luettu 15.11.2017 [<http://oldtmt.vedomosti.ru/sitemap/free/2004/11/article/a-foolhardy-naval-exercise/227277.html>].

Felgenhauer, Pavel: *France Fears the Loss of Mistral Sale*. 4.3.2010. Luettu 2.11.2017 [<https://jamestown.org/program/france-fears-the-loss-of-mistral-sale/>].

Forsström, Pentti: *Supervallan kutistuminen - Venäläinen sodan kuvan muutos Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen*. *Muuttuva sota* (toim. Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä). Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitos. Gummerus Kirjapaino OY. Jyväskylä. 2005.

Forsström, Pentti: *Venäjän sotilasdoktriini ja sen kehittyminen*. *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*. Kesseli, Pas (toim.) Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5. 2016.

Gayday, Aleksey: *Reform of The Russian Army. Russia's New Army*. Barabanov, Mikhail (ed.). Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST). Moscow, Russia. 2011.

Gorenburg, Dmitry: *Russian Naval Deployments. A Return to Global Power Projection or a Temporary Blip?* Luettu 24.11.2017 [http://www.ponarseurasia.org/sites/default/files/policy-memos-pdf/pepm_057.pdf]. PONARS Eurasia Policy Memo No. 57. Georgetown University. 2009.

Gorenburg, Dmitri: The Southern Kuril Islands Dispute. *PONARS Eurasia Policy Memo No. 226. September 2012*. Luettu 11.2.2017 [https://www2.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/ponars/pepm_226_Gorenburg_Sept2012.pdf]. Institute for European, Russian and Eurasian Studies. Elliott School of International Affairs. George Washington University. 2012.

Gorenburg, Dmitry: What Russia's Military Operation in Syria Can Tell Us About Advances in its Capabilities. *PONARS Eurasia Policy Memo No. 424. March 2016*. Elliot School of International Affairs. The George Washington University. 2016.

Gramer, Robbie: *Here's What Russia's Military Build-Up in the Arctic Looks Like*. 25.1.2017. Luettu 17.11.2017 [<http://foreignpolicy.com/2017/01/25/heres-what-russias-military-build-up-in-the-arctic-looks-like-trump-oil-military-high-north-infographic-map/>].

Grigoryan, Armen: *Russia Advances Its Position in the South Caucasus* 13.11.2013. Luettu 2.11.2017 [<https://cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/12856-russia-advances-its-position-in-the-south-caucasus.html>].

Gromilova, Anna: Resolving the Russo-Estonian Border Dispute in the Wake of the Ukrainian Crisis. *Revista de Stiinte Politice No. 51, 2016*. Luettu 10.2.2017 [http://cis01.central.ucv.ro/revistadestiintepolitice/files/numarul51_2016/5.pdf] Craiovan yliopisto. Romania. 2016.

Gundarov, Vladimir: Repair Of Kuznetsov In Fog. *Nezavisimoe Voennoe Obzorenie, No. 13, April 14-20, 2017*. Luettu 15.11.2017 [<https://dlib.eastview.com/browse/doc/48638926>]. 2017.

Haghighyehi, Mehrdad: The Coming of Conflict to the Caspian Sea. *Problems of Post-Communism, vol. 50, no. 3, May/June 2003*. Luettu 10.2.2017 [https://www.mtholyoke.edu/courses/sfjones/242s/restricted/conflict_caspian.pdf] M.E. Sharpe Inc. 2003.

Hattendorf, John B.: The Idea of A "Fleet In Being" in Historical Perspective. *Naval War College Review, Winter 2014, Vol 67, No. 1*. US Naval War College. Luettu 15.1.2018 [<https://usnwc2.usnwc.edu/getattachment/b128b7e6-aa98-494e-be55-8000ba30db29/The-Idea-of-a--Fleet-in-Being--in-Historical-Persp.aspx>].

Hawk, J.; Daniel Deiss & Edwin Watson: *Russia Defense Report: Russian Forces in Armenia*. 11.6.2016. Luettu 2.11.2017 [<https://southfront.org/russia-defense-report-russian-forces-in-armenia/>].

Hermann, Margaret: Content Analysis. *Qualitative Methods in International Relations. A Pluralist Guide*. Klotz, Audie & Deepa Prakash (eds.). Houndmills: Palgrave Macmillan. 2008.

Heusala Anna-Liisa: 'Consolidation' and 'Securitisation' of the Russian State. Implications for Power Projection. *Journal on Baltic Security Vol 1, Issue 1, 2015*. Baltic Defence College. 2015.

Hughes, Christopher W.: Japan's Military Modernization: A Quiet Japan-China Arms Race and Global Power Projection. *Asia-Pacific Review*, Vol 16, No. 1, 2009. Routledge. 2009.

Jardine, Eric: *Controlling Territory and Population During Counterinsurgency: State Security Capacity and the Cost of Power Projection*. Civil Wars, Vol. 14, No.2 (June 2012). Taylor and Francis Group. Luettu 14.11.2017 [http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13698249.2012.679506].

Kakkuri-Knuutila, Marja-Liisa: Käsitteenmuodostus. *Argumentti ja kritiikki* (6. painos, toim. Marja-Liisa Kaakkuri-Knuutila). Tammer-Paino OY. Tampere. 2004.

Kiviniemi, Kari: Laadullinen tutkimus prosessina. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2* (toim. Vali, Raine & Juhani Aaltola). PS-kustannus. Juva. 2015.

Konyshev, Valery & Alexander Sergunin: Russia's Policies on the Territorial Disputes in the Arctic. *Journal of International Relations and Foreign Policy March 2014*, Vol. 2, No. 1. Luettu 10.2.2017 [https://jirfp.com/journals/jirfp/Vol_2_No_1_March_2014/4.pdf] American Research Institute for Policy Development. 2014.

Kotkavirta, Johannes: ”Onko Venäjä uhka Suomelle? Puolustusvoimien komentaja ja puolustusministeri vastaavat” Luettu 12.12.2016 [http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-2000000962906.html] *Iltasanomat* 17.7.2015.

Kristensen, Hans M.: *Russian Strategic Submarine Patrols Rebound* 17.2.2009. Luettu 25.8.2017 [https://fas.org/blogs/security/2009/02/russia].

Kristensen, Hans M. & Robert S. Norris: Russian Nuclear Forces, 2017. *Bulletin of the Atomic Scientists*. 73:2. Luettu 28.8.2017 [http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00963402.2017.1290375?needAccess=true&] Routledge, Taylor and Francis Group. 2017.

Kucera, Joshua: *Russian Troops In Transnistria Squeezed By Ukraine And Moldova*. 25.5.2015. Luettu 4.11.2017 [http://www.eurasianet.org/node/73586];

Kucera, Joshua: *Russia Announces Intent to Establish Air Base in Tajikistan*. 2.1.2017. Luettu 30.10.2017 [http://www.eurasianet.org/node/81826].

Kuchera, Joshua: *The opening of the Russia-Georgia border and Armenia's military*. 5.3.2010. Luettu 2.11.2017 [http://www.eurasianet.org/node/32802].

Ladwig III Walter C: India and Military Power Projection. Will the Land of Gandhi Become a Conventional Great Power? *Asian Survey Vol. 50 Number 6*. University of California. 2010.

Lalu, Petteri: Venäläinen sodan kuva. *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*. Kesseli, Pasi (toim.) Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5. 2016.

Lalu, Petteri: Vähällä verelläkö? Näkikö puna-armeija ja sen kehittäjät tulevan sodan kuvan ”oikein”? *Tuleva sota. Ennustamisen sietämätön vaikeus*. Tynkkynen, Vesa (toim.). Maanpuolustuskorkeakoulu. Otavan Kirjapaino OY. Keuruu. 2017.

Lavrov, Anton: Reform of the Airborne Troops. *Russia's New Army*. Barabanov, Mikhail (ed.). Centre for Analysis of Strategies and Technologies (CAST). Moscow, Russia. 2011.

Legro, Jeffrey W. & Andrew Moravcsik: Is Anybody Still a Realist? *International Security*, Vol 24, No. 2 (Fall 1999, s. 5-55). MIT Press. 1999, s. 50–53.

Lykke Jr., Arthur F.: Defining Military Strategy. S=E+W+M. *Military Review*. May 1989. US Army Command and General Staff College. Luettu 9.12.2017 [<http://cgsc.contentdm.oclc.org/cdm/ref/collection/p124201coll1/id/504>]. 1989.

Maisuradze, Tamara; Natia Kankia, Inal Khashig, Aliya Haqverdi, Tigran Petrosyan & Mikhail Shevelev: *Moscow-Sukhum/i-Tbilisi-Yerevan. Trans-Caucasus railway: no beginning, no end*. 28.2.2017. Luettu 2.11.2017 [<https://jam-news.net/?p=3500>].

Marxsen, Christian: The Crimea Crisis. An International Law Perspective. *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*. Luettu 11.2.2017 [http://www.zaoerv.de/74_2014/vol74.cfm]. Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law. Heidelberg. 2014.

Minzazari, Dumitru: *Russian Military Developments in Transnistria Worry Moldovan Officials*. 26.10.2012. Luettu 4.11.2017 [<https://jamestown.org/program/russian-military-developments-in-transnistria-worry-moldovan-officials/>].

Missile Defence Project: *SS-N-18 8.10.2016*. Luettu 23.8.2017 [<https://missilethreat.csis.org/missile/ss-n-18/>], *SS-N-23 8.10.2016*. Luettu 23.8.2017 [<https://missilethreat.csis.org/missile/ss-n-23/>], *SS-N-32 "Bulava" 8.10.2016*. Luettu 23.8.2017 [<https://missilethreat.csis.org/missile/ss-n-32-bulava/#enref-338-1>] Center for Strategic and International Studies. 2017.

Norberg, Johan (ed.); Fredrik Westerlund & Ulrik Franke: The Crimea Operation: Implications For Future Russian military Interventions. *A Rude Awakening. Ramifications of Russian Aggression Towards Ukraine*. Granholm, Niklas; Johannes Malminen & Gudrun Persson (eds). Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI. Tukholma. 2014

O'Connor, Sean; Jeremy Binnie & Tim Ripley: *Russian carrier jets flying from Syria, not Kuznetsov*. 28.11.2016. Luettu 14.11.2017 [<http://www.janes.com/article/65775/russian-carrier-jets-flying-from-syria-not-kuznetsov>].

O’Gorman, Rob: *Nobody, but us! Recent developments in Russia’s airborne forces (VDV)* 23.3.2016. Luettu 19.2.2018 [<https://www.openbriefing.org/publications/intelligence-briefings/nobody-but-us-recent-developments-in-russias-airborne-forces-vdv/>].

Parameswaran, Prashanth: *A Vietnam ‘Base’ for Russia?* 15.10.2016. Luettu 1.11.2017 [<https://thediplomat.com/2016/10/a-vietnam-base-for-russia/>].

Peltoniemi, Erkki: Venäjän asevoimareformi saapumassa maalisuoralle. *Sotilasaikakauslehti Toukokuu 5/2017*. Upseeriliitto. 2017.

Peters John E.; David Shlapak & Timothy Liston: Allied Power Projection Capabilities. *Persian Gulf Security: Improving Allied Military Contributions*. Luettu 23.9.2017 [https://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1245.html] 2001.

Potts, JR: *Admiral Kuznetsov (CV Project 1143-5/6) Conventionally-Powered Aircraft Carrier 7.8.2017*. Luettu 6.9.2017 [https://www.militaryfactory.com/ships/detail.asp?ship_id=Admiral-Kuznetsov].

Puusa, Anu: Käsitemaalyysi tutkimusmenetelmänä. *Premissi 4/2008* (s. 36–43). Luettu 5.10.2016 [http://www.academia.edu/3310906/Käsitemaalyysi_tutkimusmenetelmänä] 2008.

Puusa, Anu: Laadullisen aineiston analysointi. *Menetelmäviidakon raivaajat*. Puusa, Anu & Pauli Juuti (toim.). Johtamistaidon opisto. Hansaprint. 2011.

Puusa, Anu & Matti Kuittinen: Laadullisen tutkimuksen luotettavuus- ja arviointikysymyksistä. *Menetelmäviidakon raivaajat*. Puusa, Anu & Pauli Juuti (toim.). Johtamistaidon opisto. Hansaprint. 2011.

Puusa, Anu & Pauli Juuti: Mitä laadullinen tutkimus on? *Menetelmäviidakon raivaajat*. Puusa, Anu & Pauli Juuti (toim.). Johtamistaidon opisto. Hansaprint. 2011.

Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä: Sodan tutkimus strategian näkökulmasta. *Muuttuva sota* (toim. Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä). Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitos. Gummerus Kirjapaino OY. Jyväskylä. 2005.

Raunu, Mika: Venäjän merivoimien kaukovaikuttaminen Syyriassa. *Sotilasaikakauslehti. Toukokuu 5/2017*. Upseeriliitto. Printing fellows. AI-Paino, Mikkeli. 2017.

Richards, Jason; Gregory Panaccione, Richard Mereand, Stacy Groff & Jeff Bowen: Russia. *Demographic Trends and the Projection of Military Power*. Conference Papers. International Studies Association. Lähde kirjoittajalla. 2008.

Scholik, Nikolaus: Power-projection Vs. Anti-Access / Area-Denial (A2 / AD). *Routledge Handbook of Naval Strategy and Security* (eds. Krause, Joachim & Sebastian Burns). Taylor and Francis Group. 2016.

Sputnik: Borei-Class Submarines: Principal Component of Russia's Nuclear Triad 25.12.2016. Luettu 25.8.2017 [<https://sputniknews.com/military/201612251048981394-russia-borei-class-submarines/>].

Sputnik: *Russian Admiral Kuznetsov Aircraft Carrier Returns Home After Syria Mission*. 8.2.2017. Luettu 14.11.2017 [<https://sputniknews.com/military/201702081050471393-admiral-kuznetsov-syria-russia/>].

Sputnik: Russian Military Bases Abroad: How Many and Where? 19.12.2015. Luettu 25.8.2017 [<https://sputniknews.com/military/201512191032030941-russian-bases-abroad/>].

Tangredi, Sam J.: Sea Basing. Concept, Issues and Recommendations. *Naval War College Review, Autumn 2011, Vol 64, No. 4*. US Naval War College. Luettu 15.1.2018 [<https://www.hsdl.org/?abstract&did=733517>]. 2011.

TASS: *Admiral Kuznetsov aircraft carrier's experience in Syria included in training programs*. 30.10.2017. Luettu 14.11.2017 [<http://tass.com/defense/973134>].

The Guardian: *Georgia angered by Russia-Abkhazia military agreement* 25.11.2014. Luettu 12.3.2018 [<https://www.theguardian.com/world/2014/nov/25/georgia-russia-abkhazia-military-agreement-putin>]

The Royal Navy: *STRATEGIC DETERRENT - VANGUARD CLASS SUBMARINES*. Luettu 25.8.2017 [<http://www.armedforces.co.uk/navy/listings/10010.html>].

The Telegraph: *Russia signs integration deal with South Ossetia*. 19.3.2015. Luettu 12.3.2018 [<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/georgia/11484030/Russia-signs-integration-deal-with-South-Ossetia.html>].

Tuovinen, Jussi; Tomi Iikkanen, Rami Lindström, Jyri Mattila ja Petteri Puusa: Venäjän ilmavoimien kehitysnäkymät. *Venäjän asevoimat muutoksessa – kohti 2030-lukua*. Kesseli, Pas (toim.) Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5. 2016.

Белозеров, Александр: *Тяжелый авианесущий крейсер России «Адмирал Кузнецов», история и характеристики 23.2.2017*. Luettu 5.9.2017 [<https://militaryarms.ru/voennaya-texnika/voennye-korabli/avianosec-admiral-kuznecov/>].

Вести: Российские десантники отправились на авиабазу в Киргизии 8.4.2015. Luettu 26.10.2017 [<https://www.vesti.ru/doc.html?id=351954#>].

Военное обозрение: *Российская авиабаза в Эребуни (Армения) пополнилась партией транспортных и ударных вертолётов 8.12.2015*. Luettu 19.2.2018 [<https://topwar.ru/87528-rossiyskaya-aviabaza-v-erebuni-armeniya-popolnilas-partiey-transportnyh-i-udarnyh-vertoletov.html>].

Гаврилов, Сергей: *История авианосца "Адмирал Кузнецов" наполнена драматичными событиями 21.10.2016*. Luettu 6.9.2017 [<http://russiahousenews.info/blogs/istoriya-avianostsa-admiral-kuznetsov/>].

Закарян, Станислав: *Тяжёлые ракетные подводные крейсера стратегического назначения 27.2.2017*. Luettu 23.8.2017 [<http://army-news.ru/2012/02/tyazhyolye-raketnye-podvodnye-krejsery/>].

Ищенко, Сергей: Сирии придется подождать «Адмирала Кузнецова» 16.1.2016. Luettu 24.11.2017 [<http://svpressa.ru/war21/article/140240/>].

Климович, Анатолий: *Статья №12. Тяжелый авианесущий крейсер проекта 1143.5 «Адмирал Флота Советского Союза Кузнецов». Часть 3. В 90-е годы все думали, что пятая оперативная эскадра навсегда покидает Средиземное море 24.1.2014*. Luettu 6.9.2017 [<http://razgromflota.ru/statya-12-tyazhelyj-avianesushhij-krejsler-proekta-1143-5-admiral-flota-sovetskogo-soyuza-kuznecov-chast-3-pyataya-operativnaya-eskadra-navsegda-pokidaet-sredizemnoe-more/>].

Пашин, Валентин: Тенденции о флоте и военном кораблестроении. *Военно-Промышленный Курьер*. Luettu 9.1.2017 [http://vpk-news.ru/sites/default/files/pdf/VPK_08_476.pdf]. 2015.

Риа Новости, Военные базы РФ за границей. Справка 15.2.2010. Luettu 12.9.2017 [<https://ria.ru/spravka/20100215/209344182.html>].

Риа новости: "Супер-Борей". На что способен новый подводный ракетноносец "Князь Владимир" 17.11.2017. Luettu 27.11.2017 [https://ria.ru/defense_safety/20171117/1509047820.html].

Рябов, Кирилл: *Подводные лодки ВМФ России 15.9.2014*. Luettu 21.8.2017 [<https://topwar.ru/58149-podvodnye-lodki-vmf-rossii.html>].

Рябов, Кирилл: *Ракетный комплекс Д-9Р с баллистической ракетой Р-29Р* 26.5.2016. Luettu 21.8.2017 [<https://topwar.ru/95688-raketnyy-kompleks-d-9r-s-ballisticheskoy-raketoj-r-29r.html>].

Рябов, Кирилл: *Ракетный комплекс Д-9РМ с баллистической ракетой Р-29РМ* 27.5.2017. Luettu 21.8.2017 [<https://topwar.ru/95814-raketnyy-kompleks-d-9rm-s-ballisticheskoy-raketoj-r-29rm.html>].

Сайты Российской Военной Техники: *Тяжёлый авианесущий крейсер проекта 1143.5 "Адмирал Кузнецов"*. Luettu 5.9.2017 [http://www.rusarmy.com/vmf/an_pr_1143.5.htm].

Слободян, Елена: *Межконтинентальная баллистическая ракета «Булава». Инфографика*. 12.3.2015. Luettu 21.8.2017 [http://www.aif.ru/dontknows/infographics/mezhkontinentalnaya_ballisticheskaya_raketa_bulava_infografika].

Стратегическое ядерное вооружение России: *Морские стратегические силы* 20.6.2017. Luettu 21.8.2017 [<http://russianforces.org/rus/navy/>].

Стратегическое ядерное вооружение России: *Bulava launch from Yuri Dolgoruki* 26.6.2017. Luettu 21.8.2017 [http://russianforces.org/blog/2017/06/bulava_launch_from_yuri_dolgor_1.shtml].

Коммерсант: *У триллионов есть два союзника — армия и флот Президент готов подписать программу вооружений на 2018–2027 годы* 18.12.2017. Luettu 19.1.2018 [<https://www.kommersant.ru/doc/3500710>].

Уссурийский городской округ новости: *В Приморье впервые проходят крупнейшие тактические учения ВДВ с десантированием тяжелой техники* 19.10.2017. Luettu 16.11.2017 [<http://adm-ussuriisk.ru/allnews/news/10398-v-primore-vpervye-prohodyat-krupneyshie-takticheskie-ucheniya-vdv-s-desantirovaniem-tyazheloy-tehniki.html>].

Цыганок, Анатолий Дмитриевич: *Группировка Российских Войск в Сирии в Борьбе с Игил (стратегия и сценарии)*. *Вестник академии военных наук № 1 (54) 2016*. 2016.

Юферев, Сергей: *Атомные подводные лодки проекта 955 «Борей»* 17.10.2012. Luettu 21.8.2017 [<https://topwar.ru/20043-atomnye-podvodnye-lodki-proekta-955-borey.html>].

2.4 Muut julkaistut lähteet

Electronic Aeronautical Information Publication (eAIP) Armenia. Luettu 1.11.2017 [<http://www.armats.com/arm/aviation/products/eAIP/html/index-en-GB.html>].

Häkämies, Kari. *Puhe CSIS:n tilaisuudessa Washingtonissa* 6.9.2007. Luettu 12.12.2016 [http://www.defmin.fi/?661_m=3333&s=270].

Niinistö, Jussi. 2016. *Puhe Turvallisuus pohjolassa -seminaarissa* 3.10.2016. Luettu 25.11.2016 [http://www.defmin.fi/ajankohtaista/puheet/puolustusministeri_niinston_puhe_turvallisuus_pohjolassa_-_seminaarissa_3.10.2016.7984.news]

Julkaisufoorumi. Luettu 16.11.2017 [<http://www.julkaisufoorumi.fi/>].

Kielitoimiston sanakirja. 2. osa L-R. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Gummerus kirjapaino OY. Jyväskylä. 2006.

Oxford Dictionaries: *Power projection*. Luettu 13.12.2016
[https://en.oxforddictionaries.com/definition/power_projection].

Project Gutenberg. Luettu 12.9.2017
[http://central.gutenberg.org/articles/List_of_Russian_military_bases_abroad].

Pöyhö, Aapo: *Intian talous uuteen nousuun – keinona myös uusi ulkopoliittikka*. Luettu 12.12.2016
[<http://formin.fi/public/default.aspx?contentid=334347&contentlan=1&culture=sv-FI>]. 2015.

Stubb, Alexander. 2015. Puhe Paasikiviseurassa 24.3.2015. Luettu 25.11.2016
[https://asiakas.kotisivukone.com/files/paasikivi-seura.fi.kotisivukone.com/paaministerin_puhe_paasikivi-seurassa_24032015.pdf]

US Department of Defense. *The Dictionary of Military and Associated Terms*. Luettu 12.12.2016 [http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp1_02.pdf]. Skyhorse Publishing. New York. 2010.

Verkkouutiset 8.3.2015. *Entä jos vihreät miehet saapuisivat? Näin Ahvenanmaata puolustetaan*. Luettu 12.12.2016 [http://www.verkkouutiset.fi/kotimaa/aland_puolustus-33017].

World Aero Data: *Gissar*. Luettu 5.11.2017 [http://worldaerodata.com/wad.cgi?id=TI00007].

World Aero Data: *Kant*. Luettu 4.11.2017
[http://worldaerodata.com/wad.cgi?id=KG00002&sch=UAFW].

World Order, первый канал, 20.12.2015

Авиабаза: Ан-22. Luettu 20.12.2017 [http://www.airbase.ru/alpha/rus/a/an/22/].

Авиапорт: Ил-76 МД. Luettu 20.12.2017 [https://www.aviaport.ru/directory/aviation/il76-md/].

Министерство обороны Российской Федерации Luettu 23.1.2017.
[http://structure.mil.ru/structure/forces/type.htm].

Министерство обороны Российской Федерации Luettu 1.2.2017
[http://encyclopedia.mil.ru/encyclopedia/dictionary/list.htm].

Министерство обороны Российской Федерации Luettu 2.12.2017.
[https://structure.mil.ru/mission/tasks.htm].

Министерство обороны Российской Федерации Luettu 24.10.2017.
[http://structure.mil.ru/structure/forces/airborne.htm].

Министерство обороны Российской Федерации Luettu 15.1.2018
[https://structure.mil.ru/structure/forces/air/structure/aircraft.htm]

Министерство обороны Российской Федерации Luettu 4.9.2017.
[<http://structure.mil.ru/structure/forces/navy.htm>].

Министерство обороны Российской Федерации Luettu 21.8.2017.
[http://structure.mil.ru/structure/forces/navy/structure/submarine_forces.htm].